

NATIONALMUSEETS FORSKNINGSBERETNING 2023

*Nationalmuseets Forskningsberetning 2023 er udgivet af Nationalmuseet 2024
Redaktion og layout: Forskningskoordinator Thomas Grane.*

Forskningsberetningens forside: Dronefoto af borgen i Rø. Foto: Arne Andersson Stamnes. Fra DFF Sapere Aude projektet Fortified Island (FORTIS).

Forord	5
1. Overordnede rammer for forskningen	7
Nationalmuseets forskning	7
Organisation of forskning	7
Forskningskrav til ansatte inden for den videnskabelige stillingsstruktur	7
Forskeruddannelse	8
Forskningskoordinering og rådgivning	8
Nationalmuseets Eksterne Forskningsudvalg	8
Nationalmuseets Forskningschefgruppe	8
PURE-forskningsregistreringssystemet	9
2. Større forskningsprojekter	11
Jellingprojektet	11
Førkristne Kultpladser	12
Recilience and Breakpoints	13
Fortified Island (FORTIS) Militarisation, conflict and communities on Iron Age Bornholm	14
Velklædt i Vikingetiden	15
Tanken bag tingene	17
Activating Arctic Heritage – Exploring UNESCO World Heritage in Greenland	18
Entangled fluid cities: material politics of urban water, Copenhagen 1860-1975	19
Visioner om bygninger. Dansk byggeri og byggelovgivning gennem 500 år	20
Tales of Bronze Age People	21
COREX – From correlations to explanations	22
MarinePlastics	23
Ordinary Lives in Extraordinary Times	25
ENDURE: Sustainable preservation of underwater archaeological sites: A novel approach to cultural heritage management	26
Fleksible Fællesskaber	26
Modellens Kraft	27
Dér, hvor vi bor	29
3. Ph.d.-projekter	31
Krigerliv og Kampteknologi	32
Epigraphic literacy and the uses of Latin and runic writing by the Norse in the North Atlantic (AD 800-1600)	33
Bebyggelsesorganisering og -dynamik i 1. årtusinde på Bornholm - en retrospektiv tværfaglig undersøgelse af øens bebyggelsesudvikling	34
Hverdagens folketro som åndelig og materiel praksis ca. 1700-1900	35
Malting and beer brewing in Southern Scandinavian Prehistory	37
4. Enhederne og deres projekter	39
Oldtid, Middelalder og Renæssance	39
Nyere Tid og Verdens Kulturer	45
Miljøarkæologi og Materialeforskning	52
Nationalmuseets Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)*	61
Forskning i andre enheder	62
5. Eksterne Samarbejder	63
Eksterne Forskningsamarbejder	63
Tillidsposter	64
6. Nationalmuseets publikationer	71
Oldtid, Middelalder og Renæssance	71

Nyere Tid og Verdens Kulturer	75
Miljøarkæologi og Materialeforskning.	78
Forskningscenteret SUMO	84
Magasinering.	85
Nationalmuseet København	85
Øvrige forfattere.	86
7. Nationalmuseets forskning i tal.	87
Eksterne midler hjemtaget til forskning 2019-2023	87
Ressourcer anvendt til forskning 2019-2023	87
Nationalmuseets forskere i 2023	88
Nationalmuseets projekter og publikationer i 2023	89

Forord

Det er ikke nogen overdrivelse at sige, at 2023 blev et usædvanligt godt år for forskningen på Nationalmuseet. Vi næsten fordoblede vores hidtidige rekord for hjemtag af eksterne bevillinger og hentede i alt over 75 millioner kroner hjem til samfinansiering af 3 nye fastansatte forskere og 14 nye forskningsprojekter, hvoraf flere indeholdt et stort element af formidling. Derudover ansatte vi i 2023 Lasse Sørensen som ny seniorforsker i stenalder og David Gregory som ny forskningsprofessor i bevaring af submarin kulturarv, og direktionen traf beslutning om fremtidig ansættelse af yderligere 7 fastansatte forskere. Det sidste var dels en strategisk prioritering fra direktionen, dels muliggjort af ekstern finansiering.

Samarbejdet med andre forskningsinstitutioner og Nationalmuseets synlighed som forskningsinstitution blev også styrket i 2023. Forskningsprofessor Morten Nielsen blev i juli adjungeret professor ved Institut for Kultur og Samfund, AU, og undertegnede blev i februar adjungeret professor ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, KU. I marts lykkedes det endelig for seniorforsker Vibeke Andersson Møller at få overrakt Kulturministeriets forskningspris, Julius Bomholt-prisen for 2022, for sit værk "Dansk arkitektur i 1960'erne".

Året bød også på en videreførelse af en række velkendte forskningsinitiativer og -arrangementer. Forskerseminaret på Højstrupgård havde bl.a. "kunstig intelligens", "forskning der løfter sig", "forholdet mellem forskning og formidling" og "samlinger og forskningsdata" på programmet. På Forskningsaften præsenterede fire udvalgte forskere deres forskning for fonde, forskningsinstitutioner, andre samarbejdspartnere og hendes Majestæt Dronningen, og medarbejdere fra museet fremviste til stor interesse for gæsterne en række genstande fra vores samlinger ved den efterfølgende reception. Nationalmuseets samarbejde med Krogagerfonden om uddeling af seed money rundede i 2023 sit femte år. Her kan ansatte på Nationalmuseet søge "Krogagers og Nationalmuseets Forskningslegat" om op til kr. 40.000 til udvikling af projektidéer. Ved udgangen af 2023 var der i alt uddelt 39 forskningslegater.

Vi søsatte også tre nye forskningsinitiativer i 2023. Young Scholars Forum er et forum for – og styret af – vores ph.d.-studerende og postdocs, og vores nye Forskningsforum, hvor vi 2-4 gange om året tager fat på større tværfaglige forskningstemaer, er henvendt til alle forskere og interesserede på museet. I 2023 havde vi "forskning i store digitale datamængder" og "materialitet" på programmet. Som et tredje initiativ lancerede vi i samarbejde med Københavns Universitet "Copenhagen Conversations – On Time", en samtalerække med internationale akademiske profiler om tidens store spørgsmål, henvendt til både den danske forskningsverden og et bredere publikum.

Nationalmuseet levede i 2023 i det store og hele op til de resultatmål, der er fastsat i rammeaftalen med Kulturministeriet. Hvad angår forskningsproduktionen i form af publikationer nåede knap målet på 110 peer reviewede publikationer ift. rammeaftalen. Nationalmuseets forskere udgav i alt 109 peer reviewede publikationer ud af i alt 254 publikationer i 2023. Det lille fald er ikke helt overraskende, for de mange nyansættelser er endnu ikke effektueret, og antallet af forskere var i 2023 noget lavere end året før.

Lars Højer
Vicedirektør, Forskning, Samling og Bevaring

1. Overordnede rammer for forskningen

Nationalmuseets forskning

Det er Nationalmuseets opgave at "belyse Danmarks og verdens kulturer og deres indbyrdes afhængighed i et nationalt og internationalt perspektiv" (jf. bekendtgørelse af museumsloven fra 2014), og det gør vi bl.a. med udgangspunkt i de enestående samlinger og arkivalier, som vi forvalter, og gennem en tværfaglig forskningspraksis, der inddrager humanistiske, samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige perspektiver.

Både forskning og formidling i Danmark og internationalt er en del af denne opgave. Vi er derfor optaget af at styrke såvel vores forskning som vores formidling, og ikke mindst integrationen af de to, så vi bedst muligt kan udfolde det unikke potentiale, der er i at være en forskningsformidlingsinstitution. På Nationalmuseet er forskning og formidling således ikke modsætninger men hinandens forudsætninger, og lige som vi ser forskning som en uundgåelig forudsætning for vidensbaseret formidling, så ser vi også formidling som en stor styrke for forskningen og dens stadige relevans. Vi stræber derfor efter at være relevante – hele tiden – og aktivt at bidrage til belysning og løsning af aktuelle problemstillinger, helt i tråd med museet strategi om at gøre os alle klogere på nutiden.

Retningen for Nationalmuseets forskning er formuleret i forskningsstrategien 2023-27 og til dels i beslutningsnotatet fra 2018, 'Fremtidens forskning på Nationalmuseet. Ambitioner – Anbefalinger – Beslutninger'. Desuden arbejdes der under rammerne af Nationalmuseets strategi 2019-2024.

Organisation of forskning

Nationalmuseets afdeling for *Forskning, Samling og Bevaring* består af følgende enheder:

- Oldtid, Middelalder og Renæssance
- Nyere Tid og Verdens Kulturer
- Miljøarkæologi og Materialeforskning
- Samlinger
- Magasinering
- Konservering og Restaurering

Forskere ansat inden for den videnskabelige stillingsstruktur er ansat i en af tre forskningsenheder: Oldtid, Middelalder og Renæssance, Nyere Tid og Verdens Kulturer samt Miljøarkæologi og Materialeforskning. (Se Nationalmuseets forskning i tal)

Også AC-medarbejdere uden for den videnskabelige stillingsstruktur bedriver forskning på Nationalmuseet. Dette gælder for eksempel redaktørerne på værket Danmarks Kirker, museumsinspektører og visse af konservatorerne. Det kan også gælde ledere og i enkelte tilfælde Teknisk Administrativt Personale. Forskning kan således også finde sted i enhederne Samlinger, Magasinering, Konservering og Restaurering samt afdelingerne Nationalmuseet København og Museer & Slotte, skønt disse ikke har ansatte med fast forskningstid.

Forskningskrav til ansatte inden for den videnskabelige stillingsstruktur

For en "normalforsker" på Nationalmuseet (uden eksterne midler) gælder, at der er afsat 40% af arbejdstiden til fri forskning. Dette inkluderer blandt andet forskningsaktiviteten selv, publicering af forskningsresultater, redaktionelt arbejde med videnskabelige publikationer, fagfællebedømmelser, forskningsrelaterede udvalg, konferencer, seminarer og netværk. Desuden omfatter dette også idé- og projektudvikling herunder udfærdigelse af egne og fælles ansøgninger om eksterne og interne forsk-

OVERORDNEDE RAMMER FOR FORSKNINGEN

ningsmidler samt forskningsrelateret administration forbundet med hjemtagne bevillinger.

Fra 1. januar 2023 er den overordnede forventning til forskningsproduktionen, at der produceres 1,5 fagfællebedømte artikler om året, samt at mindst 1 artikel hvert tredje år publiceres i et højt profileret tidsskrift. Samtidig blev der indført fraktionering ved flere forfattere.

Publikationskravene er formulerede i et notat, der ligger tilgængeligt for forskerne på museets intranet. Foruden de overordnede krav, indeholder notatet bl.a. en præcisering af fraktionering og en redegørelse for, hvordan monografier og andet indgår i beregningerne.

Som hidtil skal produktionen ses over en periode på mindst tre år.

Forskeruddannelse

En årlig pulje er afsat til brug for samfinansierede ph.d.-stipendier. I 2023 var den sat til kr. 825.000. Museet stræber løbende efter at øge mængden af stipendier, dels gennem samfinansiering med private eller offentlige fonde og med universiteterne, dels gennem større eksternt finansierede forskningsprojekter. Nationalmuseet havde ved udgangen af 2023 syv ph.d.-stipendiater, mens otte ph.d.-stipendiater var tilknyttet ved medvejledere blandt museets forskere.

Forskningskoordinering og rådgivning

Vicedirektøren for FSB støttes af forskningskoordinatoren, som har det administrative ansvar for koordinering af ph.d.-stipendier, udarbejdelse af forskningsredegørelser, økonomistyring af større tværgående eksternt finansierede forskningsprojekter, samt kontakter og samarbejde med den øvrige forskningsverden. Forskningskoordinatoren rådgiver desuden direktion og enhedschefer i forsknings-spørgsmål og støtter museets forskere ved udformning og budgetlægning af nye ansøgninger, afrapportering af forskningsprojekter m.m.

Nationalmuseets Eksterne Forskningsudvalg

I tilknytning til rådgivning om museets overordnede forskning er der på basis af Lov om forskning ved arkiver, biblioteker, museer m.v., marts 1996, etableret et Eksternt Forskningsudvalg (NEF), som er sammensat af 3 eksterne medlemmer og 2 interne medlemmer for en 4-årig periode med mulighed for forlængelse i 2 år. De tre eksterne medlemmer indstilles af DFF/FKK og DFF/FNU og forelægges Kulturministeriets Forskningsudvalg. De interne medlemmer vælges blandt forskerne af museets forskerstab inden for stillingsstrukturen. Kun seniorforskere og professorer (mso) er valgbare.

I 2023 har der været afholdt 3 møder i NEF. Sammensætningen af udvalget har været følgende:

Formand **Ulrik Langen**, prof. dr.phil., SAXO-Instituttet, Københavns Universitet (fra 1. januar 2018).

Thomas Pape, sektionsleder, lektor, ph.d., Forskning og samlinger, Statens Naturhistoriske Museum (fra 1. maj 2020)

Helle Vandkilde, prof. dr.phil., Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet (fra 1. januar 2018).

Bjarne Grønnow, prof. dr.phil., Nyere Tid og Verdens Kulturer, FSB (fra 1. maj 2018).

Mikkel Thelle, seniorforsker, ph.d., Nyere Tid og Verdens Kulturer, FSB (fra 1. maj 2022)

Udvalgets sekretær: Thomas Grane, forskningskoordinator, ph.d., FSB.

Tilforordnet: Lars Højer, vicedirektør og forskningschef, ph.d., FSB.

Nationalmuseets Forskningschefgruppe

Forskningschefgruppen består af Nationalmuseets vicedirektør for Forskning, Samling og Bevaring og cheferne for de tre forskningsenheder. Gruppen assisteres af forskningskoordinatoren. Sammensætningen er som følger:

Formand: **Lars Højer**, vicedirektør og forskningschef, ph.d., FSB.

Cheferne for de tre forskningsenheder:

Michael Andersen, mag.art., Oldtid, Middelalder og Renæssance, FSB.

Christian Sune Pedersen, ph.d., Nyere Tid og Verdens Kulturer, FSB.

Peter Rasmussen, ph.d., Miljøarkæologi og Materialeforskning, FSB.

Forskningschefgruppens sekretær, Thomas Grane, forskningskoordinator, ph.d., FSB.

PURE-forskningsregistreringssystemet

Nationalmuseets forskningsdata for publikationer, projekter og andre aktiviteter registreres i forskningsregistreringssystemet PURE, som er etableret i Det Kongelige Biblioteks regi for alle Kulturministeriets statslige forskningsinstitutioner m.fl. Se [Kulturministeriets Forskningsportal](#).

Ekstern forskningsadministrativ rådgivning

Forskningskoordinatoren rådgiver om forskning, forskningsmidler, mulighed for oprettelse af ph.d.-stipendier, etc. til landets statslige og statsanerkendte museer, samt andre af Kulturministeriets forskningsinstitutioner for at styrke forskningsindsatsen på museerne og institutionerne. Der udsendes desuden en nyhedsmail 'Nyt om Forskning' med bl.a. relevante ansøgningsfrister til forskningsmidler mv. to gange om året.

2. Større forskningsprojekter

Større projekter

Nationalmuseets forskere har i 2023 arbejdet på et stort antal projekter lige fra mindre individuelle undersøgelser til store projekter med mange interne eller eksterne samarbejdspartnere. Her præsenteres de væsentligste resultater fra 2023 for de af museets projekter, hvis samlede finansiering overstiger 2,5 millioner kroner, og som involverer flere nationale eller internationale samarbejdspartnere.

Jellingprojektet

Projektansvarlig: Seniorforsker **Anne Pedersen**. *Finansiering:* Ca. 29,9 mio. kr. fra Bikubenfonden. Projektet er forankret i **Oldtid, Middelalder, Renæssance**. *Projektperiode:* 2008-2023.

Jellingprojektet – et kongeligt monument i dansk og europæisk belysning er et forsknings- og formidlingsmæssigt samarbejde med forskere fra Aarhus Universitet, Københavns Universitet og Vejle Museerne. Jellingprojektet tager afsæt i de enestående monumenter fra 900-årene i Jelling – et monumentkompleks, der markerer såvel overgangen fra hedenskab til kristendom som konsolideringen af den danske kongemagt i vikingetiden. Projektet sigter mod at udbygge den eksisterende viden om Jellingmonumenterne og det landskab, de en gang var en del af ved hjælp af arkæologiske, historiske og naturvidenskabelige undersøgelser og analyser. Jellingkomplekset låner træk fra kendte monumenter og samtidige bebyggelser andetsteds i Danmark. Bygherrerne har uden tvivl også hentet inspiration udefra. Projektet inddrager derfor synsvinkler og perspektiver fra det øvrige Norden og Europa med henblik på at nå ind til forudsætningerne for den udvikling, der kan følges i Danmark og nabolandene i 900-årene. Målet for undersøgelserne af Jelling Kirke er at etablere et nyt helhedsbillede af det ældste stenbyggeri i Jelling og med Jelling som afsæt bidrage til forståelsen af de ældste kirker i Danmark og

Fra boglanceringen. Foto: Anne Pedersen

udbygningen af det danske kirkelandskab.

I løbet af 2023 er alle manuskripter om de mange resultater fra undersøgelser og udgravninger i Jelling samt i lokalområdet og i Østjylland bragt til tryk. Omkring 25 forfattere har bidraget til to monografier, hhv. Jelling – Monuments and Landscape og Jelling – The Romanesque Stone Church. Begge monografier udkom i 2023 som Publications from the National Museum (PNM), Jelling Series, vol. 20.4 og 5, og de blev lanceret ved et officielt arrangement for fonde, projektdeltagere, lokale interessenter og lods ejere i Kongernes Jelling i april 2024.

Jellingprojektet har sideløbende samarbejdet med VejleMuseerne vedrørende undersøgelser på fundstedet for en befæstet gård fra 700-/800-årene ved Erritsø ud til Lillebælt. Som led heri blev der i oktober 2021 afholdt et to-dages seminar i Jelling under overskriften Aristocratic residences in Northern Europe. Bidragene, herunder ét med titlen "Jelling: a central place or a royal place, and what is the difference in the 10th century", er færdigredigeret og forventes publiceret i 2024. Dette vil sammen med resultaterne fra Jellingprojektet indgå grundlaget for kommende formidlingsinitiativer på Kongernes Jelling.

<http://jelling.natmus.dk/>

Førkristne Kultpladser

Projektansvarlig: Seniorforsker **Mads Dengsø Jessen**. *Finansiering:* Ca. 22,7 mio. kr. fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal. Projektet er forankret i **Oldtid, Middelalder og Renæssance**. *Projektperiode:* 2010-2024.

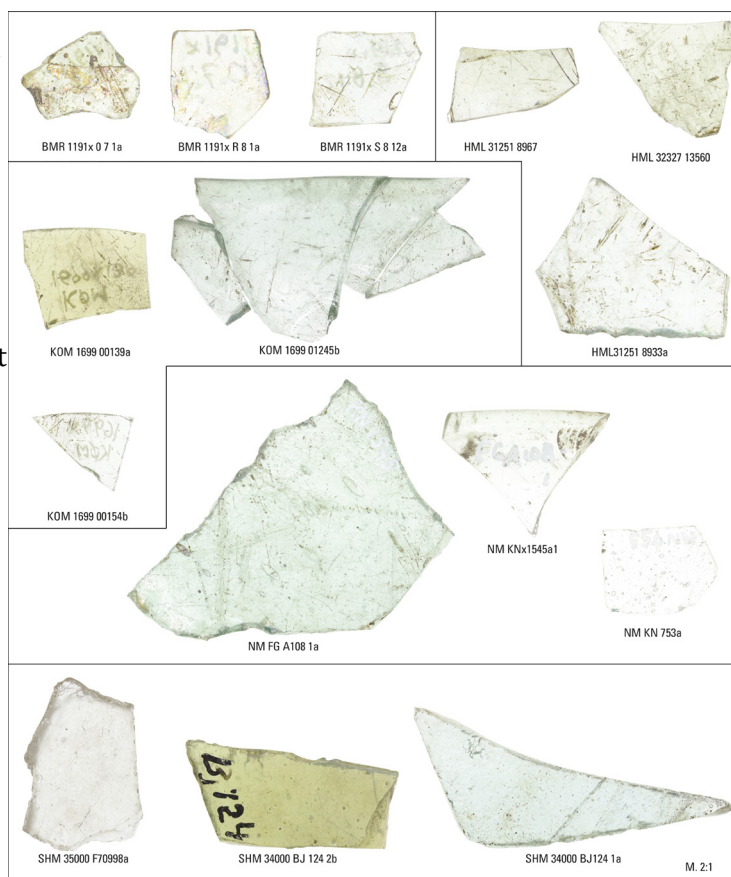
Projektet tager udgangspunkt i en række af storgårde og bebyggelsescentre fra jernalder og vikingetid, som kan formodes at have fungeret som regionale centre for den førkristne religion – Tissø, Toftegård, Hoby og Gudme. De omfattende arkæologiske udgravninger og data fra disse pladser danner grundlag for undersøgelser af førkristne ritualer i det 1. årtusinde e.Kr.

Der har det meste af 2023 været fokus på at få afsluttet skrive- og redaktionsarbejde til det andet bind af Pre-Christain Cult Sites, fra Strøby Toftegaard, som fortsætter bogserien ved Oxbow Books. Bogen er redigeret fra Sydøstdanske Museer med støtte fra projektet, og vil udkomme i slutningen af 2024.

Resultaterne i delprojektet Et vindue til Vikingetiden, som blev delvist finansieret af KrogagerFondens og Nationalmuseets Forskningslegat, er nu blevet publiceret. Det skete i Danish Journal of Archaeology og er tilgængeligt som open access, <https://tidskrift.dk/dja/article/view/131493>

Projektet er blevet realiseret i samarbejde med konservator Torben Sode og Bernhard H. Gratuze (IRAMAT, Université d'Orléans) hvor der blev foretaget grundstofanalyser

Eksempler på fragmenter af vinduesglas fra flere Sydskandinaviske vikingetidslokaliteter. BMR = Sorte Muld; HML = Uppåkra; KOM = Strøby Toftegård; NM = Tissø; SHM = Birka (Illustration: C.S. Andersen, Moesgaard Museum/T. Sode ©)

af glas fra udvalgte, centrale vikingetids-pladser fra Sydsandinavien. Glasset deler sig i to grupper hvorfor der ser ud til at være to retninger i handelsnetværkene og den lokale videre videredistribution af vinduesglas. Artiklen har allerede ledt til flere henvendelser fra museer, der har planglas liggende fra tidligere udgravninger, og projektet vil derfor fortsætte med nye glasanalyser fra endnu flere vikingetidspladser.

Et andet tilknyttet projekt ArkæoDrone, som er hosted hos DTU/Space under Arne Døssing Andreasen, har ligeledes Tissø som en af hovedlokaliteterne. Droneflyvninger ved Tissø er under analyse og bliver her suppleret med geomagnetiske målinger med mere konventionelt udstyr. Resultaterne er under publicering og har desuden været medvirkende til at Tobias Bjerg Vilhelmsen fik tildelt sin ph.d.-grad. ved DTU/Space for sin forskning i geofysiske analyser med hjælp af droneflyvning – "UAV-borne near-surface geophysics: Application of electromagnetic and magnetic sensor systems for surveying archaeological structures and anthropogenic metal contaminants".

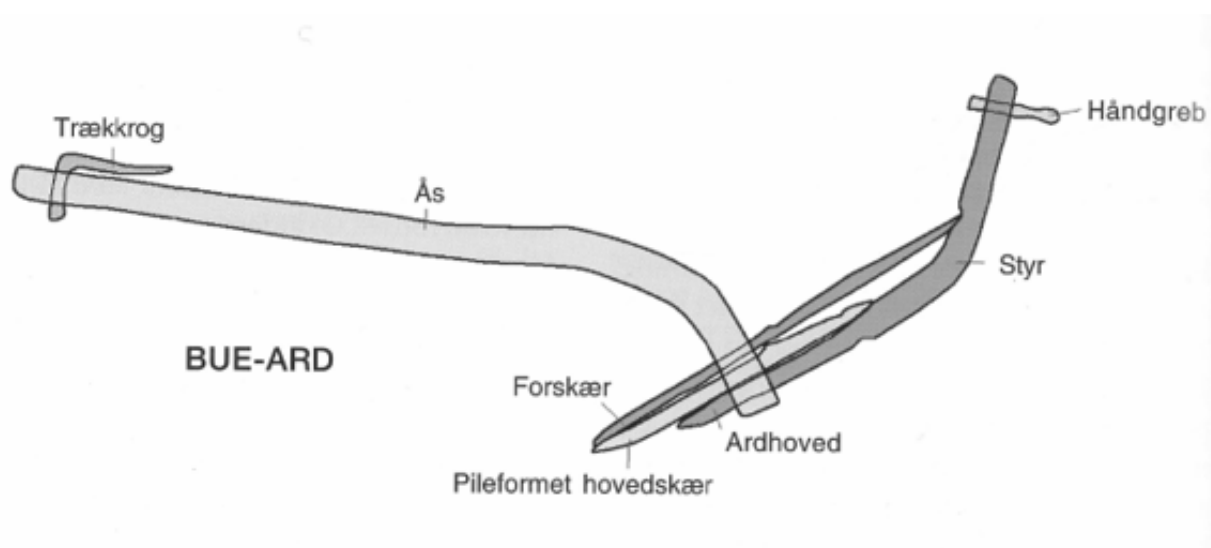
<http://vikingekult.natmus.dk/>, <http://www.apmollerfonde.dk/projekter/foerkristne-kultpladser.aspx>

Resilience and Breakpoints

Projektansvarlig: Seniorforsker **Mads Dengsø Jessen**. *Finansiering:* Ca. 4,7 mio. kr. fra Danmarks Frie Forskningsfond. Projektet er forankret i **Oldtid, Middelalder og Renæssance**. *Projektperiode:* 2018-2023.

Projektet er rettet mod at foretage en nærmere analyse af hvorledes de sociale forhold, agerbruget og klimaet påvirker hinanden og skaber dynamik i jernalderens Danmark. De sociale forhold vil blive undersøgt ved at kigge på hvordan bopladserne ændrer struktur og hvilket landskab de placeres i, agerbruget vil blive beskrevet ved at kortlægge og analysere bevarede kornsorter, mens klimaet vil kortlægges ved at udtage enkelte vækstringe fra bevaret egetræ. De bevarede korn og deres isotopindhold af kulstof og kvælstof kan fortælle hvor meget vand og gødning planterne har fået, mens isotopindholdet af ilt og kulstof i vækstringene fra eg, kan beskrive træets adgang til vand og hvor mange solskinstimer, der har været.

Projektgruppen har publiceret arkæobotaniske og stabilisotopanalyser af planterester (primært byg) fra 39 lokaliteter, der spænder over bronze-, jern- og vikingetiden i Danmark, for at undersøge udviklingen og modstandsdygtigheden i periodens landbrugspraksis, især gennem den 1500 år lange jernalder (500 f.Kr. – 1050 e.Kr.).

Buearden gør sit indtog i løbet af ældre jernalder hvilket ser ud til at koble sig til ændringer i agrartechnologien, men sker dette skifte for at modvirke klimaudsving? (Illustration: Efter P.V. Glob 1951)

Foreløbige resultater og videre arbejde

I løbet af jernalderen kan ses en stigning i spektret af føderessourcer og samtidig forbliver gødskning af bygmarker – efter en markant stigning ved overgangen bronze-jernalder – stabil igennem jernalderen frem til vikingetiden. En mere brede spektret kost ser ud til at indtræffe sammen med jernalderlandbrugets ekstensivering, der omfatter øget arealanvendelse og braklægning sammen med muligvis mindre intens jordbearbejdning af markerne. Disse praksisser ser ud til at have gjort landbruget modstandsdygtigt over for klimatiske udsving i undersøgelsesperioden, dog med en mulig undtagelse af klimaudsving efter vulkanudbrud i 536/540 e.Kr.

Derudover arbejdes der mod at færdiggøre analyser og tolkninger af de resterende isotopanalyser af årringe af egetræ - primært fra det første årtusinde efter Kristi fødsel. Målet er at fremlægge en klimarekonstruktion for det danske område, og at kunne præcisere hvilke perioder, der ser de største ændringer i nedbør, solskintimer og vindforhold. Her er det særligt de tydelige ændringer i agrarstrukturer, der ses under Yngre Romertid, såvel som de betydelige klimaudsving, som spores i årene omkring 536-540 e.Kr., der er i fokus. Her er målet at opnå en bedre forståelse af forholdet mellem klimatiske udsving, og kulturelle og teknologiske påvirkninger, og hvordan disse ændringer kan have foranlediget ændringer i jernalderbefolkningens agrare liv og levned.

Fortified Island (FORTIS) Militarisation, conflict and communities on Iron Age Bornholm

Projektansvarlig: Projekt seniorforsker **Sofie Laurine Albris**. *Finansiering:* Ca. 5,7 mio. kr. fra Danmarks Frie Forskningsfond, Sapere Aude Forskningsleder. Projektet er forankret i **Oldtid, Middelalder og Renæssance**. *Projektperiode:* 2023-2026

FORTIS-projektet handler om militarisering og samfund på Bornholm i jernalderen (perioden ca. år 1 - 1050 e.v.t.). Projektet sætter fokus på Bornholms jernalderborge og deres samfundsmæssige kontekst. Opførelsen af forsvarsanlæg krævede store ressourcer og var en vigtig del af øbefolkningens håndtering af konflikter, trusler og angreb. Projektets mål er at opnå bedre indsigt i de enkelte borges opbygning og dateringer samt at forstå dem i forhold til den øvrige organisering af samfund og militær på Bornholm - og videre i forhold til udviklinger i Østersøen, Skandinavien og Nordeuropa. Det sker i tre parallelle tematiske spor, hvor det første består i kortlægning, opmåling og udgravninger af de enkelte borganlæg. Desuden beskrives og analyseres organiseringen af det almindelige bebyggelses- og landbrugslandskab i forhold til borgene. Derudover udforskes den militære og sociale organisering, som den afspejles i øens våbengrave og deres relationer i tid og rum.

FORTIS-projektet begyndte i december 2023, hvor fokus lå på projektets opstart. Herunder blev der arbejdet med indskrivning og projektstart for projektets ph.d. Anders Pihl samt afholdt et indledende strategimøde i projektets arbejdsgruppe. Der blev afholdt møder om projektets økonomistyring og med et hold fra TV2 Bornholm om projektets medvirken i en dokumentarserie. Desuden blev arbejdet med projektets visuelle identitet med opstart af en Facebookside og udarbejdelse af logo i samarbejde med tegner Frank Ruszkai og arrangeret en temaeftermiddag for museets forskere om Bornholms arkæologi. Projektleder Sofie Laurine Albris har i 2023 præsenteret FORTIS-projektet ved 3 foredrag og har sammen med seniorforsker Mads Dengsø Jessen arbejdet med en præsentationsartikel til tidsskriftet Antiquity Project Gallery.

LIDAR-model fra 2019 af jernalderborgen Gamleborg i Paradisbakkerne, Bornholm, der har været udgravet af både Christian VIII i midten af 1800-tallet og af arkæologi Ole Klindt-Jensen i 1950'erne er et af de anlæg der er i fokus i FORTIS-projektet. Grafik af Anders Pihl.

Velklædt i Vikingetiden

Projektansvarlig: Forskningsprofessor mso **Ulla Mannering**. *Finansiering:* Ca. 5,5 mio. kr. fra Velux Fondens Museumsprogram. Projektet er forankret i **Oldtid, Middelalder og Renæssance**. *Projektperiode:* 2018-2023.

Velklædt i Vikingetiden er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet, Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid, Københavns Universitet, Center for Tekstilforskning og Sagnlandet Lejre.

Projektet har til formål at skabe nye og arkæologisk velfunderede rekonstruktioner af vikingetidens klædedragt. Det består af tre delprojekter, som genererer vigtig viden til hinanden gennem forskning og analyse, eksperimentelarkæologiske undersøgelser og rekonstruktioner samt formidling.

Delprojekt 1, Vikingetidens tekstilproduktion, sætter fokus på vikingetidens store variationer af tekstiler. Ved at kombinere analyser af originale tekstilfund med kontrollerede spinde- og væveeksperimenter, vil vi fremstille fem nye tekstilprøver i forskellige kvaliteter. Produktet bliver en "Tekstil Værktøjskasse", med tekstilprøver og redskaber, som kan anvendes i undervisning på universiteter og museer.

Delprojekt 2, Vikingetidens mands- og kvindedragt, har som mål at konstruere en mands- og kvindedragt baseret på to danske gravfund fra 900-årene: Mammen, nær Viborg og Hvilehøj, nær Randers. Nye tekstiltekniske og naturvidenskabelige analyser af fundene danner basis for at skabe rekonstruktioner, der kommer så tæt på de originale fund, som muligt. Produktionen af dragterne med vævning, farvning og syning vil foregå i Sagnlandet Lejre, og de rekonstruerede dragter kan indgå i Nationalmuseets fremtidige udstillinger.

Delprojekt 3, Vikingetidens dragtkatalog, bliver en indsamling af forskellige kilder til vikingetidens dragt og tekstiler. Både arkæologiske, ikonografiske og skriftlige kan anvendes til at visualisere mands-, kvinde-, og børnedragter med forskellig status. Målet er at skabe et dragtkatalog, som gennem det tilgængelige materiale viser udviklingen i dragten i den sidste del af jernalderen og ind i middelalderen. Kataloget vil gøre det lettere fremover at træffe de rigtige valg i en rekonstruktionsproces.

Først halvår af 2023 var projektets sidst periode, og der blev her arbejdet intensivt på at færdiggøre de publikationer, som hører til delprojekterne. I løbet af sommeren 2023 udkom både fysisk og digitalt to af de fire planlagte bøger om arbejdet i Delprojekt 1 og 2. De to øvrige bøger udkommer i 2024 og 2025.

Den 14. april blev projektdeltagere, samarbejdspartnere og VELUX FONDEN inviteret til en afskedsreception i Kongehallen i Sagnlandet i Lejre. Her blev projektets forskellige genstande og resultater præsenteret. Blandt andet blev de to dragter, som siden 2021 har været udstillet i særudstillingen Togtet på Nationalmuseet, taget ud af udstillingen og vist frem på levende modeller.

Charlotte Rimstad har herudover opdateret projektets hjemmeside på www.natmus.dk og sikret, at man fremover kan downloade projektets publikationer herfra. Samme publikationer kan nu også købes i Nationalmuseets forskellige butikker. Projektets Instagram profil [@fashioningthevikingage](https://www.instagram.com/fashioningthevikingage), som blev oprettet i 2018, havde det sidst indlæg den 18. april 2023 om receptionen i Kongehallen. Opslaget fik 266 likes og profilen havde på det tidspunkt tæt på 2700 følgere. På grund af projektets popularitet er det besluttet at videreføre profilen til brug for de kommende projekter om vikingetidens tekstiler.

I vikingetidsudstillingen Togtet, som lukker i oktober 2023, er de to dragter blevet hyldet som en ny og original tilføjelse til forståelsen og visualiseringen af vikingetiden. Dragterne indgår også i Nationalmuseets netop åbnede vikingeutstilling "Vølvens Varsel".

Velklædt i Vikingetidens projektperiode udløb i april 2023.

Projektets hovedresultater

I Delprojekt 1 har forsker- og håndværksteamet produceret tre forskellige tekstilprøver i forskellige fiberkvaliteter og væveteknikker, som tager udgangspunkt i bevarede tekstilfragmenter fra Hedeby i

En del af de mere end 60 projektdeltagere, som deltog i den afsluttende fejring i Kongehallen i Lejre den 14. april 2023. Foto: Ole Malling.

Slesvig. Delprojekt 2 tog derimod udgangspunkt i tekstiler og øvrige materialer fra de to højstatusgrave Bjerringhøj og Hvilehøj i Jylland, som indeholder nogle af de mest udsøgte tekstiler fra vikingetiden. Der blev på denne baggrund fremstillet to rekonstruktioner; en mandsdragt og en kvindedragt.

Selvom projektet primært har arbejdet med arkæologiske fund, der er udgravet for mange år siden, og dermed er blevet analyseret og fortolket flere gange før, har Velklædt i Vikingetiden vist, hvordan nye metoder, såsom digital fotografering i meget høj opløsning og avanceret brug af Photoshop, digital mikroskopi, CT scanning, røntgen fotografering og elektronmikroskopi, fiberanalyser, farvestofanalyser, proteinanalyser og anden avanceret artsidentifikation samt C14-datering, kan bidrage med ny information om produktion, brug og originalt udseende af tekstiler og pelsgenstande. Projektet har således demonstreret, hvorledes gamle fund kan skabe ny viden, når de rigtige forskningsmetoder tages i brug.

Særligt har de mange fiberanalyser demonstreret, hvor afgørende det er at anvende et så korrekt fibermateriale som muligt, da råmaterialet har en altafgørende indflydelse på slutproduktets udseende. Hvis man vil have et korrekt og troværdigt produkt, må man således også være klar til at investere tid og penge i projektet. Hvorledes de ofte meget fragmenterede arkæologiske tekstiler skal sættes sammen til en funktionel dragt er i langt højere grad op til diskussion og fortolkning. De nuværende dragter er resultatet af dette projekts formål og mål, og skal derfor ikke ses som endegyldige sandheder, men som vigtige skridt på vejen mod en ny forståelse af vikingetidens dragt og dragtæstetik.

I dette projekt har det været muligt at gå hele vejen fra små og svært tilgængelige arkæologiske tekstil- og skindfragmenter til to hele dragter og flere tekstiler, som på en direkte og håndgribelig måde fremover kan være med vise andre forskere, studerende og museumsgæster, hvordan man faktisk så ud, og hvilke materialer man havde til rådighed i vikingetidens samfund; hvilke man selv fremstillede, hvilke man handlede sig til og hvordan omverdenen påvirkede dragten i Norden. Selv for ikke-tekstilspecialister er det let at se, at vikingetidens skind- og tekstilteknologi var udsøgt, og at det kræver en høj grad af ekspertise for at fremstille lignende kvalitetsgenstande. At finde håndværkere med de samme færdigheder som i vikingetiden viste sig at være en udfordring, men heldigvis ikke umuligt. Endvidere har de detaljerede analyser af originalerne tydeligt vist, at udover brugen af gode og eksklusive råvarer investerede man i vikingetiden exceptionelt mange timer i fremstillingen af tekstiler og skindgenstande. Heldigvis har det gavmilde budget fra VELUX FONDEN til materialer og lønmidler gjort det muligt at ansætte erfarne håndværkere inden for spinning, vævning i uld og silke, farvning, broderi, nålebinding,

brikvævning, mønsterkonstruktion og syning, til fremstilling af tekstilredskaber i ler, træ og metal, samt til fremstilling af pelse, sko og perler, pelsgarvning og syning. Vi er taknemmelige for ekspertisen og engagementet fra de mere end 50 personer, der her deltaget i projektet.

Så selvom det således er dyrt at rekonstruere forhistoriske tekstiler og dragter, har Velklædt i Vikingetiden demonstreret betydningen af at lave gode og korrekte rekonstruktioner, som kan stå som et lettilgængelig, men også videnskabeligt forankret modspil til den kommercielle, medieskabte forståelse af vikingetiden. Resultaterne af de samlede analyser er formidlet til brug i fremtidige projekter og rekonstruktioner, klar til at udfordre vores moderne æstetik og nuværende mainstream forståelse af vikingetidens tøjdesign.

I perioden 2018-2023 har projektgruppen udgivet 23 videnskabelige og populærvideenskabelige artikler og bøger, som herudover har givet projektet en imponerede national og international mediebevågenhed. Projektet er blevet nævnt eller har givet interview i skrevne medier, TV og radio i Danmark og udlandet mindst 21 gange. I perioden 2018-2023 har projektdeltagerne, og især Ulla Mannering og Charlotte Rimstad, holdt over 45 foredrag på universiteter og konferencer i ind- og udland.

Vi er dybt taknemmelige for vores optagelse i VELUX FONDENS Museumsprogram uden hvis støtte, dette projekt ikke havde været muligt at realisere.

Tanken bag tingene

Projektansvarlig: Museumsinspektør **Peter Pentz**. *Finansiering:* Ca. 5,5 mio. kr. fra KrogagerFonden. Projektet er forankret i **Oldtid, Middelalder og Renæssance**. *Projektperiode:* 2020-2023.

Gennem de sidste par årtier har den internationale Vikinge-forskning haft et stigende fokus på vikingemennesket, herunder ikke mindst dets tankeverden og forestillinger om tid og rum. Danmark har gennem en liberal tilgang til privat metaldetektering et enormt genstandsmateriale fra vikingetiden, ting, der er meget mere end bare "ting". Tingene er ikke bare tavse vidner - men de taler bare ikke til os, fordi vi ikke forstår deres sprog. Hovedformålet med projektet *Tanken bag tingene* er at udvide kendskabet til viden om Vikingens verdensbillede gennem disse omfattende og uudforskede fund og genstande, der er indkommet som detektorfund, og hermed yderligere kvalificere Nationalmuseets behandling af Danefæ.

Der er inden for forskningen i dag en voksende fornemmelse af, at man i vikingetiden opfattede menneske, natur, historie og genstande (materialitet) i en sammenhæng, der bl.a. kan beskrives gennem begrebet animisme. Vikingetidens mennesker synes at have opfattet deres omgivelser, herunder værktøj, smykker og andre genstande som besjælede, sådan at disse genstande – med figur- og maskefremstillinger, amuletter og dyrebilleder – ikke bare repræsenterede ånder og magter, men også i rette sammenhænge ligefrem betød, at sådanne var til stede. I den forbindelse skal projektet indkredse de mennesker fra vikingetiden, der gennem særlige teknikker kunne bruge denne ressource – tingenes magt – og forbinde den synlige verden med ånder og guder og andre ikke-synlige kræfter. Her spillede vølven, som i de skriftlige kilder associeres med udøvelsen af vikingetidens magi, seiðr, en vigtig rolle. Vølven vil derfor indtage en særlig rolle i projektet og vølven er også hovedaktør i Nationalmuseets vikingeudstil-

Skatten fra Lille Karleby indeholder talrige amuletter, her nogle hjulformede hængesmykker. Fot. Søren Greve/ Nationalmuseet.

ling 2024.

Projektets kronologiske omdrejningspunkt er Vikingetid (c. 750-1100), men bl.a. gennem den interdisciplinære tilgang vil begreberne animisme og shamanisme også blive berørt på tværs i geografi og tid. Projektet koordineres iøvrigt med andre igangværende vikingetidsinitiativer, både indenlandske og udenlandske.

Projektets resultater

Som et af de vigtigste resultater af projektet publiceredes i 2023 bogen *The Norse Sorceress: Mind and Materiality in the Viking World*, (Oxbow Books), redigeret af Leszek Gardela, Sophie Bønding og Peter Pentz omfattende 36 artikler (528 p.) af forfattere med forskellige faglig baggrund, men alle omhandlende sider af vikingetidens religion, ritualer og magi. Forberedelserne til publicering af vikingetids-skatten fra Lille Karleby blev påbegyndt; skatten udgør et af de vigtigste elementer i Nationalmuseets udstilling 'Vølvens Varsel'

Activating Arctic Heritage – Exploring UNESCO World Heritage in Greenland

Projektansvarlig: Forskningsprofessor **Bjarne Grønnow**. *Finansiering:* Ca. 27 mio. kr. fra Carlsbergfondet. Projektet er forankret i **Nyere Tid og Verdens Kulturer**. *Projektperiode:* 2019-2024.

Nationalmuseerne i Grønland og Danmark har forenet deres forskningsressourcer i projektet 'Activating Arctic Heritage'. Formålet er at øge den kultur- og miljø-historiske indsigt i de to grønlandske kulturlandskaber, der for nyligt er klassificeret som UNESCO Verdenskulturarv: 'Aasivissuit – Nipisat' nær Sisimiut i Vestgrønland og 'Kujataa' i Sydgrønland. Førstnævnte område rummer fortidsminder, der vidner om 4.500 års udvikling af den grønlandske fanger- og fiskerkultur, mens Kujataa især er kendt for sine velbevarede spor efter nordboernes middelalderlige landbrugslandskab. Projektet, der kombinerer arkæologi og historie med naturvidenskabelige undersøgelser, skal berige de to UNESCO-

Rekognosceringer efter arkæologiske spor ved Ukiivik/Zyud Bay nord for Sisimiut. Det er en hvalfangst-lokalitet, hvor inuit byttede spæk og barder til hollandske kramvarer og 'krudt og kugler'. Talrige ruiner af store fælleshuse ligger ved denne naturhavn. Jens Fog Jensen er styrmand ombord i AAH-Projektets hurtige RIB-båd. Foto: Bjarne Grønnow, 2023.

områder med ny viden om kulturhistorien, menneskets levevilkår og samfundenes samspil med omgivelserne.

Projektets arkæologiske kortlægninger og udgravninger i UNESCO-områderne skal kaste nyt lys på udviklingen særligt gennem de sidste tusind år. Denne periode var præget af kulturmøder mellem inuit og udefrakommende og af klima-svingninger som Den Middelalderlige Varmeperiode og Den Lille Istid. 'Activating Arctic Heritage' forsker også i bevaring af fortidsminder. Den globale opvarmning og et indryk af turister i UNESCO-områderne påvirker de sårbare arktiske landskaber, og projektet vil bidrage med nye metoder til monitoring og beskyttelse af fortidsminderne i disse områder. Yderligere undersøges hvorledes en række naturvidenskabelige analysemetoder med minimale indgreb i de kulturlag, som endnu findes bevaret på bopladserne, kan give helt ny indsigt i datidens ressourceudnyttelse og skiftende livsvilkår.

Projektets modul, 'Dialoger', knytter forskningen i fortiden sammen med nutidens lokalsamfund. Her inddrages lokale museer og UNESCO-organisationer og interesserede borgere – ikke blot som informanter, men som samarbejdspartnere ('samskabelse'). Målet er sammen at udvikle områdernes kulturelle ressourcer og pege på veje til bæredygtig turisme i UNESCO-områderne.

2023 blev et afrundende år, hvor afrapporteringer og publikationer af resultaterne af de mange forskningsaktiviteter fra ikke mindre end ni 'work-packages' – naturvidenskabelige som historisk/arkæologiske - stod i centrum.

To feltarbejder blev udført:

I UNESCO-området Kujataa i Sydgrønland fortsatte de arkæologiske kortlægninger i fjeldhøjlandet nær indlandsisen ved Narsarsuaq. Undersøgelserne resulterede i lokaliseringen af ukendte bopladser, heriblandt en klippehule med kulturlag fra inuits sommerjagter og to norrøne bosætninger. Den inderste Tunulliarfik-fjord blev rekognosceret, og over 100 nye anlæg lokaliseret, heriblandt inuit-sommerbopladser med spor efter telte til flere familier. Der tegner sig et mønster af et særdeles tæt befolket og ressourcerigt Sydgrønland i 14 - 1700tallet.

I Aasivissuit-Nipisat-området blev vore nye drone-baserede metoder til boplads-dokumentation anvendt. Vi berejste områderne Amerloq og Ukiivik, der begge var centrum for såvel inuits som europæernes hvalfangst i 1700-tallet. Resultatet blev helt nye indsigter i de store fælleshuses arkitektur og deres fordeling på kysten. Koncentrationer af fælleshuse blev påvist omkring to 'hollænderhavne', der i sin tid var udgangspunkt for intens handel: Inuitterne byttede råmaterialer med hinanden og hvalspæk og -barder og ræveskind med de europæiske hvalfangere og handelsfolk, der bragte en mængde 'kramvarer' til landet. Undersøgelserne viser, hvorledes hele 'fælleshus-samfundet' brød sammen i sidste halvdel af 1700-tallet, da epidemier hærgede og kolonisationen satte ind.

Foruden felt- og analyse-arbejde bød året på en formidlingsrejse til Sydgrønland og projektets afrundende internationale konference, 'Research on Cultural Heritage Landscapes in the Circumpolar North'. Med deltagelse fra seks lande blev konferencen afholdt i rammerne af Videnskabernes Selskab. Projektet afsluttes i 2024 med en antologi baseret på præsentationer fra konferencen.

Entangled fluid cities: material politics of urban water, Copenhagen 1860-1975

Projektansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Thelle**. *Finansiering:* Ca. 2,8 mio. kr. fra Danmarks Frie Forskningsfond. Projektet er forankret i **Nyere Tid og Verdens Kulturer**. *Projektperiode:* 2020-2023.

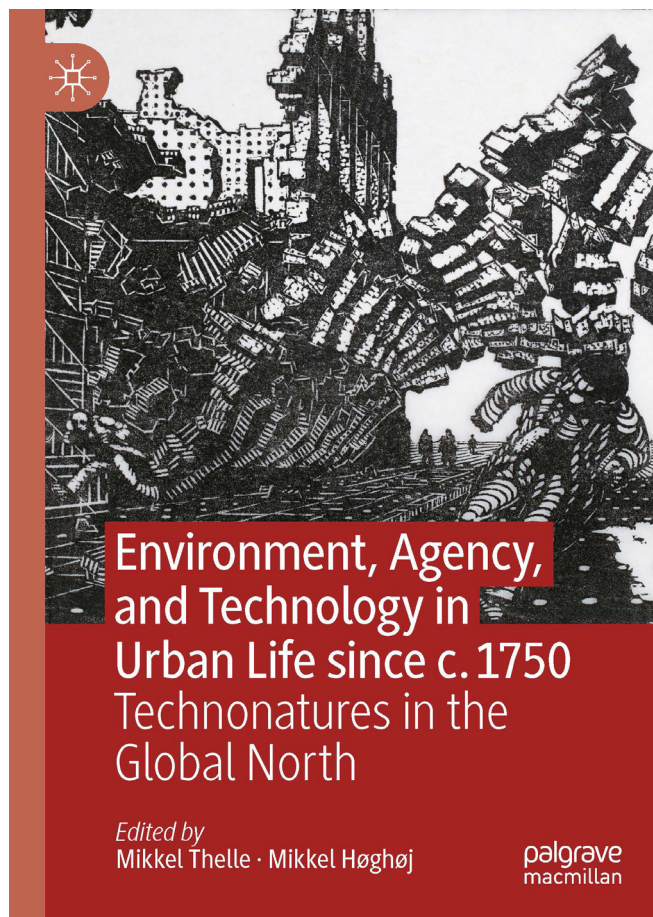
Projektet vil undersøge, hvordan der gennem det 20 århundrede er opbygget en kultur omkring vand, som blandt andet tager for givet at vi har brug for 2-300 liter vand i døgnet for at leve et normalt liv. Projektet foreslår, at denne kultur er opbygget gennem en række "vandregimer", og undersøger to sådanne regimer, der grundlæggende har skabt den moderne bys forhold til vand. De afgrænses til et "liberalt regime" og et "velfærdsregime", der dækker årtierne omkring 1900, henholdsvis omkring

Anden Verdenskrig.

I undersøgelsen af disse regimer ser vi på spillet mellem teknologier, herunder "mikroteknologier" på grænsen mellem hverdag og netværk (W.C, badekar, vaskemaskiner, svømmehaller); vi inddrager praksisser omkring vand i hjemmet og offentligt (badning, vask, vanding osv), og endelig de forestillinger og normer, som vand blev omdrejningspunkt for (renlighed, hygiejne, sundhed). Videre har projektet den hypotese, at vandkulturen gennem de forskellige hydroregimer påvirkede medborgerskab og social distinktion i byen, et forhold vi kalder materiel politik.

Projektets resultater

I projektet undersøgte Mikkel Høghøj og Mikkel Thelle, hvordan teknologier og praksisser omkring vand i teragerede og skabte forandring i danske byer, særligt København, i det 20. århundrede. Vi studerede særligt den forandring der sker fra en liberal til mere velfærdsorienteret by, og hvordan de 'hydroregimer' vi identificerede, forholdt sig til hinanden - konkret i drikkevandsregulering, kloakering, badekulturer og vandklosetter. Det blev et produktivt projekt med 17 publikationer, fordelt på forskellige formater. Feks diskuterede vi vandets 'materielle politik' i *Scandinavian Journal of History*, og bidrog til flere antologier om velfærdsbyer og -landskaber, bla bogen *Nordic Landscapes designed for the good Life*. Projektet blev afsluttet med antologien *Environment, Agency and Technology in Urban Life since ca 1750* (se billedet). Som den tredje af projektets konferencer blev den sidste afholdt i Nationalmuseets festsal i samarbejde med Byplanhistorisk Udvalg under titlen *Vand og Bosætning - potentiale eller trussel*.

Visioner om bygninger. Dansk byggeri og byggelovgivning gennem 500 år

Projektansvarlig: Seniorforsker **Vibeke Andersson Møller**. *Finansiering:* Ca. 4,2 mio. kr. fra Villum Fonden, den filantropiske forening Realdania, Bergiafonden, Dreyers Fond og Statens Kunstfond. Projektet er forankret i **Nyere Tid og Verdens Kulturer**. *Projektperiode:* 2022-2026.

Projektet Visioner om bygninger er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet, Oldtid, Middelalder og Renæssance samt Nyere Tid og Verdens Kulturer (seniorforskerne Ulla Kjær og Vibeke Andersson Møller), og Arkitektskolen Aarhus (professor Mogens A. Morgen og postdoc Jannie Rosenberg Bendsen).

Forskningsprojektet vil udforske spillet mellem bygherre, arkitekt og offentlige myndigheder i udformningen af den ideale – eller mest ønskværdige – fysiske ramme for borgerne og samfundet som helhed. Projektet har til hensigt at skabe ny viden om relationen mellem byggeri og byggelovgivning i et historisk såvel som nutidigt perspektiv. Hensigten er at skrive en ny form for dansk arkitekturhistorie, hvor bygninger og samfundsforhold står i en dynamisk relation til hinanden.

Kjær og Møller påbegyndte forskningsprojektet i september 2022, mens Bendsen og Morgen gik i gang i september 2023.

2023 blev kendetegnet ved en intensiv forskningsindsats med vægten lagt på arkivundersøgelser, gen-

nemgang af lovkomplekser, analyser af byggesager samt udarbejdelse af de første udkast til manuskripter. Rent geografisk har hovedvægten ligget på studier af de københavnske forhold, der har dannet udgangspunkt for lovgivningen på Frederiksberg, i købstæderne og på landet.

Der er afholdt halvårlige følgegruppemøder med engagerede og inspirerende drøftelser til gavn for projektgruppens videre arbejde.

I oktober 2023 afholdtes den første af projektets to konferencer, "Byggeriets rammevilkår – nedslag i fortid og nutid", på Nationalmuseet med ca. 80 deltagere.

I Mønsterhusene på Mariendalsvej (1905), Frederiksberg, gav kommunen dispensation fra bygningslovens ellers ufravigelige krav om to trapper og dermed to flugtveje. Det gav arkitekt Ulrik Plesner mulighed for at skabe anderledes og mere rummelige lejlighedsplaner. Samtidig blev de færre trapper udført på brandfri vis med stentrappe og jernrækværk, og trapperummene

blev bredere for bedre at kunne betjene de mange lejligheder. Nogle så sådan en trappe som et fremskridt, andre opfattede den som en "Forskole for Utugtshuse og anden Usædelighed". Foto: Roberto Fortuna..

Tales of Bronze Age People

Projektansvarlig: Forskningsprofessor **Karin M. Frei**. *Finansiering:* Ca. 5,6 mio. kr. fra Carlsbergfondet. Projektet er forankret i **Miljøarkæologi og Materialeforskning**. *Projektperiode:* 2018-2025.

Projektet er et "Semper Ardens" forskningsprojekt (2018-2022), som tager udgangspunkt i de forskningsspørgsmål, der er opstået i bl.a. "Tales of Bronze Age Women" og andre europæiske forskningsprojekter, og som tyder på, at mobiliteten i europæisk bronzealder har været mere udbredt og mere kompleks end hidtil antaget. Projektet "Tales of Bronze Age People" har derfor til formål, at give et dybere indblik i menneskers mobilitet i bronzealderen. Ud over Karin M. Frei, består projektet af en række andre forskere fra Nationalmuseet, Samantha Reiter, Flemming Kaul og Mathew Walsh, samt en række forskningspartner ved andre museer og universiteter både i ind- og udlandet.

I projektet undersøges et større antal individer, som også omfatter mænd og børn fra forskellige typer af begravelser, og fra hele bronzealder-perioden. Det er også projektets mål, at afbalancere resultaterne fra projektet "Tales of Bronze Age Women" ved at integrerer de arkæometriske resultater med den arkæologiske teoretiske diskurs. Dette skal ske via diverse workshops og møder med eksperter fra forskellige forskningsområder med henblik på at bedre at forstå mobilitet og dens indvirkning på dynamikken i bronzealderen.

Derudover, er der etableret samarbejder med forskellige lokale museer med henblik på, at undersøge nøgleindivider fra nyligt afsluttede og igangværende udgravninger.

2023 var et år hvor projektet gjorde sig bemærket både i de videnskabelige kredse og formidlingsmæssigt. Således fik projektet en hel episode i Videnskabernes Selskabs populær podcast "Grundtanker", hvor Karin M. Frei var gæst. Podcasten fik titlen "Danmark var "hotspot" i bronzealderens Europa" og

DET KONGELIGE DANSKE
Videnskabernes Selskab
THE ROYAL DANISH ACADEMY OF SCIENCES AND LETTERS

Grundtanker

51 min ▶

Danmark var "hotspot" i bronzealderens Europa. Med professor Karin Frei.

Grundtanker

Science

Listen on Apple Podcasts ↗

De danske bronzealderhøje ligger spredt rundt i landskabet, så vi næsten glemmer at lægge mærke til dem. Men højene rummer sande skatte af bronzealdersværd, lig og mærkelige genstande, der stammer fra en tid for 2500-3500 år siden. De genstande, kister og lig kan vi i dag analysere via blandt andet det tværfaglige forskningsfelt arkæometri, hvor arkæologi møder naturvidenskab. Professor Karin Frei bruger strontiumisotop-analyser, hvor man ser på forholdet mellem to versioner af grundstoffet strontium for at komme fortidens gåder nærmere. Og der er mange uløste gåder, ikke mindst, når hun fortolker sine data om Egtvedpigens, Ølbykvinden og en troldmand fra Lyngby. Det tyder på, at Danmark var vigtigere, end vi hidtil har forestillet os. Lyt med!

Produceret af Marie Hougaard for Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
 Vært: Kristoffer Frækjær
 Medvirkende: Professor Karin Frei, Nationalmuseet
 Musik: Carl Frækjær-Jensen

Hør podcasten her: <https://www.youtube.com/watch?v=8wtBfAil6pc>

er den tredje episode i Grundtankers tredje sæson. Projektet bidrog også med viden om Egtvedpigens udsende i forbindelse med produktionen af Egtvedpigens avatar til museets udstilling. I forlængelse af dette blev der også skrevet en formidlingsartikel til de små i den nye Skalk junior blad (Frei, 2023). Derudover blev endnu flere af projektets naturvidenskabelige forskningsresultater publiceret. En af disse forskningsartikler handler om en spændende gravhøj fra Thisted Amt ved Ginderup (Reiter et al., 2023). Bronzealderhøjen indeholdt flere individer. Nogle af individerne var blevet begravet, mens andre var blevet brændt. Det individ som var begravet centralt i graven, har været tolket som en kvinde, da uldtekstilerne i graven minder om snoreskørtet fundet i Egtvedpigens grav. Strontiumisotopanalyserne af tandemaljen fra Ginderupkvindens tænder kunne afsløre, at hun højt sandsynligt var af lokal oprindelse, men at også hun havde været mobil i en periode af sit liv. Dermed bidrager dette studie med endnu et mobilitetsmønster hos bronzealderkvinder.

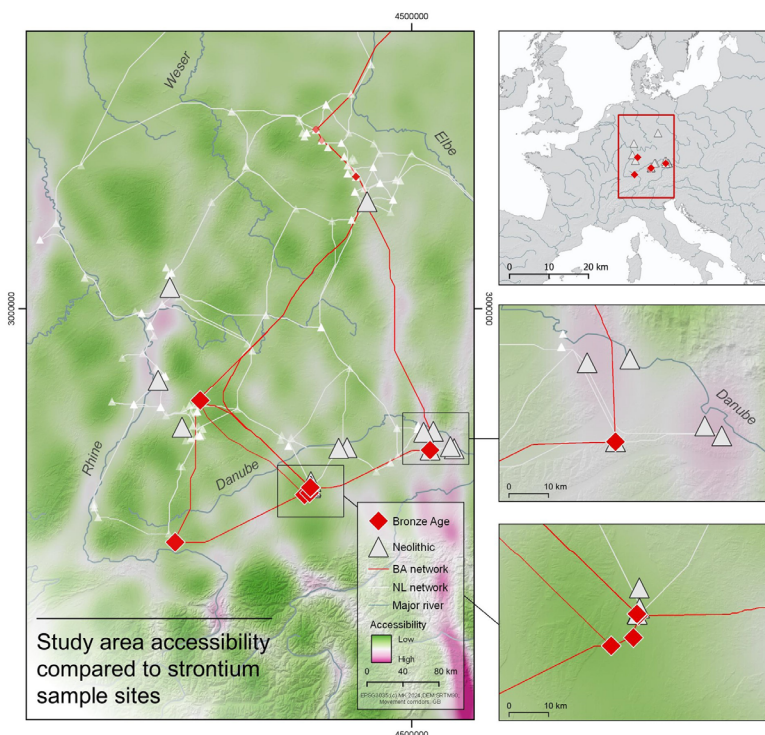
COREX – From correlations to explanations

Projektansvarlig: Forskningsprofessor **Karin M. Frei**. *Finansiering:* Ca. 3,4 mio. kr. fra European Research Council Synergy Grant. Projektet er forankret i **Miljøarkæologi og Materialeforskning**. *Projektperiode:* 2021-2027.

COREX er ERCs mest ambitiøse og største bevillingstype, der støtter en lille gruppe af forskere og deres forskningsgrupper, således at de kan bringe deres viden og ressourcer sammen og derigennem opnå en synergi grupperne imellem, der går ud over, hvad de hver især ville have kunnet opnå. COREXs ledelse består af PI Professor Kristian Kristiansen, Göteborgs Universitet, Sverige og co-PIs Professor Kurt Kjær, Københavns Universitet og Professor Mark Thomas, University College London og beneficiary partners Professor Ralph Fyfe, Plymouth University og Professor Karin M. Frei, Nationalmuseet. Projektets overordnede formål er at identificere og undersøge de centrale processer, der formede Europas genetiske og kulturelle diversitet nord for Middelhavet i tiden fra bondestenalderens begyndelse til afslutningen af bronzealderen. Med fokus på tværfaglighed og synergi mellem forskellige forskningsfelter skal der i projektet identificeres forskellige typer af samfundsmæssige forandringer og årsagerne til disse. De samfundsmæssige forandringer skal blandt andet ses i forhold til ændringer i mobilitet, klima, demografi og subsistensøkonomi, samt mulige sygdomme og nye typer af kost. I 2022 har COREXs kæmpe database taget sin endelige form og fået navnet "BIAD" (the Big Interdisciplinary Archaeological Database). Her bliver der løbende indsat flere strontiumisotopdata i BIAD, hvilket betyder, at databasen nu har mere end 6000+ data entries fra Europa og Nordafrika. Denne proces forventes at

fortsætte i de kommende par år. Derefter vil den resulterende enestående database kunne danne basis for COREXs videre forskning.

In 2023, Reiter et al. wrote and submitted a text on publication guidelines for the publication of archaeological and related papers. The intent of the paper and guidelines (called the 'BIAD Standards') is to support inter- and transdisciplinary research by presenting data in a thorough and interoperable manner, especially in relation to eventual uptake in databases. Reiter presented on this topic at the European Association of Archaeologists (EAA) Annual Meeting in Belfast, the 2023 Kiel Conference and at the Big Historical Data conference in Jena. The paper is still currently in review in *Open Archaeology*. Reiter also co organized two conference sessions with her colleagues in COREX (at the EAA AM in Belfast as well as at the Kiel Conference).

Together with her PhD Student (Schjervén), Reiter also did the groundwork for the a study modelling movement corridors along the Rhine river in Germany in the late Neolithic and Early Bronze Age (Schjervén, Bilotti, Kempf and Reiter), which is in prep. See illustration.

Draft map of multivariate movement model for the Rhine looking at Neolithic and Bronze Age sites and travel corridors. The map above was produced from data in BIAD (the Big Interdisciplinary Archaeological Database) coupled with extant find location datasets on Neolithic jade axes and hilted swords.

MarinePlastics

Projektansvarlig: Forskningsprofessor mso **Yvonne Shashoua**. *Finansiering:* Ca. 3,1 mio. kr. fra Velux Fonden. Projektet er forankret i **Miljøarkæologi og Materialeforskning**. *Projektperiode:* 2019-2023.

MarinePlastic is an interdisciplinary center for cutting-edge research into marine plastic pollution, uniting Danish researchers across institutions (Aalborg University, Aarhus University, Danish Technical University, Roskilde University and National Museum of Denmark) and expertise. Marine plastic pollution is one of the fastest growing environmental problems of our time. Between 60 and 80% of today's global marine litter is comprised of plastic and 300 million tons are released annually into the marine environment. This has resulted in the development of an array of policies and strategies addressing the growing pollution issues. However, these societal initiatives have been initiated while the scientific research within key topics is still in its infancy.

MarinePlastic's purpose is to develop a scientifically- based understanding of the types, sources, occurrence, fate and environmental consequences of marine pollution caused by all sizes of plastic materials ranging from macroplastics (pieces larger than 5mm) to nanoplastics (particles and fibres smaller than 1mm). The knowledge generated by MarinePlastic will be used to develop societal solutions to plastic pollution and interact with policymakers. The National Museum of Denmark is responsible for Work Package 4 in which the specific environmental factors and the combinations most likely to accelerate and slow the degradation of plastics are identified. The National Museum is also active in Work

Package 3 that aims to qualify and quantify the sources, magnitude and distribution of plastic pollution in Danish waters.

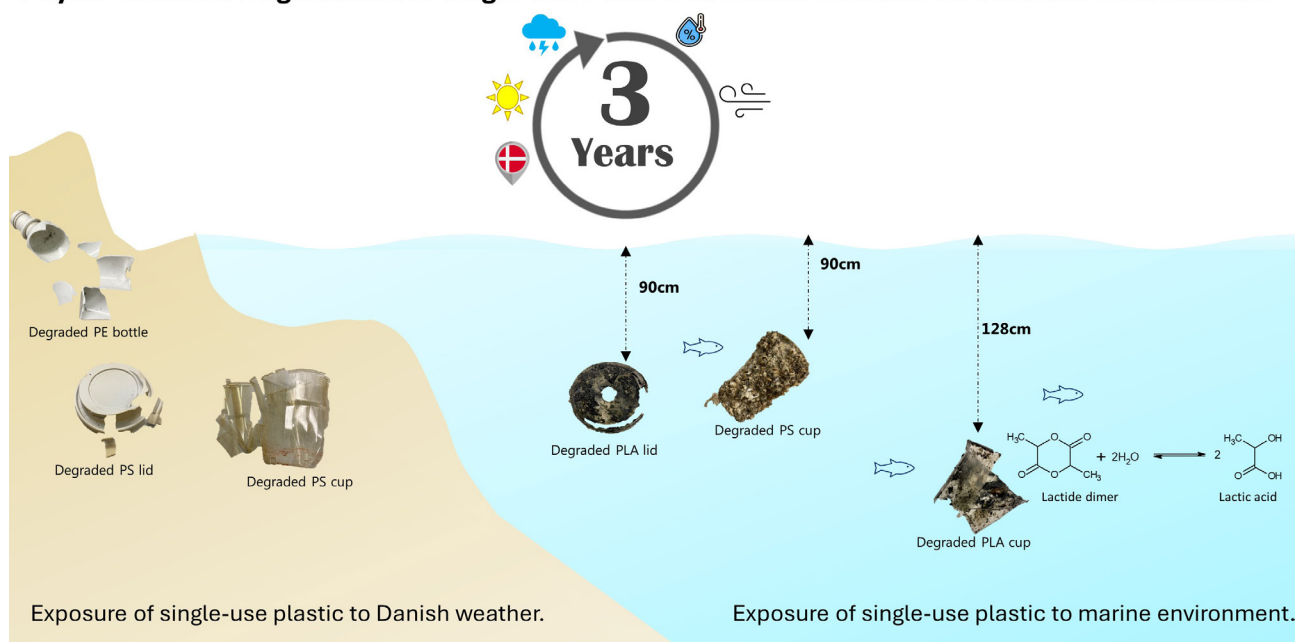
Focus during 2023, the last 2 months of Marine Plastic, was to publish our data describing pathways and rates for fragmentation of disposable or single-use plastic products (SUPs) used in contact with food, to microplastics in natural weather and marine environments in real time. Microplastics (fragments, fibres and beads smaller than 5mm) are the smallest particles of plastic that can enter living bodies by inhalation and breathing. Because few investigations have been conducted in natural environments and in real time, it was essential to compare our findings with those of other researchers using predictive modelling. Optical microscopy, strength testing, Fourier Transform Infrared spectroscopy, and Gas Chromatography-Mass Spectrometry were used to determine and relate physical and chemical changes with time.

Results of the project

Chemical reaction between disposable plastics, ultraviolet light and oxygen in air emerged as the main degradation pathway for disposable cups, salad containers and cutlery. After only 3 years exposure to Danish weather, transparent and white disposable plastic food containers had fragmented to microplastics. This is a notably faster rate of fragmentation than the half-life (loss of the first 50%) of 780 years predicted for identical containers in the same environment by other researchers. Black, disposable plastics degraded measurably slower in natural weather and had not formed microplastics after 3 years. In marine environments, all disposable plastics, regardless of colour and chemical type, degraded measurably slower than in air, their fragmentation slowing as they moved further away from the water surface. At depths lower than 100 cm from the water surface, the intensity of ultraviolet light and the concentration of oxygen reduces compared with the surrounding air. In addition, biofilms comprising algae, marine plants and organisms such as barnacles and mussels, attached to the plastics' surfaces and grew into protective layers. The biofilm provided a physical and chemical barrier for plastics in the marine environment, thereby slowing their degradation pathways. This suggested that plastic waste in seas will persist measurably longer than on land.

Our findings indicated the urgent need to focus on removal of plastic waste in the form of food containers, cups and cutlery from pavements, roads, beaches, and water surfaces, where degradation takes

Physio-Chemical Degradation of Single-Use Plastics in Danish Weather and Marine Environments

Graphical summary of results of Marine Plastic project by National Museum of Denmark

place faster than under water. Preferential manufacture of black SUPs over white or transparent should also be considered because the formation of black microplastics is a slower process.

In 2023, the results were submitted and published in July 2024 in the peer reviewed journal *Environmental Pollution Bulletin* with impact factor 7.6. (Shashoua, Y., Peydaei, A., Mortensen, M.N., Kanstrup, A.B., Gregory, D.J. (2024). Physio-chemical degradation of single-use plastics in natural weather and marine environments. *Environmental Pollution*, 357, 15 September 2024, 124414. <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2024.124414>). There has been a positive response to the publication from researchers in microplastics and recycling and policy makers.

Ordinary Lives in Extraordinary Times

Projektansvarlig: Seniorforsker **Mette Marie Hald**. *Finansiering:* Ca. 6,2 mio. kr. fra Danmarks Frie Forskningsfond Projektet er forankret i **Miljøarkæologi og Materialeforskning**. *Projektperiode:* 2021-2024.

I projektet, med undertitlen *A New View of the Earliest Urban Societies in Bronze Age Syria*, undersøges dagliglivet i oldtidsbyen Hama i Syrien. Hama blev udgravet af danske arkæologer i 1930erne, og Nationalmuseet huser en enestående samling af genstande fra udgravningerne, heriblandt lerkar, redskaber, værkstedsaffald, planterester, dyreknoget og legetøj. Byen var beboet i tusinder af år; i projektet stiller vi skarpt på Hama i bronzealderen (tredje årtusinde f.v.t.), hvor vi undersøger, hvordan livet udfoldede sig i Syriens tidlige bysamfund. Vi fokuserer bl.a. på handlen med keramik (og lerkarrenes indhold) mellem Hama og andre byer i det vestlige Syrien, ud fra keramiske og kemiske analyser af lerkarrene, og på fødevarerressourcerne i byen, ud fra analyser af planterester og dyreknoget samt fedtsyrerester i kar brugt til madlavning og opbevaring. Et helt almindeligt boligkvarter er blevet udgravet, og giver os mulighed for at undersøge, hvordan indbyggerne i Hama arbejdede og indrettede sig.

I 2023 fortsatte vi med at analysere keramikken fra Hama for bl.a. at undersøge lerkarrenes oprindelsessted og vurdere Hamas rolle i bronzealderens handelsnetværk. Vi så nærmere på bemalingen af lerkar sammen med vores samarbejdspartnere fra Sorbonne Universitet for at undersøge hvilke typer pigmenter, der har været brugt gennem tiden.

Arbejdet med at analysere fedtsyrer fra kokekar er færdigt, og vi arbejder på tolkningen af resultaterne, der vil kunne fortælle nyt om de måltider, der blev tilberedt i byen, og som kan kobles til fundene af planterester og dyreknoget. Samtidigt er vi gået i gang med en ny type analyse for at påvise eventuelle vinrester i drikkebægre.

Vi har i 2023 udgivet to videnskabelige artikler og en bog. Den ene artikel omhandler analyser af fingeraftryk på lerkar; her kan det påvises at børn helt ned til 8-10 år har været en del af den omfattende keramikproduktion i byen. I den anden artikel har vi kigget nærmere på det ituslåede service, som lå tilbage i Hamas paladser efter assyrerkongen Sargon II's angreb på byen i 720 f.v.t. Her bruger vi arkæomagnetiske analyser, en dateringsmetode der viser, at servicet havde været i brug i mindst 30 år, da assyrerne angreb. Dvs. vi begynder at kunne belyse nye aspekter af økonomi, madlavning og servering af måltider i Hama. Projektets bogudgivelse

Spektroskopi (XRF-analyse) af bemaling på lerkar fra Hama. Foto: Emeline Pouyet

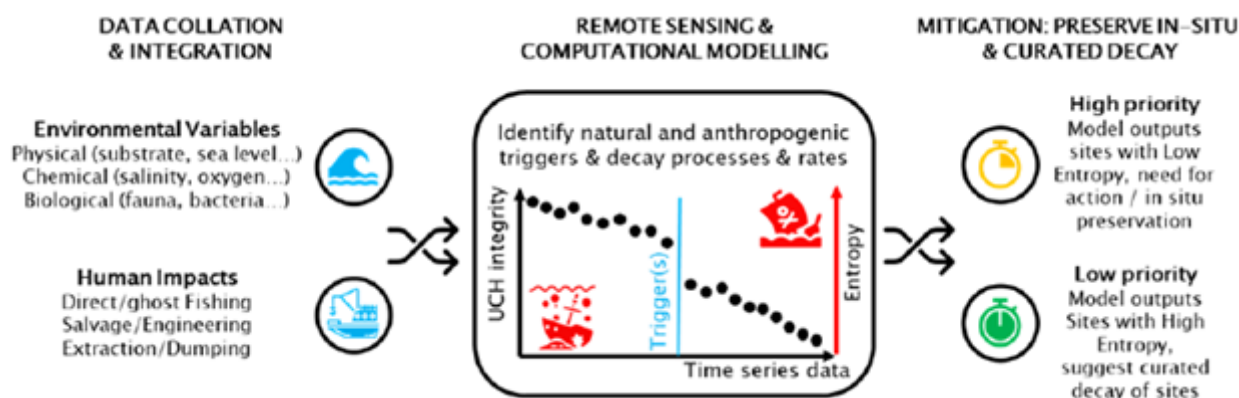
omhandler livet i Hama i 1930erne belyst ud fra de danske arkæologers fotografier og akvareller af byen i de år udgravningerne på byhøjen fandt sted.

ENDURE: Sustainable preservation of underwater archaeological sites: A novel approach to cultural heritage management

Projektansvarlig: Seniorforsker **David Gregory**. *Finansiering:* Ca. 18,5 mio. kr. fra ERC Advanced Grant. Projektet er forankret i **Miljøarkæologi og Materialeforskning**. *Projektperiode:* 2022-2027.

UNESCO estimerer, at der ligger over 3 millioner skibsvrag på havets bund. Der er ikke midler til, eller ønske om at udgrave og udstille alle disse fund, men som en del af kulturarven og i takt med FNs traktat for bevaring af undervandskulturarven burde de bevares in situ for eftertiden. ENDURE-projektet foreslår et konceptuelt skift i den måde, undervandskulturarven vurderes, overvåges og bevares. Det går ud over "State of the Art" ved holistisk at forstå både naturlige og menneskeskabte nedbrydningsprocesser (se figur), og hvordan produkterne af disse processer manifesterer sig på skibsvrag og submarine forhistoriske bopladser ved hjælp af digital visualisering, fjernovervågning og beregningsmodellering af nedbrydningsprocesserne. På denne måde vil det være muligt at adskille de forskellige processer og produkter, og i sidste ende give en rangordning af entropi, tilstand og dermed potentiale for bevaring (eller forfald) for lokaliteterne. Dette vil muliggøre en fjernbaseret (skrivebordsbaseret) vurdering af denne kulturarv, i sidste ende på en forudsigelig måde og på globalt plan.

I løbet af 2023 har fokus været på at få færdiggjort byggeriet af DNA-laboratorie samt installation og opsætning af diverse udstyr i laboratoriet. Dette stod færdigt og klar til brug ved udgangen af året. Projektets nyindkøbte respirometer er blevet klargjort og testet, så det kan indgå i laboratorieforsøg med

Processer og sammenhænge der undersøges i ENDURE projektet med henblik på fremtidig bevaring af undervandskulturarven. Model: David J. Gregory

nedbrydning. Endelig er der arbejdet med dataanalyse til artiklen "Using open-data portals, remote sensing and computational modelling to investigate historic wreck sites and their environments: 45 years on from Muckelroy", som blev publiceret i International Journal of Nautical Archaeology.

Fleksible Fællesskaber

Projektansvarlig: Forskningsprofessor **Morten Nielsen**. *Finansiering:* Ca. 4,5 mio. kr. fra Landsbygge-fonden og Realdania. Projektet er forankret i **Nationalmuseets Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)**, FSB. *Projektperiode:* 2021-2024.

Med udgangspunkt i en tværfaglig undersøgelse af almene boligområder i Danmark vil forsknings- og formidlingsprojektet Fleksible Fællesskaber levere afgørende ny viden om rammerne for socialt bæredygtige blandede byer og gode boligmiljøer. Dermed vil projektet bidrage aktivt til at sikre en robust og varig by- og samfundsudvikling i Danmark. Det er i byerne og i byernes fællesskaber at en afgørende omstilling til social og miljømæssig bæredygtighed skal ske. Uligheden i vestlige storbyer

er igennem de seneste mange år vokset og også danske byer er i dag mere delte end tidligere. Samtidig står verdens storbyer for mere end to tredjedele af den samlede klimabelastning. For at løse disse udfordringer kræves et ændret politisk og strategisk tilgang, der har øget fokus på forholdet mellem byernes lokale uformelle fællesskaber og de byggede miljøer, hvori disse skabes og udvikles. Formålet med dette forsknings- og formidlingsprojekt er derfor at undersøge lokale uformelle fællesskabers fleksibilitet og rummelighed stillet overfor nye udfordringer omkring social og miljømæssig bæredygtighed. I særlig grad vil projektet fokusere på forholdet mellem lokale fællesskaber i almene boligområder og de byggede miljøer, hvori de skabes og udvikles for derved at skabe en mere nuanceret debat om robust byudvikling, der knytter social praksis i lokale byggede miljøer sammen med bredere politiske og økonomiske dagsorden omkring bæredygtighed. Projektet *Fleksible Fællesskaber* afdækker dette samspil ved at integrere antropologi, arkitektur og historie i en nyskabende tværfaglig metode- og analyseramme. Dermed bliver det muligt at foretage en sammenhængende og dynamisk undersøgelse, der har blik for både de historiske, nutidige og fremtidige aspekter af samspillet mellem uformelle fællesskaber og de byggede miljøer, hvori de opstår og får betydning.

I *Fleksible Fællesskaber* har vi i 2023 primært arbejdet med forskningsformidling gennem fem udstillinger på hhv. Nationalmuseet, Arkitektskolen Aarhus og i tre almene boligområder i Jylland og på Sjælland. I udstillingerne har de mange museumsgæster (heriblandt både almindelige museumsgæster, forskere, arkitekter, kunstnere og bypraktikere) fået indblik i forskningsprojektets resultater gennem inddragende skalamodeller, video, tekst, plancher og lysprojektioner. Udstillingerne i de almene boligområder blev præsenteret i forbindelse med en række samskabende workshops, hvor arkitekt Anne Corlin (Arkitektskolen Aarhus) og antropolog My Madsen (SUMO/Nationalmuseet) har faciliteret udvikling af nye og fællesskabende prototyper for trappeopgange og fællesrum i fremtidens etagebyggeri. Som del af projektets formidlingsaktiviteter har vi derudover fået bygget en mobil udstillingskomponent, som er omdrejningspunktet for yderligere workshops med almene beboere. Den kalder vi for "Fællesskabs-Trailer", og med den vil vi i den kommende tid besøge almene boligområder rundt omkring i landet.

Modellens Kraft

Projektansvarlig: Forskningsprofessor **Morten Nielsen**. *Finansiering:* Ca. 4,7 mio. kr. fra Velux Fondens Museumsprogram. Projektet er forankret i **Nationalmuseets Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)**, FSB. *Projektperiode:* 2023-2026.

Fysiske modeller bliver brugt til at skabe og formidle viden på en let tilgængelig måde, på og uden for museer. Men trods en udbredt brug af fysiske modeller ved vi meget lidt om hvordan de faktisk

Beboerworkshop om fællesskabende gang- og opgangsmiljøer i etagebyggeri. Foto: Anne Corlin

STØRRE FORSKNINGSPROJEKTER

virker: Hvordan fungerer fysiske modeller, hvordan skaber de mening? Og for hvem skaber de den mening? Formålet med "Modellens Kraft" er at finde ny viden om fysiske modeller, og at bruge denne viden til at udvikle et nyt format for skabelse af fælles kreative udstillinger. Igennem et tværfagligt samarbejde mellem tre museer (Nationalmuseet, Moesgaard Museum og Steno Museet) og tre forskningsinstitutioner (Aarhus Universitet, Det Kongelige Akademi og IT-Universitetet) leverer dette projekt ny og direkte anvendelig viden om fremstilling, brug og betydning af fysiske modeller i nutidigt og historisk perspektiv. 'Modellens Kraft' undersøger modeller og modellering gennem fire etnografiske og historiske undersøgelser og et samlingsstudie, fordi vi derved kan sammenligne konkrete og igangværende model- og modelleringspraksisser og relatere empiriske indsigter til historisk arkivmateriale. På baggrund af og sideløbende med de empiriske undersøgelser udvikler

Modelleringseksperiment med deltagere til projektets første fælles workshop, april 2023. Foto: Morten Nielsen

projektet et nyt format for samskabende formidling, der gennem modellering skaber grobund for fælles læring.

2023: "Modellens Kraft" er organiseret som to parallelle spor, der iterativt integrerer indsigter fra empiriske undersøgelser med udviklingen af et nyt formidlingsformat. SPOR 1 består af fire etnografiske og historiske undersøgelser og et samlingsstudie af fremstilling, brug og betydning af fysiske modeller. SPOR 2 er et designbaseret udviklingsforløb, hvor museumsformidlere og -brugere samskabende udvikler et nyt modelbaseret formidlingsformat. Der sikres et løbende informationsflow på tværs af de spor gennem fem to-dages workshops, hvor teamet i fællesskab undersøger modeller og modellering ud fra fem tværfaglige teoretiske tematikker. I løbet af 2023 afholdt vi de første tre tværgående workshops, hvor projektdeltagerne undersøgte temaerne skala, repræsentation og tidslighed. Skala og tidslighed undersøgte vi på workshops afholdt på Nationalmuseet (Prinsens Palæ) mens repræsentation blev undersøgt på en workshop afholdt på Steno Museet.

To af projektets fire etnografiske undersøgelser i SPOR 1 blev igangsat (robotter (antropolog Kristian Hoeck) og arkitektur (arkitekt Suzi Pain), mens de øvrige etnografiske undersøgelser opstartes i foråret 2024. Det designbaserede forløb er organiseret som et samarbejde mellem Nanna Holdgaard (NM) og Karsten Olsen (AU) og blev også igangsat i 2023 og planlægger nu at lave en række eksperimentelle design-forsøg på Steno Museet. På baggrund af det fælles projektarbejde er en fælles publikation under forberedelse, som vil udmønte sig i en redigeret antologi.

Dér, hvor vi bor

Projektansvarlig: Museumsinspektør **Signe Lykke Littrup**. *Finansiering:* Ca. 5 mio. kr. fra Velux Fondens Museumsprogram og 1,5 mio. kr. fra Johannes Fogs Fond. Projektet er forankret i **Frilandsmuseet** *Projektperiode:* 2022-2024.

Formålet med projektet er at styrke Frilandsmuseets gæsters oplevelse af den stedsspecifikke bygningskultur, der kendetegner landbokulturens bondegårde samt at formidle, hvordan husene har elementer, der i dag kan kaldes 'bæredygtige' (biobaserede materialer, genbrugsmaterialer, lokale materialer, alle bygningsdele er blevet vedligeholdt og har samlet haft levetider der langt overgår konventionelle, nutidige bygninger og byggematerialer).

Projektet er et integreret forsknings- og formidlingsprojekt designet sådan, at Frilandsmuseet formidler gennem byggeaktiviteter, der er fysiske og kropsligt interaktive målrettet børnefamilier, og arkitekt-skolen opfører 2 rumlige installationer, hvis mål er æstetisk og sanseligt at styrke gæsternes opmærksomhed på hvordan de gamle huse er tilpasset det omgivende miljø – både i placering, i materialer og konstruktioner.

Forskningsdelen består for arkitekterne i at udvikle modeller af udvalgte gårde, som kan inspirere både gæster og arkitektstuderende til fremtidige boligformer med klimavenlige kvaliteter, og for historieforskerne at observere og interviewe gæster, for at undersøge, hvad gæster forventer af museumsformidling, hvordan de reagerer på formidlingsformerne og hvorvidt gæsterne oplever det, som er intenderet fra projektets side.

Projektet er iterativt designet, sådan at projektgruppen undervejs observerer og interviewer gæster om deres oplevelser og refleksioner og år 2 (2023) ændrer på formidlingsaktiviteter ud fra disse resultater.

I 2023 bestod udviklings- og formidlingsaktiviteterne i projektet af en 'retrofitting' af et staldrum på museets gård fra Lundager, der eksemplificerer, hvordan man i dag kan isolere ældre bygningsværker på en måde, der både optimerer brugen af dem OG bevarer de kulturhistoriske, æstetiske, materiale-

Aktiviteter som pileflet er for mange børnefamilier, der besøger Frilandsmuseet, en god aktivitet, fordi den imødekommer deres forventninger til museet som et sted om og for gamle dage og samtidig giver dem mulighed for at de kan gøre noget sammen og dermed skabe fælles minder. I projektet har vi lært, at koblingen til bæredygtighed skulle hjælpes på vej. Foto: Frilandsmuseet

STØRRE FORSKNINGSPROJEKTER

mæssige og tekniske egenskaber, de har, fx i forhold til isolering og åndbarhed. Ligesom året før indgik tilblivelsen i undervisningen af arkitektstuderende på KADK. Museet fik også opført to land art installationer af pil, mens gæster kunne få egne erfaringer med pil i en række flette- og legeaktiviteter samt et miniatuerværksted med stedsspecifikke materialer. Baseret på projektets undersøgelser af gæster i 2022 supplerede vi de fysiske tiltag og aktiviteter med en folder, der gav gæster en klar forståelsesramme. Flere af aktiviteter var desuden bemandet af værter, der kunne introducere og forklare - interviews og et online spørgeskemaer kan vi se, at gæsterne har været glade for og også fået viden og nye perspektiver ud af. Udover et online spørgeskema har vi lavet flere observationer og gennemført en række kvalitative walk-and-talk interviews med 10 børnefamilier, der har indvilliget i at deltage i tre interview hver gennem projektperioden. Året sluttede med et møde med vores internationale advisory board, der blandt andet fremhævede, at det er et meget væsentligt resultat - i forhold til anden bæredygtighedsformidling og forskning heri - at aktiviteter fik flere gæster til at udtrykke intentioner og ønsker om at handle (anderledes) på baggrund af den nye viden og erfaringerne, de har fået.

I løbet af efteråret 2023 fik Signe Lykke Littrup nyt arbejde, og projektledelsen overgik derfor til Tilde Strandbygaard Gabriel Jessen, som er postdoc på Roskilde Universitet.

Kalkmalerier i Sejerø Kirke fotograferet i henholdsvis 1998 (tv.) og 2022 (th.). På grund af saltnedbrydning har maleriet i løbet af den 24 årige periode lidt alvorlige tab. Foto: Roberto Fortuna

Fra ph.d.-projektet Afsaltning af kalkmalerier med hydrogeler. Se næste side

3. Ph.d.-projekter

Nationalmuseet har en lang tradition for at huse ph.d.-stipendiater. Da Nationalmuseet ikke selv kan udstede ph.d.-graden, er museets stipendiater indskrevet på ph.d.-skoler på landets universiteter. Det betyder, at museet løbende samarbejder om forskeruddannelse med mange forskellige institutter. Nationalmuseets ph.d.-stipendier finansieres af forskellige kilder. Museet har selv en pulje, som finansierer tre halve stipendier. Det er typisk samfinansieringer med bevillinger fra Kulturministeriets Forskningspulje. Andre er finansieret gennem DFFs virkemiddel "Forskeruddannelse uden for universiteterne", mens vi også har stipendier, der indgår i en større forskningsbevilling.

Museets ph.d.-stipendiater kan arbejde med alle områder inden for museets virke. I 2023 havde museet syv stipendiater ansat i de tre forskningsenheder.

Oldtid, Middelalder og Renæssance

Afsaltning af kalkmalerier med hydrogeler

Projektansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Julie Bartholdy**. *Indskrivning:* Ph.d.-skolen på DTU SUSTAIN. *Vejledere:* Hovedvejleder: Seniorforsker Inge Rörlig-Dalgaard, Inst. for Miljø- og Ressourceteknologi. Medvejleder: Seniorrådgiver Poul Klenz Larsen. *Finansiering:* DFF-bevilling. *Projektperiode:* 1. oktober 2021 - 7. december 2025

Kalkmalerierne i de danske kirker repræsenterer en enestående kilde til indsigt i middelalderens tro, livssyn og kultur. For mange betragtes kirkeudsmykningerne som en blivende og uforanderlig del af vores kulturarv. Dette er dog langt fra tilfældet, idet farvelagene ofte er udsat for en række forskellige nedbrydningsfænomener og derved forbundet med store bevaringsmæssige udfordringer. Af nedbrydningsfænomenerne er saltnedbrydning den mest alvorlige, da saltene forårsager permanente og irreversible tab i malingslaget (se figur på s. 30). Gennem tiden er der afprøvet mange forskellige metoder til at forhindre saltnedbrydningen, men desværre har de alle af forskellige årsager vist sig ineffektive eller problematiske at implementere. Ved sædvanligt benyttede saltreducerende behandlinger anvendes kompresser, som afgiver store mængder vand. Efter sådanne behandlinger er det blevet bevist at saltene ofte transporteres dybere ind i murværket frem for at blive trukket ud. En ny afsaltningsmetode er derfor efterspurgt. I dette ph.d.-projekt undersøges, hvorvidt saltekstrahering ved brug af hydrogeler kan være en farbar vej til at reducere de skadelige salte. På grund af gelernes høje vandretention tilføres der under behandlingen kun fugt til kalkmalerierne i meget begrænset omfang og metoden afsalter derved kun den helt overfladenære del af kalkpudsen. Den overfladiske virkning er et stort plus, da der under normale klimaforhold ses en akkumulering af salte i murværkets yderste overflade. Vandsugeevnen hos visse geler påvirkes voldsomt ved optagelse af saltioner, og det har derfor været en del af de indledende faser i projektet, at kortlægge forskellige gel-typers egenskaber ved saltekstrahering. Næste fase har været at afprøve gelerne i praksis. Da udførelse af forsøg og prøvetagning kun i begrænset omfang kan ske på originalt materiale i kirkerne, udføres størstedelen af undersøgelserne i form af laboratorieforsøg på murstenseksemplarer og replikationer af middelalderpuds. I den forbindelse er det af stor vigtighed, at prøvematerialet så præcist som muligt har samme opbygning og vandsugeevne som middelalderens byggematerialer. Følgelig er der på baggrund af tidligere forskning på Nationalmuseet og nye analyser af middelalderpuds, lagt et betydeligt arbejde i at fremstille et egnet prøvemateriale.

Indledende målinger viser, at geler af agar og poly(vinyl-alkohol) begge har gode saltekstraktionsevner, og at afsaltning kan udføres med begrænset redistribution af salte til dybereliggende dele af prøveemnerne.

Krigerliv og Kampteknologi

Projektansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Gustav Hejlesen Solberg**. *Indskrivning:* Ph.d.-skolen på HUM, KU. *Vejledere:* Hovedvejleder: Lektor Henriette Lyngstrøm, SAXO-Instituttet, medvejleder: Seniorforsker Mads Dingsø Jessen. *Finansiering:* KFU-Samfinansiering. *Projektperiode:* 1. september 2023 - 31. august 2026

Gustav Hejlesen Solbergs Ph.d.-projekt, "Krigerliv og Kampteknologi", omhandler anvendelsen og udviklingen af våben i vikingetiden. Vikingetiden er en periode der er opkaldt efter krigeriske handlinger begået af mennesker fra Skandinavien, men på trods af at perioden er opkaldt efter krigeriske handlinger, har der ikke været noget systematisk studie af vikingetidens kampkunst. Dette projekt bygger på et bredt historisk og arkæologisk kildemateriale, som bliver undersøgt efter spor af vikingetidens krigeriske praksisser. Sværd, økser, spyd og skjoldes praktiske anvendelse bliver i dette projekt undersøgt gennem nondestruktive slidsporsanalyser som giver nye detaljer om deres brug. Slidsporerne bliver sammenlignet med slid fra rekonstruerede våben som er blevet testet i eksperimentel arkæologiske forsøg. Dette viser at udviklingen af vikingetidens våben ikke blot var et spørgsmål om stil, men at denne udvikling havde praktiske implikationer for, hvordan våbnet har været anvendt. Vikingetidens kampteknikker forsøges i projektet at blive rekonstrueret gennem skriftlige og ikonografiske kilder, som bliver afprøvet gennem eksperimentelarkæologiske simuleringer af kampsituationer. Dette bliver gjort i samarbejde med dygtige praktikere, som har mange års erfaring i anvendelsen af rekonstruktioner af vikingetidens våben. De simulerede kampe kan give indsigt i anvendelsen af våben og hvordan aktører interagerer med de rum som kampen foregår i. Dette åbner for en ny forståelse for våben, rustning og forsvarsværker. Projektet ser vikingetiden i dens større kronologiske kontekst, i det studiet er afgrænset til perioden fra år 600 til 1200. Dette afspejler i højere grad udviklingen af vikingetidens våben, som ikke følger de før opsatte kronologiske kasser. Geografisk afgrænses projektet til det danske område. Projektet vil gennem disse perspektiver og metoder give en ny indsigt i de handlinger, som karakteriserede denne afgørende periode af Danmarks fortid.

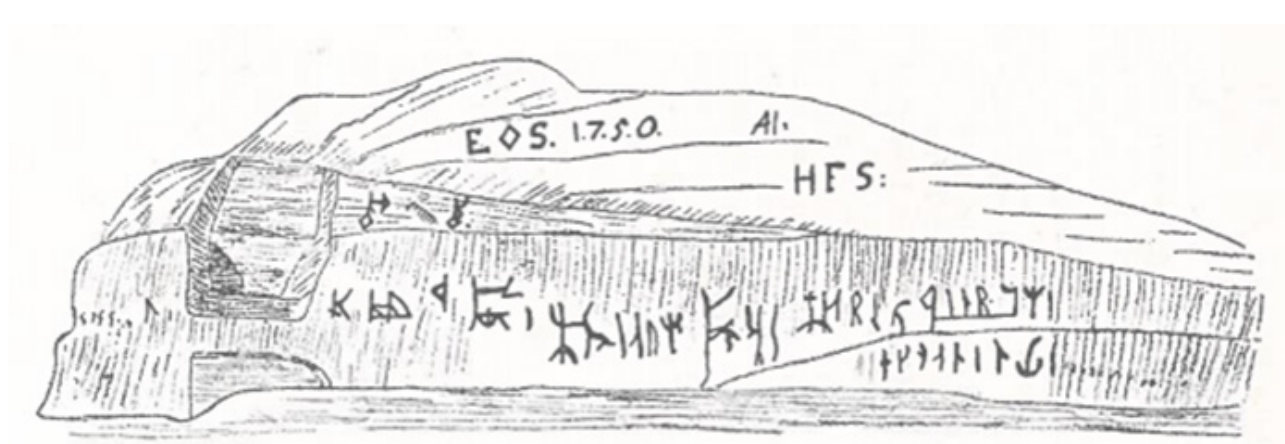

Kampforsøg ved Palisade ved Lejre. Foto: Tom Jersø

Epigraphic literacy and the uses of Latin and runic writing by the Norse in the North Atlantic (AD 800-1600)

Projektansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Frederikke Reimer**. *Indskrivning:* Ph.d.-skolen på Arts, AU. *Vejledere:* Hovedvejleder: Professor Søren Sindbæk, Inst. for Kultur og Samfund, medvejleder: Seniorforsker Lisbeth Imer. *Finansiering:* DFF-bevilling. *Projektperiode:* 1. december 2023 - 30. november 2026

Med dette projekt vil jeg kortlægge og sammenligne brugen af indskrifter med både runer og bogstaver fra de norrøne bosættelser i Nordatlanten i vikingetid og middelalder samt i overgangen til den tidlig-moderne periode. Området bestående af Færøerne, Island, Grønland og De Britiske Øer udgør tilsammen en sprogligt primært vestnordisk indflydelsessfære med omkring 360 genstande, hvorpå ses én eller flere indskrifter. Disse danner hovedgrundlag for denne komparative analyse af både anvendelsen og udbredelsen af skrift i Nordens tidligste historiske periode, samt af individuelle og sociale skrive- og læsekundskaber og metoderne, med hvilke disse kan udledes. Selve indskrifterne varierer meget i udtryk, form og længde. Enkelte er poetiske eller meddelende, flere er ordknappe eller uforståelige. Dertil kommer stor variation i indskriftbærende genstande og fundsteder. Udover at anslå udbredelse og bevaringsmæssig repræsentativitet, vil jeg undersøge hvilken tillagt mening, indskriftteksterne får gennem valg af skriftmedium og semiotiske ressourcer. Disse elementer føres videre i projektets anden del, i hvilken jeg vil sammensætte og evaluere anvendeligheden af en model til at klassificere det individuelle literacyniveau udtrykt i en enkelt indskrift. Denne model baseres på bl.a. kontekstuel runologi, epigrafisk intermedialitet og konceptet Schreibsicherheit, og omfatter således både arkæologisk kontekst, genstandens beskaffenhed og indskriftens indhold og udførelse. Herved bliver det muligt at inddrage også ikke-meningsgivende indskrifter som udtryk for skriftbrug. De individuelle indskrifter sammenholdes som bevarede udtryk for et socialt eller kulturelt skriftbrug i de forskellige lande og landene imellem, hvorved projektet står som rural eller decentraliseret modpol til senere tids forskning i urban skriftkyndighed. Projektet er desuden planlagt at skulle indeholde feltarbejde i form af eftersøgning og nyregistrering af 'bortkomne' indskrifter i Grønland og udokumenterede klippehuleindskrifter på Island. Med disse opnås et mere fuldkomment billede af den epigrafiske skrifts udbredelse, anvendelse og bevaring.

Indskrifter med runer og bogstaver i klippehulen Bjarnarhellir, Island. Øverst islandsfarende Eggert Ólafssons initialer indridset: EOS 1750. Tegning: Jónas Hallgrímsson, 1841.

Bebyggelsesorganisering og -dynamik i 1. årtusinde på Bornholm - en retrospektiv tværfaglig undersøgelse af øens bebyggelsesudvikling

Projektansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Anders Pihl**. *Indskrivning:* Ph.d.-skolen på HUM, KU. *Vejledere:* Hovedvejleder: Lektor Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, Inst. for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, medvejleder: Seniorforsker Mads Dengsø Jessen og museumschef Anne-Christine Larsen, Trelleborg. *Finansiering:* Indgår i DFF-Sapere Aude-bevilling. *Projektperiode:* 1. december 2023 - 30. november 2026

Ph.d.-projektet er en del af Fortified Island (FORTIS) (Se Større projekter ovenfor). Projektet hostes af Nationalmuseet og udføres i samarbejde med Bornholms Museum samt Arkiv for Navneforskning ved Københavns Universitet. Mens FORTIS' hovedfokus er jernalderens militarisering, samfundsudvikling og befæstninger på Bornholm, beskæftiger ph.d.-projektet sig specifikt med øens befolkning og dennes organisation i forhold til borgene. Dette sker gennem undersøgelser af den samtidige bebyggelse.

Med en tværfaglig tilgang analyseres Bornholms store arkæologiske fundmateriale for at kortlægge øens bebyggelsesstruktur med den særegne byløse bebyggelse og de vidtstrakte udmarker. Dette sker i kombination med studier af historisk-kartografisk materiale, skriftlige kilder og øens stednavne for at identificere strukturer, der peger mod en organisering på Bornholm, som går forud for ejerlavs- og sognedannelsen i tidlig middelalder. Vigtigt i den sammenhæng er en udpegning af brudflader og overgange i bebyggelsesbilledet: Mens Bornholm var en integreret del af jernalderens Sydsandinavien blev øen en selvstyrende regional magtbase i vikingetiden, for til sidst at blive et vasalområde styret af eller under indflydelse af dansk overherredømme – henholdsvis konge og kirke – i middelalder. Disse brudflader og overgange vil blive vurderet og fortolket med henblik på at identificere årsager såvel som tidspunkter for brudene. Dette vil så igen bidrage til forståelsen af, hvilke naturgivne og/eller kulturelle forhold – populært sagt kriser og konflikter – der kan være årsag(erne) til de gennemgribende forandringer af bebyggelsesbilledet.

Endnu vidner vejskiltene på Bornholm om øens unikke forhistoriske enkeltgårdsbebyggelse, men hvorfor organiserede man sig ikke i landsbyer som i det øvrige Østdanmark?

Nyere Tid og Verdens Kulturer

Hverdagens folketro som åndelig og materiel praksis ca. 1700-1900

Projektansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Kristian Aarup**. *Indskrivning:* Ph.d.-skolen på HUM, KU. *Vejledere:* Hovedvejleder: Lektor Bo Fritzboøger, SAXO-Instituttet. Medvejleder: Seniorforsker Mikkel Venborg Pedersen. *Finansiering:* KFU-Samfinansiering. *Projektperiode:* 1. oktober 2021 - 31. januar 2025

”Nu maa det ikke forbavse nogen, at man, i en Tid, hvor Bakteriologien, Fysiologien, Kemien og flere andre moderne Opfindelser var ukendte Videnskaber, i Almindelighed var henvist til at søge en unaturlig Forklaring, naar et Arbejde mislykkedes eller der paa anden Maade indtraf Uheld. Ret naturligt gav man derfor ofte Djævelen og onde Mennesker Skylden.” Sådan skriver kulturhistorikeren, folkemindesamleren og museumsmanden, H.P. Hansen, i ’Dansk Bondeliv saaledes som det i Mands Minde førtes navnlig i Vestjylland’ fra 1910, om en tid før den moderne, der tilhørte et andet vidensparadigme end den moderne verdens, og hvor diverse hverdagsproblemer var anderledes uforklarlige, end hvad de fleste kender fra i dag.

Projektet ’Hverdagens Folketro’ beskæftiger sig med denne præindustrielle tid og særligt med landalmuens hverdagsmæssige trosforestillinger, ofte refereret til som ’folketro’. Helt centralt står, hvordan disse trosforestillinger kom til udtryk i forskellige af datidens hverdagspraksisser og i forbindelse med hverdagens genstande. Således er grundstenen i projektet en dybdegående analyse af ploven og smørkærnen, og dermed også pløjning og kærning, gennem forskelligt kildemateriale. Dette udgøres grundlæggende af arkivmateriale fra Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelser (NEU), udgivne folkeminder og diverse topografiske værker, samt en række mindre kildegrupper og dertil genstandsmaterialet i Nationalmuseet, Nyere Tids og Frilandsmuseets samlinger.

I et krydsfelt mellem historie, folkloristik og etnologi er formålet med projektet, netop med udgangspunkt i disse to genstandstyper og de praksisser og forestillinger der omgærder dem, at genbesøge og -tænke dette klassiske folkloristiske felt, men her med et øget fokus dels på kontekstuel praksis, dels på gængs repetitiv hverdag – og i den henseende finder man næppe noget mere sigende end plove og smørkærner i datidens bondekultur. Grundspørgsmålene i projektet er således hvilken form disse forestillinger havde, hvordan de gav mening til hverdagen og på hvilken måde de udfoldede sig i dennes praksisser? Og hvorledes dette overhovedet lader sig undersøge?

På dette kalkmaleri i Tingsted kirke ses det tydeligt, hvordan djævelen blander sig i smørkærningen. Denne indblanden kunne for den enkelte være både positiv og negativ, i og med at dem, der stod i godt forhold til djævelen, på flere måder kunne udnytte dette i kærningsøjemed, men man kunne selvsagt også blive offer for andres ledtog med djævelen, når det gjaldt smørkærning. Foto: Nationalmuseet, Kirsten Trampedach

Hans Egede og Grønland

Projektansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Emil Andersen**. *Indskrivning:* Ph.d.-skolen på HUM, KU. *Vejledere:* Hovedvejleder: Lektor Søren Rud, SAXO-Instituttet. Medvejleder: Museumsinspektør Peter A. Toft. *Finansiering:* DFF-bevilling. *Projektperiode:* 1. september 2023 - 31. august 2026

Ph.d.-projektet undersøger missionæren Hans Egedes (1686-1758) rolle i den tidlige dansk-norske kolonisering i Grønland, ca. i årene 1708-1758. Motivationen for projektet kom dels efter flere års ophedet debat om Grønlands og Danmarks historiske forhold og Hans Egedes rolle deri, dels fordi man må se i øjnene, at den ældre Hans Egede-forskning ikke er tidssvarende, og dels efter opdagelsen af tidligere ubenyttet eller misforstået skriftligt kildemateriale fra Hans Egedes hånd.

Projektet vil ændre vores syn på to centrale tekster: Egedes såkaldte "dagbog", Omstændelig og udførlig Relation (udgivet 1738), og hans etnografiske grønlandsbeskrivelse, Det gamle Grønlands nye Perlustration (udgivet 1729 og 1741).

Projektet søger således at afklare den empiriske situation omkring Egede og den tidligste kolonisering i Grønland, eller med andre ord: hvilke kilder har vi til rådighed, hvad kan de sige, og hvilke spørgsmål rejser de? Dernæst søger projektet at give svar på et helt centralt spørgsmål: hvad var forholdet mellem Egedes missionsprojekt, det såkaldte "Grønlandske Dessein", og ledende økonomiske og politiske aktørers dagsordner i henholdsvis Bergen og København? Hvad var forholdet mellem Danmark-Norges imperiale selvforståelse og Egedes koloniprojekt?

I et bredere samfundsmæssigt perspektiv vil projektet nuancere Egede-debatten, der desværre oftest har været præget af manglende viden og fabulationer, selv blandt faghistorikere. En af nordisk histories mest omdiskuterede skikkelser og med en usædvanlig nutidsrelevans, kræver emnet en ny og grundig behandling.

Projektet udføres i tæt samarbejde med museets andre grønlandsforskere og integreret i etnografisk samlings lange tradition for forskning i Grønlands kulturhistorie. Den videnskabelige ambition er at vi med en ny forståelse af Egede, så at sige "fra begyndelsen", vil være langt bedre rustet til overhovedet at forstå den koloniale situation i 1700-tallets Grønland, og ikke mindst Egedes teksters værdi som kilder til de prækoloniale inuit-samfund.

Lysbillede efter originalt portræt af Hans Egede i Skt. Knuds Kirke i Odense. Del af lysbilledserie benævnt "Grønland", foretaget af firmaet V. Richter. I Nationalmuseets samlinger

Miljøarkæologi og Materialeforskning

Malting and beer brewing in Southern Scandinavian Prehistory

Projektansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Adam Cortes**. *Indskrivning:* Ph.d.-skolen på Technical Sciences, AU. *Vejledere:* Hovedvejleder: Lektor Kim Hebelstrup, Inst. for Agroøkologi. Medvejleder: Museumsinspektør Peter Steen Henriksen. *Finansiering:* KFU-Samfinansiering. *Projektperiode:* 1. januar 2023 - 31. marts 2026

The overall aim of the PhD project is to explore early beer brewing in Southern Scandinavian prehistory. The project combines archaeological and biological research to explore and strengthen methods to identify malting and beer brewing from archaeological preserved charred cereal grain materials. The PhD project builds upon earlier published research, where it was demonstrated that starch can be preserved in charred archaeological grains for millennia. Additionally, it was shown that amylolytic activity within starch granules can serve as a malting marker in prehistoric grain material.

The current project seeks to expand the methodological focus concerning starch in charred grains as a malting marker, in addition to exploring the utilization of new materials and preserved remains to identify beer brewing. In this aspect, other preserved materials that can potentially be used to identify beer brewing activities, such as charred food residues on ceramics, fire-heated rocks, and amorphous charred objects, are analysed using scanning electron microscopy (SEM).

The project carries out extensive experimental work, combining both charring of grains and reference material in lab facilities, as well as beer brewing experiments in reconstructed Neolithic ceramic vessels and wooden vessels. An essential part of the brewing experiments is to establish a modern reference collection consisting of both charred and uncharred botanical remains from the individual steps and processes. This reference material will enable future identification of prehistoric beer brewing activities

Reconstructed Neolithic vessels during brewing experiments. Foto: Adam Cordes

4. Enhederne og deres projekter

Oldtid, Middelalder og Renæssance

Forskningsområder

Oldtid, Middelalder, Renæssance dækker perioden fra stenalderen til 1660, men når det gælder numismatik, runologi og udforskningen af den kirkelige kulturarv, så rækker forskningen helt frem til nutiden. Forskningsområderne afspejler samlingerne, Danmarks Oldtid (F), Den kgl. Mønt- og Medaillesamling (KMMS) og Danmarks Middelalder og Renæssance (DMR) samt de antikvariske dækningsområder i form af kirkekonsulent-virksomhed og danefæbehandling. Inden for den forhistoriske arkæologi arbejdes der primært med Danmarks forhistorie fra de ældste tider til 1050. Det sker på baggrund af hele Europas forhistorie, således at kulturfænomener udforskes på europæisk baggrund, og der samarbejdes i stadig højere grad internationalt. Fokusområderne inden for den inden for middelalder og renæssance udgøres af numismatik, danefæ, runologi og den kirkelige kulturarv,

Til enheden hører to omfattende bogværker: Die Funde der Älteren Bronzezeit des Nordischen Kreises og Danmarks Kirker (DK), Det første værk, som udgives i samarbejde med tyske partnere, publicerer alle fund fra Danmark og Nordvesttyskland fra perioden. Det andet værk udgør Nationalmuseets grundlæggende beskrivelse af de danske kirker, deres kalkmalerier, inventar og gravminder. Værket, som er Danmarks største bogværk, har været under udgivelse siden 1933 og dækker på nuværende tidspunkt 2/3 af landet.

Medarbejdere inden for forskningsområdet

Forskningschef Michael Andersen

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Anders Pihl, ph.d.-stipendiat (F)

Anne Pedersen, seniorforsker, ph.d.(DMR)

Charlotte Rimstad, projektforsker, ph.d.(F)

Christian Etheridge, postdoc, ph.d.(DMR)

Flemming Kaul, seniorforsker, dr.phil.(F)

Gustav Hejlesen Solberg, Ph.d.-stipendiat (F)

Helle Winge Horsnæs, seniorforsker,
ph.d.(KMMS)

Julie Bartholdy, ph.d.-stipendiat (DMR)

Lasse Sørensen, Seniorforsker (F)

Lisbeth M. Imer, seniorforsker, ph.d.(DMR)

Mads Dengsø Jessen, Seniorforsker, ph.d. (F)

Martin Wangsgaard Jürgensen, projektseniorforsker, dr.theol.(DMR)

oul Grinder-Hansen, seniorforsker (DMR)

Sandie Holst, ph.d.-stipendiat (F)

Sofie Laurine Albris, postdoc, ph.d.(F)

Sophie Bønding, postdoc, ph.d.(F)

Ulla Kjær, seniorforsker, dr.phil.(DMR)

Ulla Mannering, forskningsprof. MSO, ph.d.(F)

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Anders Christian Christensen, redaktør (DK)

Claus Rohden Melin Bagge, mus.insp. (DMR)

David Burmeister, redaktør, ph.d.(DK)

Frank Ruszkai, tegner (F)

Gitte T. Ingvardson, mus.insp., ph.d. (KMMS)

Hans Mikkelsen, museumsinspektør (DMR)

Henriette Rensbro, mus.insp., ph.d.(DMR)

Jakob Kieffer-Olsen, redaktør, dr.phil.(DK)

Jeanette Varberg, museumsinspektør (F)

Kirstin S.Eliassen, redaktør (DK)

Lasse Bendtsen, redaktør (DK)

Line Melballe Bonde, redaktør, ph.d. (DK)

Mads Lou Bendtsen, AC-medarbejder (F)

Marie Louise Bode Blyme, mus.insp. (DMR)

Mogens Vedsø, redaktør (DK)

Morten Larsen, museumsinspektør (DMR)

Pia Lindholt, redaktør (DK)

Rikke Ilsted Kristiansen, redaktør (DK)

Sofie Stobberup, museumsinspektør (DMR)

Sol Hallset, tegner (F)

Nye projekter

Fortified Island (FORTIS) Militarisation, conflict and communities on Iron Age Bornholm

Ansvarlig: Projektseniorforsker **Laurine Albris**

Beskrivelse: FORTIS-projektet handler om militarisering og samfund på Bornholm i jernalderen (perioden ca. år 1 - 1050 e.v.t.). Projektet sætter fokus på Bornholms jernalderborge og deres samfundsmæssige kontekst. Opførelsen af forsvarsanlæg krævede store ressourcer og var en vigtig del af øbefolkningens håndtering af konflikter, trusler og angreb. Projektets mål er at opnå bedre indsigt i de enkelte borges opbygning og dateringer samt at forstå dem i forhold til den øvrige organisering af samfund og militær på Bornholm - og videre i forhold til udviklinger i Østersøen, Skandinavien og Nordeuropa. Det sker i tre parallelle tematiske spor, hvor det første består i kortlægning, opmåling og udgravninger af de enkelte borganlæg. Desuden beskrives og analyseres organiseringen af det almindelige bebyggelses- og landbrugslandskab i forhold til borgene. Derudover udforskes den militære og sociale organisering, som den afspejles i øens våbengrave og deres relationer i tid og rum.

Varighed: 2023-2026

Finansiering: 5.743.560 kr. DFF-Sapere Aude Forskningsleder

Eksterne samarbejdspartnere: Bornholms Museum

Bebyggelsesorganisering og -dynamik i 1. årtusinde på Bornholm

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Anders Pihl**

Beskrivelse: Med en tværfaglig tilgang analyseres Bornholms store arkæologiske fundmateriale for at kortlægge øens bebyggelsesstruktur med den særegne byløse bebyggelse og de vidtstrakte udmarker. Dette sker i kombination med studier af historisk-kartografisk materiale, skriftlige kilder og øens stednavne for at identificere strukturer, der peger mod en organisering på Bornholm, som går forud for ejerlavs- og sognedannelsen i tidlig middelalder. Vigtigt i den sammenhæng er en udpegning af brudflader og overgange i bebyggelsesbilledet: Mens Bornholm var en integreret del af jernalderens Sydskandinavien blev øen en selvstyrende regional magtbase i vikingetiden, for til sidst at blive et vasalområde styret af eller under indflydelse af dansk overherredømme – henholdsvis konge og kirke – i middelalder.

Varighed: 1.12.2023-30.11.26

Finansiering: Stipendium knyttet til DFF-bevilling FORTIS

Eksterne samarbejdspartnere: Bornholms Museum

Epigraphic literacy and the uses of Latin and runic writing by the Norse the North Atlantic (AD 870-1500)

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Frederikke Reimer**

Beskrivelse: Projektet undersøger norrøn epigrafik fra primært Færøerne, Island og Grønland ved hjælp af en kombineret tekstuel og materiel metodisk tilgang med henblik på at vurdere individuel og samfundsmæssig skriftkyndighed samt bedre at forstå den epigrafiske skrifs rolle og funktion i samtiden.

Varighed: 01.12.2023-30.11.2026

Finansiering: 2.592.000 kr. Danmarks Frie Forskningsråd (DFF Forskeruddannelse uden for universiteterne (ph.d))

Eksterne samarbejdspartnere: Prof. Søren M. Sindbæk, Aarhus Universitet

Krigerliv og Kampteknologi

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat, **Gustav Hejlesen Solberg**

Beskrivelse: Projektet omhandler udviklingen af våbenteknologi og kampteknik i Danmark (600-1200). Projektet bygger blandt andet på eksperimentel arkæologiske forsøg med rekonstruerede våben, slidsporanalyser af arkæologiske våben, samt analyser af skriftlige og ikonografiske kilder efter spor af krigeriske praksis. Herigennem forsøger projektet at forstå konsekvenserne af den teknologiske udvikling på anvendelsen af våben i denne periode. Ydermere forsøger projektet at undersøge, hvilken effekt dette har på andre samfundsdynamikker i perioden.

Varighed: 01.09.2023 - 31.08.2026

Finansiering: 1.086.363 kr. Kulturministeriets Frskningspulje (KFU).

Eksterne samarbejdspartnere: Københavns Universitet

Making a Warrior: The Social Implications of Viking Age Martial Ideologies

Ansvarlig: Postdoc **Sophie Bønding**

Beskrivelse: Projektet er en tværfaglig undersøgelse af krigerideologi og -kultur i vikingetidens Skandinavien med fokus på at forstå kriger og krigergrupper i deres brede kulturelle kontekst, herunder at forstå forholdet imellem dem og de samfund, de var en del af, deres daglige liv og øvrige sociale relationer. Projektet vil udmønte sig i en kritisk genevaluering og redefinering af krigerinstitutioner og krigeridentitet i perioden.

Varighed: 01.07.2023-30.06.2026

Finansiering: 1.179.000 NOK. NordForsk.

Eksterne samarbejdspartnere: Universitetet i Oslo, Uppsala Universitet, Islands Universitet.

Errested – en vikingeskat i grænseland

Ansvarlig: Seniorforsker **Helle W. Horsnæs**

Beskrivelse: Errested-skatten blev lokaliseret ved metaldetektorafsøgning foretaget af lokale am-

atørarkæologer ved Errested lidt nord for Haderslev i 2015. Fundet blev derefter udgravet af Museum Sønderjylland og omfatter over 400 mønter og to meget smukke guldperler. En del af skatten lå stadig i den lerkrukke, hvor en viking gemte sin formue omkring eller kort efter 1040.

Den videnskabelige analyse af Errested-skattens kulturelle, politiske og økonomiske kontekst udfylder et tomrum. Det er den eneste sønderjyske skat deponeret midt i det turbulente 1000-tal, hvor Danmark så småt træder ind i middelalderen. Skatten repræsenterer grænsen mellem vikingetidens sølvøkonomi og middelalderens møntøkonomi, grænsen mellem Nordens begyndende statsdannelse og kontinentets veletablerede politiske struktur, og grænsen mellem Vadehavets og Østersøens forskelligt rettede kontakflader.

Skatten bidrager dermed med helt ny viden om grænselandets kulturelle og socioøkonomiske forhold i den formative periode, hvor den danske statsdannelse og kristning for alvor slog igennem, og hvor man kan ane en begyndende bevægelse fra vikingetidens lokaliteter til de senere købstæder.

Varighed: 1/1-31/12 2023 (forlænget ind i 2024)

Finansiering: 767.232 kr. Kulturministeriets Forskningspulje (KFU), Adv. Axel Ernst og Frk. Alfrida Ernsts Legat.

Eksterne samarbejdspartnere: Anders Hartvig (Museum Sønderjylland)

Synlig og usynlig kulturarv - Forsvundene forsvarslinjer ved Hanstholmknuden

Ansvarlig: Seniorforsker, **Mads Dengsø Jessen**

Beskrivelse: Forsvarsanlæggene sander til. Det samme gælder det unikke, tyske forsvarsanlæg omkring Hanstholmknuden i Thy, der er stærkt truet af erosion og markarbejde. Projektet Usynlig og Synlig Kulturarv er rettet mod en totalregistrering af det tilgængelige landforsvar af Hanstholm samt en punktudgravning heraf – en kombination af kulturbearbejdning, forskning, metodeudvikling og formidling. Projektet har to hovedmål: 1) med georadar at afklare størrelse og konstellation på de tidligste forsvarsanlæg, 2) for første gang i Nordeuropa at udgrave en bevaret Siegfriedbunker. Projektets forskningsspørgsmål vil kobles sig til en forståelse af hvordan den fysiske ændring af forsvarslinjen skyldes en radikal ændring af den tyske kommandos forståelse af landskabet. Desuden vil udgravningen give mulighed for at detailundersøge et bunkeranlæg, der under nuværende lovgivning ikke er beskyttet af museumsloven, og derfor hastigt forgår og forvinder for kommende generationer.

Varighed: primo 2023-primo 2024

Finansiering: 250.000, kr. Grosserer P.L.Jørgensens Mindefond

Eksterne samarbejdspartnere: Bunkersmuseum Hanstholm, NTNU Vitenskapsmuseet - Trondheim.

Igangværende projekter

Førkristne Kultpladser

Ansvarlig: Seniorforsker **Mads Dengsø Jessen**.

Beskrivelse: Førkristne kultpladser - forskningsprojekt om jernalderens og vikingetidens hedenske religion. Projektet tager udgangspunkt i en række af storgårde og bebyggelsescentre, som kan formodes at have fungeret som regionale centre for den førkristne religion – Tissø, Toftegård, Hoby og Gudme. Se også *Større projekter*.

Varighed: 2010-2024.

Finansiering: A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal.

2010-2015: 11.200.000 kr.;

2015-2018: 9.500.000 kr.

2017-2019: 2.000.000 kr.

Eksterne samarbejdspartnere: Museum Vestsjælland; Museum Sydøstdanmark; Museum Lolland-Falster; Odense Bys Museer; Svendborg Museum.

Gudernes Landskab – Bornholms sakrale topografi i det første årtusinde e.Kr.

Ansvarlig: Postdoc **Sofie Laurine Albris**

Beskrivelse: Projektets målsætning er at udnytte Bornholms veldokumenterede og unikke tværfaglige kildemateriale til at forny forståelsen af det sakrale landskab i Sydsandinavien i perioden 100 f.Kr. - 900 e.Kr. Gennem detailstudier af relationer mellem facetter i det førkristne landskab vil projektet afdekke samspil mellem sakral topografi, levnet religion og religiøse netværk. Videre udforsker projektet disse samspils rolle i periodens samfundsudvikling på både lokalt og overregionalt niveau. Konkret gøres dette gennem en tværfaglig analyse af stednavne, arkæologi og landskab på Bornholm, som perspektiveres gennem komparative diskussioner af andre sakrale miljøer i Skandinavien.

Varighed: 01.09.2021-31.3.2024

Finansiering: 1.596.767 kr. Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: Bornholms Museum m.fl.

Textile Resources in Viking Age Landscapes (TRiVAL)

Ansvarlig: Forskningsprofessor MSO **Ulla Mannering** og projektforsker **Charlotte Rimstad**

Beskrivelse: Det overordnede projektmål er at bidrage til forståelsen af det store behov for tekstilressourcer i vikingetiden, og hvordan disse influerede landskabet og bebyggelsesstrukturen med casestudier omkring Limfjorden og Sydvestsjælland. Det er første gang, at landskabsanalyser, tekstil- og redskabanalyser indgår i fortolkningen af organiseringen af tekstilproduktionen i vikingetidens samfund.

Varighed: 01.09.2022-31.08.2025

Finansiering: 2023-2025: Løn: 755.989 kr. Overhead:

ENHEDERNE OG DERES PROJEKTER

332.635,16 kr. (I alt 1.088.624,16 kr.) Danmarks Frie Forskningsfond (DFF)

Eksterne samarbejdspartnere: Center for Tekstilforskning, SAXO-Instituttet, Københavns Universitet.

Afsaltning af kalkmalerier med hydrogeler

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Julie Bartholdy**

Beskrivelse: En betydelig del af de danske kalkmalerier er udsat for irreversibel nedbrydning forårsaget af salte aflejret i kalkpudsen. Forskellige metoder til at forhindre saltnedbrydningen har gennem tiden været afprøvet, men desværre har de alle vist sig ineffektive eller problematiske at implementere og en ny afsaltningsmetode er derfor efterspurgt. I dette ph.d.-projekt undersøges det om saltekstrahering ved brug af hydrogeler kan være en farbar vej. Under projektet vil forskellige gelers egenskaber ved saltekstrahering kortlægges, og det vil undersøges hvordan gelernes fysisk-kemiske opbygning påvirker saltoptaget. Desuden vil det undersøges hvilke udfordringer der kan være forbundet med afsaltning ved hjælp af hydrogeler i praksis.

Varighed: 01.10.2021 – 07.12.2025

Finansiering: 2.588.198 kr. Danmarks Frie Forskningsfond

Eksterne samarbejdspartnere: DTU

Skriften på væggen - epigrafikkens rolle i middelalderens skriftkultur i Danmark ca. 1050-1350

Ansvarlig: Seniorforsker **Lisbeth M. Imer**

Beskrivelse: Projektet handler om den brede befolknings evne til at læse og skrive i Danmark (inkl. Skånelandene) i tiden ca. 1050–1350. Det er velkendt, at bogproduktionen foregik blandt lærde specialister, men vi ved meget lidt om den almene befolknings læring, håndtering og brug af skrift. Derfor tager undersøgelsen afsæt i epigrafikken, dvs. indskrifter på genstande, monumenter og bygninger, for her er flere samfundslag repræsenteret end i bogkulturen. Landets kirker er de eneste bygninger, der er bevaret fra middelalderen og til i dag. På kirkernes vægge står middelalderens tekster lige for øjnene af os, og de udgør nogle af de dybeste rødder for den håndskrift, som er ved at forsvinde i dag.

Varighed: 01.07.2021 – 31.12.2024

Finansiering: 747.066 kr. Carlsbergfondet Semper Ardens Monografi

Hunter-gatherers in a changing world - Ålyst and the Maglemose Settlements in Northern Europe

Ansvarlig: seniorforsker **Lasse Sørensen**

Beskrivelse: Formålet med projektet og monografien er at bidrage med ny international viden om udforskningen af Maglemosekulturen (9000-6400 f.Kr.) i hele Europa samt bringe historisk dybde og globalt perspektiv til nutidens ressourcerelaterede og klimatiske debatter. Der fokuseres specifikt på at få publiceret resultaterne og nye tolkninger deraf fra

udgravningerne af bopladsen Ålyst på Bornholm, som er den største lokalitet fra Maglemosekulturen i Europa.

Varighed: 01.03.2017-31.08.2024

Finansiering: 586.000 kr. Carlsbergfondet, Semper Ardens Monographs.

Feltarbejde af lokaliteten Kampos – det første jadeitite-brud fra den Ægæiske forhistorie

Ansvarlig: Seniorforsker Lasse Sørensen

Beskrivelse: Projektet har til formål at foretage feltarbejde på lokaliteten Kampos og nærliggende pladser, som har potentiale til at tilvejebringe ny viden om udnyttelsen og udvekslingen af jadeitite økser og etableringen af hidtil ukendte netværk i den græske bondestenalder og bronzealder. Jadeititen er et af de mest sjældne mineraler i verden og noget af det hårdeste og sejeste råmateriale, man kunne tilvejebringe i forhistorien, hvilket gør det til et skattet øksemateriale i den ægæiske oldtid. Kambosområdet indeholder både en unik geologi med større jadeitite aflejringer samt helt nye og hidtil ukendte arkæologiske fund, der viser, at jadeite-kilderne er blevet udnyttet af forhistoriske mennesker allerede fra begyndelsen af det syvende årtusinde f.Kr. Udnyttelsen af jadeitite-kilderne ved Syros er derfor de ældste i verden.

Varighed: 01.09.2021-31.12.2024

Finansiering: 348.177 kr. Generalkonsul Gösta Embons Fond

Eksterne samarbejdspartnere: Det Danske Institut i Athen, Kyklade Eforatet, Hule Eforatet, Universitet i Athen, Det Arkæologiske Museum på Syros m.fl.

Visions of Heaven and Earth: Romanesque Golden Altars from Medieval Denmark

Ansvarlig: Forskningschef **Michael Andersen**

Beskrivelse: En fuldstændig nybearbejdning af de romanske gyldne altre fra Danmark og Skåne tillige med relaterede kunstgenstande fra kirkerne i form af krucifikser mv. udført i samme metalteknik. Altrene undersøges kunsthistorisk, epigrafisk, teknisk og gennem en række naturvidenskabelige analyser, herunder dendrokronologisk datering. Resultaterne publiceres i en engelsksproget monografi med 12 artikler foruden et katalog, som omfatter alle de bevarede altre samt fragmenter af gyldne altre. Det er første gang, der planlægges en samlet bearbejdning og præsentation af dette enestående materiale for et internationalt publikum.

Varighed: 01.01.2019 – 31.12.2024

Finansiering: 844.525 kr. Carlsbergfondet, Inga og Jørgen Nygaard Larsens Fond, Charles Christensens Legat

Afsluttede projekter

Jellingprojektet – et kongeligt monument i dansk og europæisk belysning

Ansvarlig: Seniorforsker **Anne Pedersen**

Beskrivelse: Projektet tager afsæt i Jellingmonumenterne. Ved hjælp af arkæologiske, historiske og naturvidenskabelige analyser og undersøgelser sigter det mod at belyse Jellingkomplekset og dets rolle i den forvandling, det danske samfund gennemgik i løbet af vikingetiden og den tidlige middelalder. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.09.2008 – 31.12.2023

Finansiering: (2008) 22.700.000 kr. Bikubenfonden (2012) 7.200.000 kr. Bikubenfonden

Eksterne samarbejdspartnere: Prof. Mads Kähler Holst, Aarhus Universitet; Museumsinspektør Charlotta Lindblom, VejleMuseerne; Professor Henrik Breuning-Madsen, Københavns universitet; Museumsinspektør Lisbeth E. Christensen, Odense Bys Museer; Se videre Jellingprojektets Årsrapport 2016

Velklædt i Vikingetiden

Ansvarlig: Forskningsprofessor MSO **Ulla Mannering**

Beskrivelse: Velklædt i Vikingetiden er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet, Danmarks og Middelhavslanternes Oldtid, Københavns Universitet, Center for Tekstiltforskning og Sagnlandet Lejre, og er finansieret af VELUX FONDEN. Projektet har til formål at skabe nye og arkæologisk velfunderede rekonstruktioner af vikingetidens klædedragt. Det består af tre delprojekter, som genererer vigtig viden til hinanden gennem forskning og analyse, eksperimentelarkæologiske undersøgelser og rekonstruktioner samt formidling. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.09.2018-31.08.2023

Finansiering: 2018-2020: 5.530.726 kr. Velux Fonden

Eksterne samarbejdspartnere: Center for Textile Research, KU, Sagnlandet Lejre.

Titel Tanken bag tingene

Ansvarlig: Museumsinspektør **Peter Pentz**

Beskrivelse: Hovedformålet med projektet Tanken bag tingene er at udvide kendskabet til viden om Vikingens verdensbillede gennem de omfattende og uudforskede fund og genstande, der er indkommet som detektorfund, og hermed yderligere kvalificere Nationalmuseets behandling af Danefæ.

Projektets kronologiske omdrejningspunkt er Vikingetid (c. 750-1100), men bl.a. gennem den interdisciplinære tilgang vil begreberne animisme og shamanisme også blive berørt på tværs i geografi og tid.

Projektet koordineres iøvrigt med andre igangværende vikingetidsinitiativer, både indenlandske og udenlandske

Varighed: 01.04.2020-31.03.2023

Finansiering: 5.000.000 kr. KrogagerFonden

Eksterne samarbejdspartnere: Museum Sydøstdanmark, Roskilde Museum, Museum Østjylland, Bergen Museum, Kulturhistorisk Museum, Oslo m.fl.

Resilience and breakpoints

Ansvarlig: Seniorforsker **Mads Densø Jessen**

Beskrivelse: Resilience and Breakpoints er rettet mod at beskrive relationerne mellem sociale udviklinger og klimatiske udsving under den danske Jernalder, som er en periode der er kendetegnet ved flere radikale ændringer, såsom introduktionen af nøgen byg, rug såvel som muldfjælspløven. Klimaet ændres også flere gange og både kolde, våde og varme perioder kendes.

Varighed: 01.10.2018-31.03.2023

Finansiering: 4.703.760 kr. Danmarks Frie Forskningsråd (DFF-Forskningsprojekt 2).

Eksterne samarbejdspartnere: Moesgaard Museum, Oxford Universitet, Aarhus Universitet.

‘Translatio.’ (Re)moving relics and reforming the holy in early modern borderlands

Ansvarlig: Postdoc **Ruth Sargent Noyes**

Beskrivelse: This project aims to rewrite the ritualized relic into the history of modern Europe, reassessing the underestimated yet crucial role of relics and the artistic-material culture of religious ritual as generators of interreligious reconciliation and identity formation across Europe’s seemingly most insurmountable divides from the early modern period (c. 1500-1700) through the present day. Although recent shifts in scholarship have moved away from disciplinary boundaries to reframe more inclusive European histories, oppositional theoretical models dominate historical analysis, resulting in isolationist or antagonist historical narratives that fail to account for the interconnectedness of European historical experience.

Varighed: 01.09.2020- 31-08.2022.

Finansiering: 1.544.474 kr. Marie Skłodowska Curie Individual fellowship

Royale affærer - En undersøgelse af yngre jernalders og vikingetidens politiske miljøer og sociale sammenhængskraft i Sydsandinavien

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Sandie Holst**

Beskrivelse: Jernalderens politiske magtcentre – kongsgårdene – tilbyder et unikt indblik i udviklingen af de politiske strukturer, der dannede grundlaget for en centralisering af den politiske administration i det Sydskandinaviske område. Magtfulde iscenesættelser og dramatiske politiske spil udspillede sig i denne periode, hvor store samfundsmæssige omvæltninger fandt sted og en ny politisk virkelighed tog sin spæde form. Det er formålet med projektet at undersøge organiseringen af - og samspillet mellem - politiske miljøer i yngre jernalder og dermed klarlægge deres betydning for

den politiske samfundsudvikling. Antagelsen er, at medlemmerne af yngre jernalders elite ikke blot var autonome aktører, men var dele af politiske enheder, der i et samspil dannede grundlaget for, at mere centraliserede politiske systemer opstod.

Varighed: 01.09.2019-01.04.2023

Finansiering: kr. 1.050.242. Kulturministeriets Forskningspulje (KFU); kr. 450.000. Louis-Hansens Fond

Gudme - et bebyggelseskompleks med elitesidens og håndværksgårde fra det 3.-11. årh.

Ansvarlig: Postdoc **Torben Trier Christiansen** (delprojekt under *Førkristne Kultpladser*)

Beskrivelse: Formålet er at få behandlet de detektorfund, der er fremdraget på lokaliteten Gudme, Fyn, i de sidste årtier med henblik på at analysere funktionalitet og udvikling af pladsen.

Varighed: 01.06 2015-31.12.2023

Finansiering: 1.439.957 kr. Carlsbergfondet.

Eksterne samarbejdspartnere: Palle Østergaard Sørensen, Roskilde Museum.

Kirken i kirken – et nyt billede af Jelling Kirkes ældste bygningshistorie

Ansvarlig: Seniorforsker **Anne Pedersen**

Beskrivelse: Projektet sætter fokus på stenkirken i Jelling og vil med Jelling som afsæt bidrage til forståelsen af de ældste stenkirker i Danmark og udbygningen af det danske kirkelandskab. I 2013-14 er der foretaget digitale opmålinger af kalkmalerierne i Jelling Kirke med henblik på sammenligning med akvareller udført i 1874/75 efter opdagelsen af de middelalderlige kalkmalerier; derudover undersøgelser i udvalgte frådrenskirker med henblik på sammenligning af byggestil, kalkmalerier m.v. i forhold til Jelling Kirke. Analyser af kalkmalerier og mørtelteknikker er fortsat i 2015 og 2016 samtidig med komparative analyser af andre tidlige stenkirker.

Varighed: 01.04.2012 – 31.12.2023

Finansiering: (2012) 1.674.000 kr. Bikubenfonden

Eksterne samarbejdspartnere: Konservator Peder Bøllingtoft.

NeoProvenance

Ansvarlig: Seniorforsker **Lasse Sørensen**

Beskrivelse: NeoProvenance-projektet vil igangsætte fire empiriske studier af stenalderøksers oprindelse (proveniensstudier) via sammenligning med geologiske prøver af amfibolit, jadeitite, flint og andesit. Studierne åbner på hver sin måde op for disse samfunds mobilitet og netværk, der gør det muligt at diskutere adfærdsøkonomiske strategier i forbindelse udnyttelsen af eksotiske råstoffer. De fire pilot-studier skaber nye kompetencer for deltagerne i projektet ift. skabelse af metode-protokoller og indblik i at arbejde med flere metoder (ICP-MS, XRD & Raman spec.). Projektet foregår i samarbejde med gæsteprofessor Michael Brandl fra The Austrian Academy of

Science. Ambitionen er at de fire proveniensstudier er med til at skabe grobund for fremtidige forskningssøgninger, som kan bringe historisk dybde og globalt perspektiv til nutidens ressourcerelaterede konflikter og debatter.

Varighed: 01.01.2022-31.12.2023

Finansiering: 396.288 Kr., Kulturministeriets Forskningsudvalg

Eksterne samarbejdspartnere: The Austrian Academy of Science, Bornholms Museum, Ephorate of Antiquities of Cyclades, De nationale geologiske undersøgelser for Danmark og Grønland, University of West Bohemia, Karlsruher Institut für Technologie, Københavns Universitet, University of Pisa/Athens

Nordboernes Grønland

Ansvarlig: Seniorforsker **Jette Arneborg**

Beskrivelse: Monografi, som samler de sidste 40 års forskning og resultater fra de arkæologiske udgravninger i nordbobydgerne i Grønland.

Varighed: 01.08-2015 – 31.12.2023

Kronborg - Monografi

Ansvarlig: Seniorforsker **Poul Grønder-Hansen**

Beskrivelse: Engelsksproget monografi om Kronborg til udgivelse på Gyldendal.

Varighed: 01.01-2020 – 31.12.2023

Finansiering: 200.000 kr. A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal.

Nyere Tid og Verdens Kulturer

Forskningsområder

Nyere Tid og Verdens Kulturer er organiseret i faglige miljøer omkring fem hovedsamlinger samt et selvstændigt område, forskning i legende museumsoplevelser (LM). Samlingsmiljøerne er:

Danmarks Nyere Tids (NT) samling belyser historie og hverdagsliv fra 1660 til i dag i Danmark og tidligere danske områder og kolonier.

Etnografisk Samling (ES) har ansvar for Nationalmuseets etnografiske og arkæologiske samlinger fra alle ikke-europæiske kulturområder samt alle arktiske folk fra oldtid til vore dage.

Antiksamlingen (AS) omfatter klassisk og nærorientalsk arkæologi samt ægyptologi fra de tidligste tider til slutningen af Senantikken, ca. 700 e.Kr.

Krig og Besættelses samling (K&B) rummer genstandssamlinger og arkiver samt tilknyttede forskere fra de tidligere selvstændige museer/enheder Frihedsmuseet, Tøjhusmuseet og Orlogsmuseet.

Medarbejdere inden for forskningsområdet

Forskningschef Christian Sune Pedersen, ph.d.

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Nanna Holdgaard, seniorforsker, ph.d. (LM)

Anne Rørbæk Olesen, postdoc ph.d. (LM)

Vibeke Andersson Møller, seniorforsker, mag. art. (NT)

Mikkel Venborg Pedersen, seniorforsker, dr.phil. (NT)

Mikkel Thelle, seniorforsker, ph.d. (NT)

Mikkel Høghøj, postdoc, ph.d. (NT)

Kristian Aarup, ph.d.-stipendiat (NT)

Mille Gabriel, seniorforsker, ph.d. (ES)

Bjarne Grønnow, forskningsprofessor, dr.phil. (ES)

Anne-Mette Randrup Jørgensen, projektseniorforsker, ph.d. (ES)

Martin Petersen, seniorforsker, ph.d. (ES)

Matthew J. Walsh, seniorforsker, ph.d. (ES)

Martin Appelt, seniorforsker, ph.d. (ES)

Emil Andersen, ph.d.-stipendiat (ES)

Nathalia Okothina Lind, projektseniorforsker, ph.d. (ES)

Anne Haslund Hansen, seniorforsker, ph.d. (AS)

John Lund, seniorforsker, dr.phil (AS)

Karsten Skjold Petersen, seniorforsker, ph.d.(K&B)

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Jens Fog Jensen, museumsinspektør, ph.d. (ES)

Christel Braae, akademisk medarbejder (ES)

Inge Damm, museumsinspektør, emerita (ES)

Bente Gundestrup, akademisk medarbejder (ES)

Einar Lund Jensen, projektforsker emeritus, ph.d. (ES)

Mona Rasmussen, registrator emerita (NT)

Inge Schjellerup, projektseniorforsker emerita, fil.dr. (ES)

Stephen Lumsden, AC-medarbejder, ph.d. (AS)

Lykke L. Pedersen, seniorforsker emerita (NT)

Thomas Husted Kirkegaard, ph.d. (MS)

Nye projekter

Aktører og agencies på Grønlands vestkyst ca. 1700-1750

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Emil Andersen**

Beskrivelse: Projektet undersøger missionæren Hans Poulsen Egedes (1683-1758) rolle som entreprenør og idéudvikler under den tidlige kolonisering af Grønland. Projektet tager udgangspunkt i en række nye arkivfund på Rigsarkivet og Det Kongelige Bibliotek, som giver anledning til at kaste nye lys over Egede og hans tid. Det vil således forsøge at give svar på en lang række af de uafklarede problemstillinger og spørgsmål, den nuværende debat om Grønland og Danmarks relation, giver anledning til at stille. Med en kritik af den ældre litteratur, vil projektet bringe vores viden om Hans Egede og Danmarks tidlige engagement i Grønland "up to date".

Varighed: 1.9.2023-31.8.2026

Finansiering: 2.506.028 kr. Danmarks Frie Forskningsfond

Eksterne samarbejdspartnere: Lektor Søren Rud, KU (hovedvejleder)

Transformationer, relationer og repræsentationer – Indsamling og fremstilling af Brasilien gennem 400 år med afsæt i Nationalmuseets brasilianske samlinger

Ansvarlig: Seniorforsker **Mille Gabriel**, postdoc **Astrid Kieffer Døssing**

Beskrivelse: I september 2018 brændte Nationalmuseet i Rio de Janeiro ned til grunden, og størstedelen af museets samlinger gik tabt – herunder de etnografiske samlinger fra landets indfødte folk. Dette har aktualiseret de brasilianske samlinger i Europa, heriblandt Nationalmuseets. Med afsæt i Nationalmuseets brasilianske samlinger vil projektet undersøge, hvordan Brasilien er blevet indsamlet og fremstillet i Europa gennem 400 år. Projektet anvender en tværvideenskabelig tilgang, der trækker på arkivstudier, materialestudier og inddragelse af indfødte folks perspektiver. Ved at anskue de forskellige samlinger som en helhed kan projektet identificere større tendenser og udviklinger over tid. Via de metodiske greb bidrager projektet teoretisk til museologiske diskussioner og analyser inden for blandt andet proveniensforskning, etnografisk indsamlingspraksis, repræsentation og revitaliseringsprocesser.

Varighed: 01.09.2023-.28.02.2025

Finansiering: Kulturministeriets Forskningspulje

Levet velfærd på museum. Oplevelser af velfærd i nutiden og fortiden som grundlag for indsamling, undersøgelse og formidling på Nationalmuseet

Ansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Thelle**, postdoc **Anne Rørbæk Olesen**

Beskrivelse: Levet velfærd på museum undersøger hvordan nutidige perspektiver kan danne grundlag

for indsamling, undersøgelse og formidling. Omdrejningspunktet er velfærd, som er et af Nationalmuseets satsningsområder, og formålet er ikke blot at styrke museets praksis, men også at skabe ny viden om begrebet 'levet velfærd'. Det er et kulturhistorisk begreb, der fokuserer på oplevelser af de ydelser og rammer for hverdagen, som velfærdsstaten leverer (eller ikke leverer). Forskningen i velfærds-samfundets historie i Danmark har været voksende de seneste år og har typisk beskæftiget sig med politiske systemer, lovgivning og sociale reformer. Velfærd som oplevet hverdagsliv har dog været behandlet mere spredt. Formålet med projektet er dels at udvikle ny viden på dette område og dels at undersøge, hvordan denne viden kan danne grundlag for Nationalmuseets fremtidige praksis ud fra følgende forskningsspørgsmål:

Hvordan kan borgeres oplevelser af velfærd i nutiden og fortiden bruges som grundlag for indsamling, undersøgelse og formidling af levet velfærd på Nationalmuseet?

Varighed: 01/11/2023-31/10/2024

Finansiering: Kulturministeriets Forskningspulje

Børns møde med den nationale kulturarv

Ansvarlig: Louise Ejgod Hansen, Aarhus Universitet, seniorforsker **Nanna Holdgaard**

Beskrivelse: Projektet vil undersøge, hvordan tre nationale kulturarvsinstitutioner muliggør børns aktive møde med den nationale kulturarv. Projektets overordnede forskningsspørgsmål lyder: Hvilke strategier og tiltag anvender de tre nationale kulturinstitutioner til at sikre børns ret til at møde kulturarven, og hvordan opleves dette fra et børneperspektiv? Projektet gennemføres som et tværinstitutionelt forsknings samarbejde mellem Center for Kulturevaluering v. Aarhus Universitet, Det Kongelige Teater, Statens Museum for Kunst og Nationalmuseet og bidrager med viden om, hvordan disse tre nationale kulturarvsinstitutioner skaber møder mellem børn og kulturarven.

Varighed: 01/04/2023-31/03/2026

Finansiering: Augustinus Fonden

Eksterne samarbejdspartnere: Kongelige Teater, Statens Museum for Kunst og Aarhus Universitet

Technological and historical studies of an Inughuit dog sled from 1818

Ansvarlig: Specialestuderende **Emma Vitale** og forskningsprofessor **Bjarne Grønnow**

Beskrivelse: During a British expedition to the Arctic headed by John Ross in 1818, a dog sled made of bones was procured from the hitherto unknown Inughuit people in Northwest Greenland. Based on new technological studies of the sled now on exhibit at The British Museum and contextual, historical research the project has added considerably new knowledge to the 'Ross-sled' - the oldest known dog

sled from the Arctic, still intact.

The study highlights that this bone sled reflects a historic situation of the early 19th century, where the Inughuit were isolated. We conclude that the dog sled techno-complex both demonstrates the opportunistic ingenuity of the Inughuit and shapes important aspects of the society through time. The results are presented in a joint paper, published in the journal 'Arctic' in 2024.

Varighed: 2023-2024

Igangværende projekter

Activating Arctic Heritage (AAH): Exploring UNESCO World Heritage in Greenland

Ansvarlig: Forskningsprofessor **Bjarne Grønnow**

Beskrivelse: The national museums in Greenland and Denmark have joined forces in the project, Activating Arctic Heritage. The goal is to enhance our cultural and environmental historical knowledge on two landscapes in West Greenland, that were recently appointed UNESCO World Cultural Heritage: Aasivisuit-Nipisat and Kujataa. The former contains ancient sites and other traces informing about Arctic hunting and fishing societies' settlement and life throughout 4.500 years, while the second UNESCO area is renown for its well preserved sites, monuments and cultural landscapes of the medieval Norse. The project combines archaeology, history and anthropology with a wide range of natural sciences and preservation analyses.

The archaeological surveys and excavations as well as studies of historical sources concerning the UNESCO properties will shed new light on the development of the Greenland societies during the last millennium. This period was characterized by cultural encounters between Inuit and Europeans and by drastic climatic fluctuations: the transition from the Medieval Warm phase to the Little Ice Age. How do these large scale climate changes translate to changes in the local environment, and how did the human societies cope with these cultural, political and environmental changes?

The project's research includes studies of preservation of sites and cultural layers in a time, when global warming and large scale influx of visitors to the UNESCO areas influence preservation conditions and landscapes. Through development and evaluation of a suite of new methods of monitoring sites and studying micro-traces of organic matter in the cultural layers the project contributes to developing a sustainable utilization of the cultural resources in the two areas and to extracting information from the vulnerable arctic sites through minimal-destructive sampling.

The work package named 'Dialogues' connects the project with the contemporary communities in the UNESCO areas. Local museums, UNESCO committees

and interested citizens are part of the project – not just as informants but as collaboration partners in a process of co-creation of new knowledge on the landscapes and the future sustainable utilization of Greenland's cultural resources.

Varighed: May 2019 – 2024

Finansiering: 27 mill. kr. 'Semper Ardens' projekt, Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: Grønlands Nationalmuseum og Arkiv

Visioner om bygninger. Dansk byggeri og bygge Lovgivning gennem 500 år.

Ansvarlig: Seniorforsker **Vibeke Andersson Møller**.

Beskrivelse: Projektet er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet, Oldtid, Middelalder og Renæssance samt Nyere Tid og Verdens Kulturer (seniorforskerne Ulla Kjær og Vibeke Andersson Møller), og Arkitektskolen Aarhus (professor Mogens A. Morgen og postdoc Jannie Rosenberg Bendsen).

Forskningsprojektet vil udforske samspillet mellem bygherre, arkitekt og offentlige myndigheder i udformningen af den ideale – eller mest ønskværdige – fysiske ramme for borgerne og samfundet som helhed. Projektet har til hensigt at skabe ny viden om relationen mellem byggeri og bygge Lovgivning i et historisk såvel som nutidigt perspektiv.

Med bygge Lovgivning som prisme skrives en ny form for dansk arkitekturhistorie, hvor bygninger og samfundsforhold står i en dynamisk relation til hinanden. Det vil give en ny forståelse for, hvorfor vores omgivelser ser ud, som de gør, både de huse, der hører til vores arkitektoniske kulturarv, og de nybyggede.

Varighed: 01.9.2022-31.08.2025.

Finansiering: 4.184.611 kr. Villum Fonden, Realdania, Bergiafonden, Dreyers Fond, Statens Kunstfond.

Eksterne samarbejdspartnere: Arkitektskolen Aarhus.

Hverdagens folketro som åndelig og materiel praksis ca. 1700-1900

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Kristian Aarup**

Beskrivelse: Projektet vil bestå af en undersøgelse af forholdet mellem hverdagspraksisser og folketro i både materiel og immateriel forstand fra 1700-tallet og op igennem 1800-tallets Danmark. Mere specifikt vil det analysere folketroens indvirkning på hverdagen, og hvordan folketroen kom til udtryk i hverdagens materielle udformning. Projektet vil tage udgangspunkt i forskellige former for beskrivelser og materialiseringer af hverdagens praksisser, og centralt i projektet vil også stå en begrebslig undersøgelse og diskussion af begrebet 'folketro'.

Varighed: 01.09.2021-31.01.2025.

Finansiering: 1.086.363 kr. Kulturministeriets Forskningspulje

Eksterne samarbejdspartnere: Københavns Universitet, Saxo-Instituttet

Med hertugen på rejse

Ansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Venborg Pedersen**

Beskrivelse: Studier af den moderne turistrejses begyndelse og idealer, mål og form undersøgt gennem de augustenburgske hertugers rejser i de tyske stater ca. 1800-1845.

Varighed: 01.03.21 –

Finansiering: intern samt fondsstøtte til arkivstudier i udlandet, der udestår

Østasiens populærkultur i et transnationalt perspektiv

Ansvarlig: Seniorforsker **Martin Petersen**

Beskrivelse: Fire-binds forskningsmonografi serien East Asian popular culture in a transnational perspective: A National Museum of Denmark Collection samt en række relaterede formindlingsprojekter.

This series explores issues around the consumption and appropriation of East Asian popular culture in a Danish context, and asks what it can contribute to our understanding of cultural flows in an East/West perspective.

Varighed: 2016-2024

Finansiering: Kulturministeriets forskningspulje, Toyota-Fonden, Korea Foundation, Academy of Korean Studies, Sasakawa Foundation, Farumgaard Fonden, Nationalmuseet

NICC. The National Museum Initiative on Clothes and Cloth Cultures - from Prehistory till Today

Ansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Venborg Pedersen** og Seniorforsker **Ulla Mannering**

Beskrivelse: Samarbejdsprojekt omkring studier i og formidling af dragter og tekstiler samt skind, i samarbejde med Københavns Universitets Center for Tekstilforskning

Varighed: 01.01.2016 –

Eksterne samarbejdspartnere: Københavns Universitets Center for Tekstilforskning

EGYPTIAN FABRICS: How to redefine textiles from the 1st Millennium AD at the National Museum of Denmark

Ansvarlig: PI, Maria Mossakowska, Københavns Universitet, CO-PI, seniorforsker **Anne Haslund Hansen**,

Varighed: 01.08.2021-

Beskrivelse: EGYPTIAN FABRICS er en videreudvikling af det tidligere projekt, RECONTEXT. EGYPTIAN FABRICS uddrager en række specialstudier fra internationale eksperter. Undersøgelsen omfatter C14-datering, farvestofanalyse, fremstilling af kopier og anden eksperimentalarkæologi. EGYPTIAN FABRICS vil også åbne nye samarbejder mellem skandinaviske og europæiske samlinger med egyptiske tekstiler. Projektet afsluttes med en omfattende monografi, som vil rumme en række fagbidrag samt

en totalcatalog over Nationalmuseets samling. Udkommer på BAR Publisher.

Finansiering: Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

Eksterne samarbejdspartnere: Centre for Textile Research, Københavns Universitet.

ENCOUNTER: European Network for Manorial and Country House Studies

Ansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Venborg Pedersen**

Beskrivelse: Internationalt samarbejdsprojekt om herregårdsstudier mv.. Del af Nationalmuseets samarbejde på Center for Dansk Herregårdsforskning

Varighed: 05.10.2015 –

Finansiering: Dansk Center for Herregårdsforskning

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Universitet, Arkitektskolen Aarhus, Herregårdsmuseet Gammel Estrup, University of York, University of Groningen, Europäische Universität in Frankfurt a.d. Oder, Universität Greifswald, Uppsala Universitet, Universitetet i Oslo m.fl.

Dansk Center for Herregårdsforskning

Ansvarlig: seniorforsker **Mikkel Venborg Pedersen**

Beskrivelse: Samarbejde med Aarhus Universitet, Arkitektskolen Aarhus, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet og Nationalmuseet om herregårdsstudier og formidling deraf samt sekretariat for Nordisk Herregårdssymposium.

Varighed: 01.05.2005 –

Finansiering: Dansk Center for Herregårdsforskning, se <https://herregaardsforskning.dk/>

I gudindens bolig – formidlende rekonstruktion af Athena Lindia helligdommen

Ansvarlig: Postdoc **Sanne Hoffmann** & Postdoc **Niels Bargfeldt**

Beskrivelse: Gudindens Bolig har til formål at styrke formidlingen af den største samlede fundgruppe i Antiksamlingens udstilling, nemlig genstandene fra de danske udgravninger af Athana Lindia-helligdommen på Rhodos, der fandt sted mellem 1902 og 1914. Antikforskere, både i Danmark og internationalt, betragter dele af dette fundkompleks – særligt Den Lindiske Tempelkrønike – som blandt de absolut vigtigste oldtidsfund i danske udstillingssammenhænge. Ved hjælp af nye virtuelle fortællemetoder rekonstrueres de antikke fund i et moderne visuelt sprog, og genstandenes fulde historie og budskab kommer til deres ret. Computeranimerede videosekvenser, 3D-modeller af samlingens genstande tilgængelige online og 3D-rekonstruktioner af den oprindelige lokalitet muliggør dette.

Varighed: 01.01.2020-31.12.2024

Finansiering: 251.922 kr. Generalkonsul Gösta Embons Fond

Eksterne samarbejdspartnere: Rhodos arkæologiske Museum m.fl.

Fund fra Nationalmuseets udgravninger i Karthago

Ansvarlig: Seniorforsker **John Lund**

Beskrivelse: Projektet omfatter en publikation af keramisk fundmateriale (terrakotta lamper, keramik og et større, samlet fundkompleks) fra Nationalmuseets udgravninger i Karthago, Tunesien, fra 1975 til 1984.

Varighed: 01.10 2015-31.12 2025

Finansiering: Generalkonsul Gösta Enboms Fond.

Afsluttede projekter

AAH, Work Package 1.1 (Dialogues)

Ansvarlig: Senior Researcher **Martin Appelt**, Project Senior Researcher **Jens Fog Jensen** (also Qeqqata Municipality), and National Heritage Manager **Hans H. Harmsen** (Greenland National Museum & Archives).

Beskrivelse: The work-package explores new, dialogically founded, methodological practices and concepts to both widen and deepen our scientific understanding of the “living traditions” that form the basis of the UNESCO inscription of the Aasivissuit-Nipisat and Kujataa areas as world heritage of Outstanding Universal Value (OUV).

The dialogical exploration not only highlights the relationship between the individual researchers/work-packages in relation to the various external actors in Denmark and Greenland, but also seek to highlight the effects of the methodological approaches on the trans-disciplinary ambitions that are at the core of the AAH-project.

The “dialogue” work-package develops its activities in close collaboration with partners in Greenland and thus also include a number of dissemination activities, which anchor our joint scientific findings in Greenland and beyond.

Varighed: 2020-2023

Finansiering: Carlsbergfondet, Danmarks og Grønlands Nationalmuseer

Eksterne samarbejdspartnere: Greenland National Museum & Archives, The UNESCO Site Managers Aasivissuit-Nipisat and Kujataa, Sisimiut Museum, ARTEK (the Technical University of Greenland), Visit Greenland, Innovation South Greenland, Association of Arctic Expedition Cruise Operators (AECO), and GUX Sisimiut (the KTI Gymnasium in Sisimiut).

AAH, Work Package 3.4

Ansvarlig: Project Senior Researcher **Jens Fog Jensen** and Senior Researcher **Martin Appelt**,

Beskrivelse: WP 3.4 combines ethno-historical and archaeological investigations of two aasivik sites with excavations at selected coastal dwelling sites with deep midden deposits (Nipisat and Arajutsisut) from the early colonial period and ‘whaling period’ in

West Greenland. Settlements in the World Heritage Site of Aasivissuit – Nipisat is thus put into much wider cultural-historical perspective. New insights into the temporal and spatial dynamics of Inuit networks in West Greenland as well as Inuit connections to global trade will be gained. The selection of investigated sites in this work package is coordinated with the natural scientific investigations of WP 2.1.

Varighed: 2020-2023

Finansiering: Carlsbergfondet, Danmarks og Grønlands Nationalmuseer

Eksterne samarbejdspartnere: Greenland National Museum & Archives, The UNESCO Site Managers Aasivissuit-Nipisat and Kujataa, Sisimiut Museum, ARTEK (the Technical University of Greenland), Visit Greenland, Innovation South Greenland, Association of Arctic Expedition Cruise Operators (AECO), and GUX Sisimiut (the KTI Gymnasium in Sisimiut).

AAH, Work Package 3.5. History of Nepisene

Ansvarlig: Museumsinspektør **Rasmus Voss** og Forskningschef **Sune Christian Pedersen**.

Beskrivelse: The work package ‘WP 3.5 History’ examines the spectacular history of the Nepisene colony. In 1729, eight years after Hans Egede founded the first Danish colony in Greenland, another colony was established at the island of Nipisat. Eighty people, including officials, soldiers, women, convicts and a few baptized Greenlanders - were sent into the wilderness to found a new colony of Nepisene under the leadership of governor Claus Enevold Paars. The colonial project ended, however, as a failure: After two years of disappointments, hardships, illness and internal conflicts, the Danish king terminated the project. Today, only turf built foundations of a ware house and the faint traces of the residence of the governor and his staff and soldiers remains as results of this peculiar colonial project.

The research is primarily conducted in the Danish National Archive. The historical records enable us to get an understanding of the daily life in Nepisene, where 80 people of very different social class and background lived close together in a small three-lined lodge situated in a harsh and extreme landscape

Varighed: 2020-2023

Finansiering: AAH has paid for student assistance for archival research and transcriptions (Emil Andersen, University of Uppsala). The co-PI’s research is financed internally as in-kind contribution to AAH.

Udgivelse af dokumenter 1743-1746 fra Vitus Berings Anden Kamtjatka-ekspedition

Ansvarlig: Projekt seniorforsker **Natalia Okhotina Lind**

Beskrivelse: Opgaven er at udsøge, transkribere og kommentere fra et stort udvalg af dokumenter for perioden 1743-1746 til projektets 6. og sidste bind.

Dermed afsluttes det samlede monumentale, kronologisk strukturerede projekt: at udgive dokumenter fra Vitus Berings store AndenKamtjatka-ekspedition. Hovedparten af dokumenterne stammer fra russiske arkiver, hvorfra der løbende er indsamlet kopier siden 1996. 2020 er gået med indskaffelse af flere dokumenter fra den sidste del af perioden 1743-46 for at samle alle de dokumenter bind 6 kommer til at bestå samt tekstredigering af disse.

Varighed: 01.03.2017-30.09.2023

Finansiering: Carlsbergfondet

Taking Care - Ethnographic and World Cultures Museums as Spaces of Care

Ansvarlig: Forskningschef for NTVK, **Christian Sune Pedersen**

Beskrivelse: Hvordan kan museer med globale, etnografiske samlinger være med til at skabe en mere bæredygtig verden? Og hvordan kan dialoger og samarbejde med forskere, kunstnere og specialister fra samlingsernes oprindelseslande være med til at skabe nye løsninger på lokale og globale problemer? Det er spørgsmål som 14 europæiske museer og kulturinstitutioner, heriblandt Nationalmuseet, stiller sig i det EU-finansierede projekt Taking Care. Nationalmuseet er vært for en international workshop samt en eksperimentel udstilling, og projektet indebærer videnskabelige og eksperimentelle publikationer.

Varighed: 2019-2023

Finansiering: finansiering fra EU's Creative Europe-program

Eksterne samarbejdspartnere: 14 europæiske museer og kulturinstitutioner

Danmarks Byer 1550-1850

Ansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Thelle** (projektleder, redaktør) Thomas Bloch Ravn (projektejer)

Beskrivelse: Anden del af bogværket Danmarks Byer, en forskningsbaseret byhistorie med titlen "Danmarks Byer 1550-1850". Bogen er planlagt til at udkomme i 2023, og er en opfølger til "Danmarks Byer i Middelalderen" fra 2016. Det er planen, at den skal efterfølges af et tredje bind om de moderne byer.

Varighed: 2020-2023

Finansiering: 3,2 mio. kr. Augustinusfonden, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond.

Eksterne samarbejdspartnere: Odense Bys Museer, Museum Sønderjylland, Rigsarkivet

Entangled fluid cities: material politics of urban water, Copenhagen 1860-1975

Ansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Thelle**

Beskrivelse: Projektet vil vise, hvordan der gennem det 20 århundrede er opbygget en kultur omkring vand, som blandt andet tager for givet at vi har brug for 2-300 liter vand i døgnnet for at leve et normalt liv. Projektet foreslår, at denne kultur er opbygget

gennem en række "vandregimer", og undersøger to sådanne regimer, der grundlæggende har skabt den moderne bys forhold til vand. De afgrænses til et "liberalt regime" og et "velfærdsregime", der dækker årtierne omkring 1900, henholdsvis omkring Anden Verdenskrig.

Varighed: 2020-2023

Finansiering: 2,6 mio. kr. Danmarks Frie Forskningsfond.

Eksterne samarbejdspartnere: Odense Bys Museer, Museum Sønderjylland, Rigsarkivet

Museumssamtaler

Ansvarlig: Seniorforsker **Nanna Holdgaard**

Beskrivelse: Projektet Museumssamtaler (2021-2023) er baseret på en undersøgelse af unge i 10. klasse, der belyser, hvordan de unge oplever at blive mødt af Nationalmuseet i København og Museum Give, og hvordan de gerne ville mødes.

Varighed: 01/05/2022-30/09/2023

Finansiering: Slots- og Kulturstyrelsen som en del af puljen til kvalitative undersøgelser af underrepræsenterede brugergrupper på de statslige og statsanerkendte museer.

Eksterne samarbejdspartnere: Museum Give

Nederlag og triumf. Slaget ved Gadebusch 1712, erobringen af Tønning og Stenbocks fangenskab

Ansvarlig: Seniorforsker **Karsten Skjold Petersen**

Beskrivelse: Efter nederlaget i Slaget ved Helsingborg 1710 skulle den danske hær genopbygges, hvilket vanskeliggjordes af pestens udbrud. I sommeren 1711 var man dog klar til atter at indlede offensive operationer i samarbejde med Rusland og Polen-Sachsen, som var allierede. Den danske hær indledte et felttog mod de svenske besiddelser i Nordtyskland, som bl.a. medførte belejring af Stralsund og Wismar, samt erobringen af det svenske hertugdømme Bremen. I efteråret 1712 landede en svensk undsætningshær under Magnus Stenbock, sejrherren fra Helsingborg, og de endte med at besejre den danske hær endnu engang i Slaget ved Gadebusch 1712. Den svenske hær drog derpå op i Holsten, hvor de på vejen afbrændte Altona. De blev indesluttet af de allierede hære på Ejderstedt-halvøen og i den gottorpiske fæstning Tønning. Efter tre måneders belejring måtte de overgive sig og vandre i dansk krigsfangenskab. Dette var den største sejr den danske hær nogensinde har haft.

Varighed: 2019 - 2023

Finansiering: Intern

Global Goods and the Country House, c. 1650-1800

Ansvarlig: seniorforsker **Mikkel Venborg Pedersen**

Beskrivelse: Bogudgivelse i antologiform om interrelationer mellem globale (koloniale) systemer og herregårde i et krydskulturelt lys på UCL Press.

Varighed: 01.12.2020 – 31-12.2023

Finansiering: Via forlaget.

Eksterne samarbejdspartnere: prof. Jon Stobart (red.) Manchester Metropolitan University og forfattere fra Uppsala Universitet, University of Venice, University of Pittsburgh, The National Trust, London South Bank University, Rowan University, University of Pennsylvania, University of Groningen, English Heritage, Universität Tübingen, University of Virginia, Europe-College of Advanced Studies in Bucharest, Historic Houses of India at Jindal Global University, Yale NUS College in Singapore.

Den nationale dragt

Ansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Venborg Pedersen**

Beskrivelse: Studier i Oplysningstidens og Romantikens syn på nationaldragter i Danmark, Tyskland og Sverige.

Varighed: 02.08.21 – 2023

RECONTEXT: Reconstructing the history of Egyptian textiles from the 1st Millennium AD at the National Museum of Denmark

Ansvarlig: PI, Maria Mossakowska, Københavns Universitet, CO-PI, seniorforsker, **Anne Haslund Hansen**,

Beskrivelse: The overall aim of the project is to establish a history of the Lat Antique Egyptian textiles collection at the National Museum of Denmark (NMD): reconstructing the way the objects are acquired, their provenance as well as their original look and shape. This has resulted in the online-exhibition: Archaeological Puzzles in a Museum. <https://en.natmus.dk/museums-and-palaces/the-national-museum-of-denmark/exhibitions/classical-and-near-eastern-antiquities/archaeological-puzzles-in-a-museum/>

Varighed: 01.05.2021–30.1.2023.

Finansiering: Aage og Johanne Louis-Hansens Fond og Beckett-Fonden

Eksterne samarbejdspartnere: Centre for Textile Research, Københavns Universitet.

Gemte Skatte: Nationalmuseets Kileskriftsamling

Ansvarlig: Lektor Nicole Brisch, ToRS, KU. På nationalmuseet: Seniorforsker **Anne Haslund Hansen**

Beskrivelse: Projektet Gemte Skatte er et assyriologisk forskningssamarbejde mellem TORS på Københavns Universitet og Nationalmuseet, som over tre år vil gøre Nationalmuseets samling af kileskrifttekster tilgængelig for både specialister og den brede offentlighed.

Nationalmuseet rummer den største danske samling af kileskrifttavler. Den er opbygget gennem 200 år og viser Danmarks aktive rolle i udforskningen af Mellemøstens kulturarv. Projektet Gemte Skatte vil udarbejde og publicere et fagligt opdateret katalog over samlingen for at gøre originalkilderne tilgængelige

for forskere internationalt. Enkelte, hidtil upublicerede tekstgrupper vil blive undersøgt, analyseret og udgivet af enkelte projektmedlemmer. Projektet omfatter en komplet undersøgelse, katalogisering og digitalisering af alle Nationalmuseets kileskrifttavler samt andre objekter med kileskrift.

Arbejdet er støttet af Carlsbergfondet, Augustinus Fonden og Edubba Fonden.

Varighed: 01.04.2019-01.12.2023

Finansiering: kr. 1.000.000. Augustinus; kr. 1.519.301. Carlsbergfondet.

Eksterne samarbejdspartnere: Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns universitet.

Danske soldater i Vestindien

Ansvarlig: Seniorforsker **Karsten Skjold Petersen**

Beskrivelse: Redaktion af manuskript i forbindelse med udgivelse

Varighed: 01.01.2023-2.12.2023

Finansiering: Internt

Eksterne samarbejdspartnere: Gads Forlag

Kongens klæder 3

Ansvarlig: Seniorforsker **Karsten Skjold Petersen**

Beskrivelse: Forskningsprojekt om den danske hærs uniformer, udrustning og bevæbning 1903-1945

Varighed: 01.01.2023-2.12.2023

Miljøarkæologi og Materialeforskning

Forskningsområder

Miljøarkæologi og Materialeforskning er museets naturvidenskabelige enhed, hvor der arbejdes med at belyse kulturhistoriske problemstillinger ved hjælp af naturvidenskabelige metoder. Den miljøarkæologiske forskning har til formål at rekonstruere fortidens miljø- og klimaudvikling og de fortidige menneskers brug af og samspil med det omgivende landskab gennem de sidste ca. 11.000 år. I dette arbejde benyttes pollenanalyse, makrofossilanalyse, dendrokronologi og vedanatomi. Ved hjælp af strontiumisotopanalyse forskes der i problemstillinger vedr. forhistoriske og historiske menneskers og genstandes proveniens og mobilitet. Inden for materialeforskning udføres der i forbindelse med konservering og restaurering af museumsgenstande og kulturhistoriske objekter analyser til bestemmelse af bl.a. maling, organiske rester og metallegeringers sammensætning. Tilsvarende forskes der i moderne syntetiske materialer, der i stigende grad udgør et bevaringsproblem. Ved enheden udføres endvidere forskning i bevaring af arkæologiske lokaliteter og kulturarvs-genstande på fundstedet (in situ), det være sig på landjorden eller på havbunden, og endvidere arbejdes der med udvikling af værktøjer til udpegning af områder i Grønland, hvor kulturarven er specielt truet af ændringer i klimaet. Endelig arbejdes der med en række emner inden for forebyggende (præventiv) konservering, omfattende bl.a. en fastlæggelse af de optimale forhold for så vidt angår klima, byggematerialer, lys mv. for opbevaring og udstilling af kulturarvs-genstande. Enhedens forskere er engageret i en bred vifte af eksternt finansierede nationale og internationale forskningsprojekter. Herudover udføres rekvirerede opgaver for en lang række institutioner i ind- og udland.

Medarbejdere inden for forskningsområdet

Forskningschef ph.d. Peter Rasmussen
Inden for den videnskabelige stillingsstruktur
 Adam Cordes, ph.d.-stipendiat
 Anne Marie Høier Eriksen, forsker, ph.d.
 Karin Margarita Frei, forskningsprofessor ph.d.
 Jacob Frydendahl, ph.d.-Stipendiat (tilknyttet)
 David John Gregory, seniorforsker, adj. prof., ph.d.
 Mette Marie Hald, seniorforsker, ph.d.
 Jørgen Hollesen, seniorforsker, ph.d.
 Malte Skov Jepsen, videnskabelig assistent
 Catherine Ann Jessen, seniorforsker, ph.d.
 Sasha Krüger, postdoc, ph.d.
 Hanne Marie Ellegård Larsen, postdoc, ph.d.
 Poul Klenz Larsen, seniorrådgiver, ph.d.
 Henning Matthiesen, seniorforsker, adj. prof., ph.d.
 Morten Fischer Mortensen, seniorforsker, ph.d.
 Martin Norvig Mortensen, seniorforsker, ph.d.
 Georges Mouamar, postdoc, ph.d.
 Asal Peydaei, postdoc, ph.d.
 Samantha Scott Reiter, projektforsker, ph.d.
 Yvonne Shashoua, forskningsprofessor MSO, ph.d.
 Anna Marie Stevnsvig, videnskabelig assistent
 Astrid Strunk, postdoc, ph.d.

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur
 Claudia Baittinger, museumsinspektør
 Niels Bonde, museumsinspektør (tidl. seniorforsker)
 Charlie Christensen, museumsinspektør em.
 Orla Hylleberg Eriksen, laborant
 Peter Steen Henriksen, museumsinspektør
 Helle Holbek, laborant
 Lars Aasbjerg Jensen, konservator
 Anders Bendtz Kanstrup, AC-medarbejder, ph.d.
 Anna-Grethe Rischel, konservator emerita
 Michelle Taube, kemiker, ph.d.
 Athena Lynn Trakadas, gæsteforsker, ph.d.
 Janne Winsløw, laborant

Nye projekter

Havet – fra urtid til nutid. Forskning og formidling af den maritime Danmarkshistorie

Ansvarlig: Seniorforsker og adjungeret professor **David Gregory**

Beskrivelse: Der er tale om en rammebevilling til gennemførelse af i alt 7 projekter der spænder fra maritim kulturhistorisk forskning til nedbrydning og bevaring af den maritime kulturarv. Projekterne er alle relateret til det maritime landskab i dets bredeste forstand, og er grupperet i fire overordnede og indbyrdes forbundne temaer: Maritim kulturhistorie, Nedbrydning, Bevaring og Formidling. Arbejdet med projekterne koordineres i Center for Maritim og Submarin Kulturarv med David Gregory som leder.

Varighed: 2023-2028

Finansiering: Dampskibsselskabet Orient's Fond// NORDEN 10.000.000 kr.

Eksterne samarbejdspartnere: Vikingskibsmuseet i Roskilde, M/S Museet for Søfart i Helsingør, Sea War Museum Jutland i Thyborøn, Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, Parks Canada Agency, Loughborough University, UK og National Museum of Costa Rica.

Ginnerup og enden på Nordeuropas første bondkultur

Ansvarlig: Seniorforsker **Morten Fischer Mortensen**

Beskrivelse: Med indvandringen af de første bønder 4000 f.v.t. etableres den første bondekultur i det danske område. Perioden er præget af en voksende befolkning og en række religiøse byggerier, som stadig ses i landskabet. De store stengrave – dysser og jættestuer – blev bygget på denne tid og i vådområderne blev der offeret forskellige værdifulde genstande. I samme periode blev der også opført kultpladser, de såkaldte systemgravsanlæg som danner centrum for en række af tragtbægerkulturens rituelle aktiviteter. Omkring 3200 f.v.t. syntes dette komplicerede sociale system at ophøre og på Djursland opgives landbruget og befolkningen vender tilbage til en tilværelse som jæger-samler. For at forstå de landskabsmæssige forandringer forbundet med denne proces skal der udarbejdes to tidsmæssigt højopløselige pollendigrammer fra området nær kultpladsen ved Ginnerup. Undersøgelserne vil danne grundlag for såvel en regional som en lokal kvantitativ rekonstruktion af vegetationsudviklingen i området.

Varighed: 2023-2026

Finansiering: Augustinus Fonden 9.330.000 kr. til Museum Østjylland (PI Forskningsleder Lutz Klassen) / Nationalmuseets andel: 700.000 kr.

Eksterne samarbejdspartnere: Museum Østjylland, Aarhus Universitet/Arkæologi, Greifswald University, Institut für Botanik und Landschaftsökologie

Textile Resources in Viking Age Landscapes (Tri-VaL)

Ansvarlig: Seniorforsker **Morten Fischer Mortensen** og seniorforsker **Mette Marie Hald**

Beskrivelse: Det er estimeret, at der i 1030 e.Kr. var mere end 1 million kvadratmeter sejldug i brug på de nordiske vikingeskibe. Med udviklingen af det sejlførende skib i en nordisk kontekst, opstod der et helt nyt og omfattende behov for tekstiler af både uld og plantefibre. Projektet arbejder ud fra den hypotese, at efterspørgslen på uld medførte en voldsom stigning i fåreholdet, hvilket i dele af landet har ført til en intens afgræsning af landskabet. Med henblik på at belyse denne hypotese skal der gennemføres pollenbaserede kvantitative landskabsrekonstruktioner i to studieområder, dels ved Limfjorden og dels ved Roskilde Fjord. Derudover skal der foretages en landsdækkende registrering af fund af hør fra forhistorisk tid. Hør har været dyrket siden steinalderen og kan anvendes både som fødevarer, til olieproduktion og til plantefibre. I projektet er der særlig fokus på de lokaliteter, som har spor efter forarbejdning af hør til plantefibre.

Varighed: 2023-2025

Finansiering: DFF 5.000.000 kr. til KU (PI Professor Eva Andersson Strand) / Nationalmuseets andel: 570.325 kr.

Eksterne samarbejdspartnere: Københavns Universitet/SAXO, Greifswald University, Institut für Botanik und Landschaftsökologie

Frederiksborg Slotssø – en vegetationshistorisk undersøgelse

Ansvarlig: Seniorforsker **Morten Fischer Mortensen** og postdoc. **Sascha Krüger**

Beskrivelse: Projektet skal blandt andet belyse den nordsjællandske skovudvikling helt fra den spæde start, hvor de første små aspe- og piletræer fik rodfast og frem til 1800-tallets produktionsskov. Et særligt spørgsmål, der skal undersøges, er den lokale bebyggelsesudvikling i ældre jernalder. Mange års arkæologiske undersøgelser viser, at agerbruget og bosættelserne fulgte forskellige mønstre fra egn til egn. Dele af Nordsjælland blev mere eller mindre forladt i tiden omkring Kristi fødsel hvor områder sprang i skov, mens bebyggelserne andre steder fortsatte op gennem jernalderen. Analyserne af sedimentkernen fra Slotssøen kan endvidere kunne belyse, hvad der skete i forbindelse med anlæggelsen af landsbyen Hillerød engang i den tidlige middelalder og den senere opførelse af Frederiksborg Slot.

Varighed: 2023-2024

Finansiering: 15. Juni Fonden (1.000.000 kr.) og Nationalpark Kongernes Nordsjælland (150.000 kr.)

Eksterne samarbejdspartnere: Museum Nordsjælland, Nationalpark Kongernes Nordsjælland og Københavns Universitet/GLOBE Institutet

Malt og ølbrygning i Sydskandinavien oldtid

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Adam Cordes**/ bivejleder Museumsinspektør **Peter Steen Henriksen**

Beskrivelse: I ph.d.-projektet belyses maltning og ølbrygning i Sydskandinavien oldtid, herunder hvorvidt øl og beruselse spillede en rolle i forbindelse med ritualer og sociale begivenheder i de tidlige agerbrugssamfund. Ved hjælp af SEM studier undersøges cellulære biomarkører i forkullede korn og bevarede forkullede arkæologiske rester, som indikator for maltning og ølbrygning i forhistoriske samfund. Ph.d.-projektet har et omfattende eksperimentelt fokus, der involverer maltning og brygning under såvel laboratoriebetingelser som i rekonstruerede lerkar over åben ild. Forsøgene udføres blandt andet med det formål, at etablere en moderne referencesamling af diverse forkullede malt- og brygningsprodukter, der kan anvendes til identifikation af forhistorisk ølbrygning. Projektet er tværvidenskabeligt og omfatter arkæologiske, arkæobotaniske og cellebiologiske 'state of the art' metoder.

Varighed: 02.01.2023-6.08.2026

Finansiering: Samfinansiering mellem Kulturministeriets Forskningspulje og Nationalmuseet

Eksterne samarbejdspartnere: Lektor Kim Hebelstrup, Institut for Agroøkologi, sektion for Afgrødegenetik og bioteknologi, Aarhus Universitet, Flakkebjerg

DIVERSICROP – Harnessing the potential of underutilized crops to promote sustainable food production

Ansvarlig: Seniorforsker **Mette Marie Hald**

Beskrivelse: Projektet vil udforske, synliggøre, og opfordre til lokal øget afgrødediversitet på tværs af Europa, med fokus på arterne ærter, kikærter og byg. Vi arbejder med kortlægning af arternes historie, udforsker deres potentiale for dyrkning i nye områder, undersøger europæernes kostvaner, og informerer EU-parlamentarikere om mulighederne for mere bæredygtig fødevarerproduktion. Jeg repræsenterer Danmark i projektets Management Committee.

<https://diversicrop.eu/>

Varighed: 17.10.2023-16.10.2027

Finansiering: EU COST Action netværksprojekt 4,3 mio. kr.

Eksterne samarbejdspartnere: Pt. 281 deltagere fra 48 lande.

Cosa Excavations

Ansvarlig: Seniorforsker **Mette Marie Hald**

Beskrivelse: Udgravninger af den antikke by Cosa i Toscana i Italien. Nationalmuseet deltager med kompetencer indenfor arkæobotaniske undersøgelser.

Varighed: 2023-2025

Finansiering: Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG); Nationalmuseets andel: 80.000 kr.

Eksterne samarbejdspartnere: Maximilian Rönnerberg, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn; Andrea De Giorgi, Florida State University

Ballon Ohøj - Udvikling af præventiv bevaringsstrategi for store genstande af gummi i militærhistoriske samlinger

Ansvarlig: Forskningsprofessor MSO **Yvonne Shashoua** / Museumsinspektør **Jørgen Walseth** / Konserveringstekniker Lovisa Henriksson

Beskrivelse: Gummi er et af de allermest kemisk ustabile materialer, der findes i museumssamlinger. Krigsmuseet har mere end 2000 store genstande, der er lavet af gummibelagte tekstiler, hvoraf ca. 10% er blevet stive, misfarvede og skrøbelige med tiden, og har behov for akut behandling. I projektet udvikles der en ny strategi for bevaring og formidling af disse genstande, hvilket vil ske i et samarbejde mellem en museumsinspektør, en konservator og en forsker. Udviklingen af nye metoder vil tage udgangspunkt i såvel ældre metoder fra gummiindustrien (som f.eks. at dække genstandene med et tykt lag af talkum for at isolere gummiet fra både luften og andre genstande) og opbevaringsmetoder for mindre gummi-genstande i lukkede, lav-ilt miljøer.

Varighed: 01.02.2023-01.09.2024

Finansiering: 238.000,00 kr., Slots- og Kulturstyrelsen (MUE20W.2022-0013)

Eksterne samarbejdspartnere: Bornholms Museum

Rester af lipider og vin i keramiske genstande fra den syriske bronzealderby Hama

Ansvarlig: seniorforsker **Martin N. Mortensen**

Beskrivelse: Nationalmuseet råder over en stor samling af genstande fra arkæologiske udgravninger i bronzealderbyen Hama i Syrien i 1930'erne. Kemiske analyser af lipider og vinsyre i kogekar, tudkopper og drikkepokaler mm., ved hjælp af bl.a. GC-MS-analyse, skal give information om hvad de forskellige keramiske genstande har indeholdt og dermed belyse hvad de oprindeligt har været anvendt til.

Varighed: 01.06.2023-31.12.2025

Finansiering: 238.000 kr., som en del af bevillingen fra Danmarks Frie Forskningsfond til projektet 'Ordinary Lives in Extraordinary Times: A New View of the Earliest Urban Societies in Bronze Age Syria', PI Seniorforsker Mette Marie Hald

Igangværende projekter

ENDURE: Sustainable preservation of underwater archaeological sites: A novel approach to cultural heritage management (www.endureerc.com).

Ansvarlig: Seniorforsker og adjungeret professor **David Gregory**

Beskrivelse: The ENDURE project proposes a conceptual shift in the way UCH is assessed, monitored

and managed. It goes beyond the state of the art by holistically understanding both natural and anthropogenic decay processes and how the products of these processes manifest themselves on shipwrecks and submerged prehistoric sites using digital visualisation, remote monitoring and computational modelling of the decay processes. In this manner it will be possible to segregate the different processes and products, and ultimately provide a ranking of the entropy, condition and hence preservation (or decay) potential of sites areas. This will enable remote (desk based assessment of this heritage, ultimately in a predictive manner and on a global scale).

Varighed: 2022 – 2027

Finansiering: 18.500.000 DKK, ERC Advanced Grant

Eksterne samarbejdspartnere: University of Ulster, SeaWar Museum Jutland, JD. Contractors

Sustainable Stabilization of Archaeological Iron – samarbejdsaftale om ph.d.- projekt

Ansvarlig: Seniorforsker **Henning Matthiesen** / ph.d.-studerende **Jacob Frydendahl**

Beskrivelse: Most archaeological iron needs conservation treatment after excavation to secure its preservation. The instability is mainly due to chloride ions tightly bound in their thick corrosion layers, making them notoriously hard to treat. This project investigates if reburial in a natural peat soil inhabited by iron-reducing bacteria (IRB) can be utilized to conserve such objects sustainably. The approach is based on previous studies suggesting that these bacteria may transform the iron oxides making up the corrosion layers of the objects and thereby facilitating the extraction of the corrosive chloride. The focus will be to investigate the transformation of chloride-containing corrosion products, investigate the role of IRB, and assess the gain in the stability of archaeological material during reburial. This will happen through a series of state-of-the-art analysis methods in the cross field between conservation, material science, and environmental science

Varighed: 01.10.2022 – 30.09.2025

Finansiering: I alt 1.800.000 kr. fra DFF (søgt via Det Kgl. Akademi-Konservering), heraf 315.000 kr. til Nationalmuseet

Eksterne samarbejdspartnere: Det Kongelige Akademi – Konservering, Laboratoire archéomatériaux et prévision de l'altération (LAPA)

Ordinary Lives in Extraordinary Times: A New View of the Earliest Urban Societies in Bronze Age Syria

Ansvarlig: seniorforsker **Mette Marie Hald**

Beskrivelse: The project studies urbanization in Syria during the 3rd Millennium BCE through new scientific analyses of material from the ancient city of Hama, excavated by a Danish team in the 1930s and stored at the National Museum. The study of the earliest cit-

ies in Syria, predominantly based on elite contexts at the largest urban centers, has traditionally followed a hierarchical, top-down approach to power and order. The collection at the National Museum derives from the largest exposure of a non-elite residential neighbourhood from this time period, and offers a unique opportunity to study early urbanization from “below”. Work undertaken on the Hama collection includes:

- provenience and functional studies of the ceramic assemblage, including studies of pot marks, cylinder seal impressions, and fingerprints (postdoc Georges Mouamar)

- GIS-based stratigraphic and chronological reconstruction

- dietary reconstruction based on food residues, animal bones, and plant remains (seniorforsker Martin N. Mortensen, seniorforsker Mette Marie Hald)

Varighed: 01.09.2021-31.08.2024

Finansiering: 6.186.418 kr., Danmarks Frie Forskningsfond

Eksterne samarbejdspartnere: Agnese Vacca, University of Milan; Akiva Sanders, University of Chicago; Lamy Khalidi, CNRS Nice; Marta D’Andrea, Sapienza University of Rome; Pernille Bangsgaard, University of Copenhagen; Valentina Tumolo, Durham University; Yves Gallet, CNRS/Institut de Physique du Globe de Paris.

Tales of Bronze Age People

Ansvarlig: Forskningsprofessor **Karin M. Frei**

Beskrivelse: Tales of Bronze Age People - på dansk Bronzealdermenneskers fortællinger - er et ”Semper Ardens” tværfagligt forskningsprojekt, som ligger i forlængelse af det igangværende forskningsprojekt ”Tales of Bronze Age Women”. Tales of Bronze Age People er ligeledes støttet af Carlsbergfondet. Formålet med det nye projekt er, at belyse hvilken betydning menneskers mobilitet har for den samfundsudvikling, der kan iagttages i løbet af bronzealderen. I forhold til ”Tales of Bronze Age Women” vil det nye projekt udvide udforskningen af menneskers mobilitet, ved gennem de næste tre år at undersøge et yderligere antal kvinder samt mænd og børn, fra både rige og mindre rige grave. Fokus vil stadig være på dansk materiale. Projektet er tværfagligt, og anvender ”state-of-the-art” naturvidenskabelige og fysisk antropologiske metoder, samt fylogenetiske analyser.

Varighed: 01.04.2018 – 31.12.2025

Finansiering: 5.600.000 kr. Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: En række danske statsanerkendte museer.

COREX- From correlations to explanations

Ansvarlig: Forskningsprofessor **Karin M. Frei**

Beskrivelse: COREX projektets overordnede formål er, at identificere og undersøge de centrale processer,

der formede Europas genetiske og kulturelle diversitet nord for Middelhavet i tiden fra bondestenalderens begyndelse til afslutningen af bronzealderen. Med fokus på tværfaglighed og synergi mellem forskellige forskningsfelter skal der i projektet identificeres forskellige typer af samfundsmæssige forandringer og årsagerne til disse. Forandringerne skal blandt andet ses i forhold til mobilitet, klimatiske og demografiske ændringer, eventuelle biologiske tilpasninger, samt mulige sygdomme og nye typer af kost.

Nationalmuseet er med i projektet som "beneficiary" partner. Projektets PI er Prof. Kristian Kristiansen, Gøteborgs Universitet, Sverige. I projektets første fase står Nationalmuseet ved Karin M. Frei og Samantha Reiter for opbygning af den første europæiske strontiumisotopdatabase over forhistorisk humant materiale fra bondestenalder og bronzealder. I 2021 har vi derfor fokuseret på, at opbygge selve rammen for databasen og udvælge de forskellige parametre, som skal være med i databasen.

Varighed: 1.5.2021-30.4.2027

Finansiering: ERC Synergy Grant (Total grant = 9.759.609 Euros). Nationalmuseets andel er 456.990 Euros (ca. 3.400.000 DKK).

Eksterne samarbejdspartnere: Kristian Kristiansen (Göteborgs Universitet, PI), Kurt Kjær (Københavns Universitet), Mark Thomas (University College London). Derudover er Plymouth University, ved Raph Fyfe, også beneficiary partner.

Floods and droughts: Mapping impact of precipitation changes on buried archaeological remains

Ansvarlig: Seniorforsker **Jørgen Hollesen**

Beskrivelse: Klimaændringer truer bevaringen af den arkæologiske kulturarv i Danmark. Sommeren 2018 står som et dugfrisk eksempel på at klimaet bliver mere og mere ekstremt i Danmark. I trit med at jorden blev tørrere og tørrere opstod problemer rundt omkring i landet – egetræsfundamentet på Egeskov slot var i fare for rådne op og ved Kongernes Jelling var nødvendigt at iværksætte redningsaktion for at redde resterne af Harald Blåtands 1000 år gamle egetræspalisade. Den tørre sommer har givetvis også haft betydning for de mange kulturgenstande, der stadig ligger begravet i vores vådområder. Her er problemet dog skjult og selvsagt svært at kvantificere. Da kulturarven hverken kan erstattes eller genskabes er det i særlig grad vigtigt at udvise rettidig omhu på det område. Klimaændringer i form af ændrede nedbørsmønstre og temperaturstigninger indebærer en lang række direkte og indirekte trusler mod den fysiske kulturarv, som for eksempel øget risiko for mikrobiel nedbrydning. Mange af de grundlæggende mekanismer er kendte, men der er stort behov nye metoder til at forudsige og kvantificere hvor problemet er størst, for derefter mest effektivt at kunne afbøde effekterne på kulturarven. Floods and Droughts har til formål at udvikle nye

metoder og værktøjer til at kortlægge og monitorere vandindholdet på arkæologiske lokaliteter via droner og remote sensing. Samtidig udvikles modeller til at kvantificere hvordan manglende nedbør og tørke påvirker nedbrydningen af begravede arkæologiske genstande.

Varighed: 2021-2024

Finansiering: 979.200 kr., Kulturministeriets Forskningspulje

Eksterne samarbejdspartnere: Niels Hartmann, Museum Vestsjælland

Termites of the ocean – new analytical method and knowledge on shipworm degradation of marine archaeology

Ansvarlig: Forsker **Anne Marie Høier Eriksen**

Beskrivelse: Den borende musling pæleorm (*Teredo navalis*) er en vedvarende stor trussel for kulturarvs-genstande og vrage af træ, som findes på havbunden. Så længe boplads og vrage er dækket af sediment på havbunden, er de sikret mod borende muslinger, såsom pæleorm, men eksponeres de, f.eks. i områder med sedimenterosion eller lignende, er de i fare for at blive angrebet af pæleorm. Tidligere forskning har vist, at en trægenstand kan være fuldstændig gennemboret af pæleormstunneler efter blot et par måneders eksponering på havbunden. Viden om de processer en genstand har været, og er udsat for, fra det omgivne miljø er en vigtig brik i tolkningen og vurderingen af tilstanden for kulturarvs-genstande på havbunden. Dateringen af et ældre pæleorms angreb vil kunne bidrage afgørende i denne henseende. Der findes metoder til at sikre kulturarvs-genstande in situ mod angreb. Det er dog helt afgørende, dels at kende omfanget af et pæleorms angreb, dels at vide om det er aktivt eller ej, for at kunne iværksætte den mest effektive bevaringsindsats for en given lokalitet eller enkelt-genstand. I dag findes der flere metoder til at kvantificere et pæleorms angreb, men fælles for dem er, at de er dyre, tidskrævende og destruktive. Den nye metode vi sigter mod at udvikle, vil være både hurtig og nem at håndtere. Det vil dermed være en metode, som kan hjælpe fremtidig forskning på området, men især vil den være et vigtigt redskab for at kunne målrette bevaringstiltagene for en given lokalitet eller genstand.

Varighed: 11.08.20 – 30.05.25

Finansiering: 583.965,00 kr., Kulturministeriets Forskningspulje

Eksterne samarbejdspartnere: Det Kgl. Akademi, Konservatorskolen og GLOBE Inst. KU

Two Danish Slave Ships in Costa Rica

Ansvarlig: Seniorforsker **David Gregory**

Beskrivelse: The Fredericus Quartus and Christianus Quintus were two Danish slave ships which were wrecked on the way to the Danish colony of St. Thomas. Two wrecks which could be the remains

of these ships have been discovered off the coast of Costa Rica. Part of the cargo on one of the wrecks consists of Building bricks, which typologically are reminiscent of Flensborgsten. Using a suite of nondestructive and destructive analytical methods samples obtained from the wreck sites will be analysed in order to assess their provenance and contribute to other archaeological assessments being carried out in order to confirm the ships identity. Should this be the case future work will entail contributing to capacity building of marine archaeology, archaeological and conservation science and underwater cultural heritage management of the wreck sites in collaboration with Costa Rica.

Varighed: 2018 –

Finansiering: Nationalmuseet

Eksterne samarbejdspartnere: Costa Rican NGO, Costa Rican National Museum, University of East Carolina, UNESCO.

You don't know what you've got till it's gone: Preservation and deterioration of historic shipwrecks

Ansvarlig: Seniorforsker **David Gregory**

Beskrivelse: Undersøgelse af bevaringsforhold for skibsvrag i Nordsøen ved hjælp af state of the art multi-beam opmåling og europæiske data om miljøforhold omkring vrage. I projektet skal alle opmålte vrag samles i en GIS database sammen med de tilhørende miljødata (f.eks. dybde, strøm, havbundstype, salinitet, ilt) fra forskellige europæiske databaser. Miljøforholdene vil blive sammenholdt med de geofysiske opmålinger og billederne af vrage med henblik på at klassificere gunstige kontra dårlige bevaringsforhold på havbunden. Projektet er nyskabende inden for in situ bevaring. Resultaterne kan potentielt bruges til at forudsige, hvor vrage kan forventes at være velbevarede eller er truede af nedbrydning, så man kan prioritere den fremtidige bevaring af vrage.

Varighed: 01.10.2017 – 31.12.2024

Finansiering: 763.200 kr., Kulturministeriets Forskningspulje

Eksterne samarbejdspartnere: Rory Quinn, University of Ulster, Northern Ireland; Gert Normann Andersen, Sea War Museum.

Bestemmelse af trækul til AMS - løbende vedanatommiske undersøgelser

Ansvarlig: Museumsinspektør **Claudia Baittinger**

Beskrivelse: Siden 2009 har vedanatommiske laboratorium på Nationalmuseet samarbejdet med fylkeskonservatoren i Vest-Agder Fylkeskommune, Norge angående udtagning af prøver til 14C datering med henblik på at understøtte det arkæologiske arbejde i fylket. På Nationalmuseet flottes jordprøver fra arkæologiske udgravninger i Vest-Agder fylke og fund af trækul bliver vedbestemt med henblik at udtage de bedst egnede stykker til 14C datering, dvs. træarter med en lille egenalder.

Varighed: 01.01.2009-

Finansiering: 439.000 kr. Vest-Agder Fylkeskommune.

Eksterne samarbejdspartnere:* Vest-Agder Fylkeskommune. *Analysér af brandgrave og andre konstruktioner fra yngre bronzealder fra Salling, Fur og Fjends

Ansvarlig: Museumsinspektør **Claudia Baittinger**

Beskrivelse: Med udgangspunkt i yngre bronzealders brandgravsskik og tilhørende ceremonielle pladser fra Salling er det formålet at belyse, hvorvidt der er sket en bevidst udvælgelse af træ og andre planteresourcer til henholdsvis religiøse og verdslige aktiviteter. De - i modsætning til ældre bronzealders - sparsomt udstyrede brandgrave tolkes almindeligvis som udtryk for en generel recession i samfundet, men også som udtryk for et mere egalitært samfund end tidligere. Dette markante kulturskifte kan ses i det arkæologiske materiale fra Salling - i bebyggelsesstruktur og hustyper som gravskikken ændres, mens nye fænomener i form af store samlingspladser med kogegrubesystemer opstår og ofringerne i moserne intensiveres.

Varighed: 2021-

Finansiering: 168.000 kr. Museum Salling, Arkæologi

Eksterne samarbejdspartnere: Museumsinspektør Inge Kjær Kristensen, Museum Salling

Brændt og ofret. Offerritualer på Bornholm i bondestenalderen

Ansvarlig: Museumsinspektør

Peter Steen Henriksen

Beskrivelse: På Bornholm er der dukket en ny anlægstype i form af runde kultanalæg op ved centralpladserne fra slutningen af Tragtbægerkulturen i midten af bondestenalderen. I dette projekt skal alle fundtyper fra anlægget analyseres, således at man får et detaljeret, samlet billede af hele offerfundet. Man har kun et fragmentarisk idé om, hvordan kulthandlerne på centralpladserne fra mellemneolitikum har foregået. Med dette anlæg kommer vi altså helt tæt på en enkelt offersituation. Ved at sætte resultaterne af makrofossilanalyser, samt pollen -og lipidanalyser af lerkarrene i sammenhæng med genstandsfundene kan man få en detaljeret forståelse af en offerpraksis som ellers har været ukendt.

Varighed: 01.11.2020-30.09.2024

Finansiering: 735.400 kr. Kulturministeriets Forskningspulje

Eksterne samarbejdspartnere: Bornholms Museum

Bog om Nationalmuseets undersøgelser i den vestsjællandske Åmose

Ansvarlig: **Charlie Christensen**, geolog, tidligere museumsinspektør og seniorforsker ved Nationalmuseet

Beskrivelse: Den projektansvarlige har deltaget i

den sidste del af de omfattende undersøgelser og har herunder selv forestået udgravninger. Bogens foreløbige titel: "Nationalmuseets undersøgelser i den vestsjællandske Åmose 1938 til dato – et geologisk og personligt tilbageblik". Der vurderes et sidetal på mindst 200, med talrige illustrationer

Varighed: 2021-2023

Finansiering: Ingen løn indgår i projektet. Frivilligt arbejde af emeritus. Finansiering af illustrationsarbejde og trykning vil ske ved ansøgninger til fonde

Eksterne samarbejdspartnere: Ingen formelle, et enmandsprojekt

Afsluttede projekter

Activating Arctic Heritage. Work Package 2.1. Hidden in the Midden

Ansvarlig: Seniorforsker **Henning Matthiesen**

Beskrivelse: 'Hidden in the Midden' explores multiple scientific approaches to understanding the preservation and loss of organic archaeological remains in two UNESCO properties in Greenland. This requires documenting and testing of stratified midden layers on selected Inuit, Norse and historic sites (10th – 19th century) situated in different environmental zones within the two UNESCO areas. Targeted sites are investigated by researchers from natural sciences and archaeology and subsurface layers sampled for chemical properties, ancient DNA, lipids, pollen, seeds, insect remains and animal bones. The reliability and vulnerability of information provided by the bio-molecules and macro-fossils are critically evaluated through taphonomic and comparative analyses. Key questions of the project are: (1) How do different methods of data acquisition supplement each other and increase our knowledge of the paleo-environment and on-site past human activities? and (2) How is the information potential of the middens affected by changing preservation conditions?

Varighed: 2019-2023

Finansiering: 6.000.000 kr fra Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: NKA- Grønlands Nationalmuseum

Activating Arctic Heritage. Work Package 2.2. The Loss of Cultural Heritage: Human and Natural Impacts on Vulnerable Arctic Sites'

Ansvarlig: Seniorforsker **Jørgen Hollesen**

Beskrivelse: Over the past few decades, increasing global warming has accelerated erosion and biodegradation at many heritage sites in the Arctic. Taken together with the growth of tourism and the intensified use of the landscapes by local communities through farming and infrastructure development, many Key sites in the two UNESCO properties in Greenland may be at risk. Work Package 2.2 produces the fundamental baselines and methods required to detect, monitor and quantify damage to archaeo-

logical sites and their components in the two UNESCO properties. Data collected at key sites are used to create GIS layered models which form the starting point for identifying changes to site stability over time. Outcomes of the work package provide the opportunity to gain new insights into predicting, forecasting and mitigating critical 'tipping-points' concerning site preservation. Work Package 2.2 adds new methodologies and remote sensing techniques and expands on the learnings from the REMAINS of Greenland project in the Nuuk Fjord of West Greenland. Moreover, a community mapping component of the data collection will be employed. This includes: 1) creation of a standardized questionnaire on concerns, perceptions, experiences and observed tourist behaviours at Key Sites; 2) analysis and interviews combined with ground survey data for place-based references; and 3) integration of historical and current air and satellite imagery, drone maps, and site plans to describe real-time changes on sites.

Varighed: 2019-2023

Finansiering: 3.450.000 kr., Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: NKA- Grønlands Nationalmuseum

Activating Arctic Heritage. Work Package 2.3. Rain or Shine: Local palaeoenvironments and palaeoclimate in the UNESCO areas.

Ansvarlig: Senior Researcher **Catherine Jessen**

Beskrivelse: This research reconstructs local climate and environments over the last 1,500 years in areas where people were living close to sea level. This broad period experienced dramatic climate fluctuations that included the Medieval Warm Period and Little Ice Age and affected much of the Northern Hemisphere. These fluctuations are believed to have had major consequences for people living in Greenland in the past. Unpredictable changes such as late frosts, summer droughts and varying temperatures would have affected a range of subsistence strategies dependent on both the natural vegetation and on farming. For example, any vegetational-forced change in the migration patterns of reindeer would affect summer hunting around Aasivissuit and any drought induced reduction in the production of winter fodder could determine how many animals could be kept alive over the winter.

To better understand this environmental history, sediments are collected and analyzed from lakes in the UNESCO areas to reconstruct climatic and vegetational trends in the past. This research provides the opportunity to examine the varying responses of past peoples with differing subsistence strategies during major periods of known change. The results will provide an insight into the variable adaptations of technology, economy and/or lifestyles by different groups at different times in Greenland's long history.

Varighed: 2019-2023

Finansiering: 1.865.000 kr: supported by the Carlsberg Foundation

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus University

Activating Arctic Heritage. Work Package 3.2. Plant Resources in the Norse Society

Ansvarlig: Museumsinspektør

Peter Steen Henriksen

Beskrivelse: Very little is known of Norse use of cultivated or wild plant resources in Greenland as only very few studies have been carried out to date. One study, The National Museums' Northern Worlds project, has shown that barley was used during the early Norse period but the extent of plant cultivation is still not known.

To obtain a more complete image of the Norse use of plant resources a program of excavations and analysis of selected Norse middens will be carried. The aim is to gain more knowledge of plant use by using macrofossil analysis of plant remains at a high time resolution. This will also give information about the fuel economy of the Norse.

The question of whether plant resources were imported or cultivated will be addressed using strontium isotope analysis of cultural plant remains.

Varighed: 2020-2023

Finansiering: 1.710.000 kr fra Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: NKA- Grønlands Nationalmuseum

MarinePlastic

Ansvarlig: Forskningsprofessor MSO

Yvonne Shashoua

Beskrivelse: MarinePlastic is an interdisciplinary center for cutting-edge research into marine plastic pollution, uniting Danish researchers across institutions (Aalborg University, Aarhus University, Danish Technical University, Roskilde University and National Museum of Denmark) and disciplinary expertise. The Center will develop scientifically based understanding of the types, sources, occurrence, fate and environmental consequences of marine pollution caused by all sizes of plastic materials ranging from macro- to nanoplastics, and bring this knowledge into use by proposing societal solutions and interacting with policymakers. The National Museum of Denmark is active in WP3 that aims to qualify and quantify the sources, magnitude and distribution of plastic pollution in Danish waters and WP4 that identifies those environmental conditions most likely to accelerate and slow the degradation of macroplastic to microplastics.

Varighed: 01.02.2019 – 30.01.2023

Finansiering: 3.100.000 kr. to Nationalmuseet awarded by Velux Foundation

Eksterne samarbejdspartnere: Aalborg University, Aarhus University, Danish Technical University, Roskilde University

Alt forladt - en humanitær krise i det 6. og 7. århundrede?

Ansvarlig: Seniorforsker Niels Bonde

Beskrivelse: Alt forladt er et tværfagligt forskningsprojekt, der har til formål at undersøge omfanget af naturkatastrofen i 536/540 og belyse den efterfølgende krise, som opstår i det 6. og 7. århundredes Danmark. Konsekvenserne af krisen er en grundlæggende ændring af samfundsstrukturen. Gamle magtcentre forsvinder, bebyggelser bliver forladt, skoven vinder frem og generelt ses en markant nedgang i arkæologiske fund. Traditionelt er vores viden om denne kriseperiode baseret på arkæologiske undersøgelser af større bebyggelser samt et kilde-materiale, der afspejler ændringer i religiøse skikke såsom offergaver og gravfund. Men fund fra denne periode er få og vores aktuelle viden bygger primært på viden fra før og efter krisen. Selve kriseperioden, som dækker omkring 200 år, henligger på mange måder i et videnskabeligt mørke. Men her kan andre kilder hjælpe! Gennem dendrokronologisk, vegetationshistorisk og arkæologisk kildemateriale vil projektet fokusere på omfanget og konsekvenserne af krisen

Varighed: 01-08-2021 til 31-12-2023

Finansiering: Kulturministeriets Forskningspulje (KFU): 718.167,00 kr. (FPK.2021-0010)

Eksterne samarbejdspartnere: I projektgruppen deltager endvidere: Museumsinspektør Claudia Battering, Seniorforsker Morten Fischer Mortensen og postdoc Hanne Marie Ellegård Larsen, alle Nationalmuseet. Endvidere cand.scient. Jonas Ogdal Jensen, Moesgaard Museum, overinspektør Morten Søvsø, Sydvestjyske Museer og forskningsleder Jens Ulriksen, Museum Sydøstdanmark.

Undersøgelse af nedbrydning og skæbne af plastik i arktisk havmiljø

Ansvarlig: Forskningsprofessor MSO

Yvonne Shashoua

Beskrivelse: Formålet er at tilvejebringe viden om plastiks fragmentering evt. til mikroplastik, kemiske og mekaniske nedbrydningshastighed i Arktisk. Der vil blive udført undersøgelser med brug af nedbrydningsmarkører for ældningsprocesser af plast i Grønlands havmiljø. Resultaterne vil blive evalueret mod sammenlignelige undersøgelser, der blev sat i gang mellem juni og oktober 2019 med identiske plasttyper under tempererede forhold i Danmark.

Varighed: 01.10.2021- 31.12.2023

Finansiering: 100.000 kr., Miljøstyrelsen

Eksterne samarbejdspartnere: Jakob Strand, Aarhus Universitet

History of the Tocharian Texts of the Pelliot Collection

Ansvarlig: Konservator emerita Anna-Grethe

Rischel (og prof. Georges-Jean Pinault (PI) École Pra-

tique des Hautes Études, Paris)

Beskrivelse: Det videnskabelige formål med det nye projekt i Paris er gennem en komplet udgave af Pelliot Samlingen af tokhariske tekster på papir og træ at studere buddhistisk kultur og religion i den anden halvdel af det første årtusind. Sammenlignet med "TurfanSamlingen" i Berlin er Paul Pelliot's samling på Bibliothèque Nationale de France den næststørste samling af tokhariske manuskripter fra anden halvdel af det første årtusind. Kizil hulerne nordvest for Kucha regionen i Tarim Bækkenet var hovedbyen for tidlig tokharisk Buddhisme, og her blev de fleste manuskripter lokaliseret af Paul Pelliot sammen med vigtige Sanskrit tekster. Det tværfaglige franske projekt omfatter palæografisk, lingvistisk, religionshistorisk, kulturhistorisk og papirteknologi-historisk forskning, hvor sammenlignende analyser af de forskellige papirkvaliteter, fibermaterialer, blæk og pigmenter bidrager til proveniensbestemmelse og datering af teksterne.

Varighed: 01.09.2018 – 01.09.2023

Finansiering: ERC bevilling til Prof. Georges-Jean Pinault

Eksterne samarbejdspartnere: Prof. Georges-Jean Pinault (PI) École Pratique des Hautes Études, Paris, Agnieszka Helman-Wazny, Centre for the Study of Manuscript Cultures, University of Hamburg.

Med ryggen til fjellet

Ansvarlig: Seniorforsker **Niels Bonde**

Beskrivelse: Dendrokronologiske undersøgelser i det sydlige Norge. Opbygning af dendrokronologiske grundkurver for eg og fyr fra Sørlandet.

Varighed: 01.07.2005 – 31.12.2023

Finansiering: 5.000.000 kr. (Vest-Agder Fylkeskommune, Norge) + Nationalmuseet (forskningstid)

Eksterne samarbejdspartnere: Fylkeskonservatoren i Vest-Agder Fylkeskommune og Vest-Agder Museum.

Skinddragter fra Inuit

Ansvarlig: Konservator **Anne Lisbeth Schmidt**

Beskrivelse: Skinddragter fra inuit i museumssamlinger. Forskning i proveniensbestemmelse. Ved bestemmelse af materialeforbrug, design og dyreart fremstilles en nøgle til identifikation af skindtøj uden inventarnummer. Målet er genfindning af arkivinformation, så kulturel værdi kan reetableres.

Varighed: 01.12.2019 – 01.12.2022

Finansiering: 904.249 kr. Kulturministeriets Forskningspulje (KFU)

Eksterne samarbejdspartnere: Grønlands Nationalmuseum. Institut for planlægning, AAU. Globe, KU

Nationalmuseets Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)*

Beskrivelse

The National Museum's Research Center for Social Urban Modelling (SUMO) is an interdisciplinary research collective that focuses on socially sustainable urban development in a cultural historical perspective. SUMO is driven by the overall idea that past and present cities contain unique but still unexplored (social, cultural, architectural, technological) resources and capacities for making socially sustainable urban development. Through participatory research and exhibition projects, SUMO investigates and probes these resources and capacities in order to develop 'social urban models': Physical, knowledge-based and organisational models that may serve as a basis for imagining and making socially sustainable urban development now and in the future.

Medarbejdere

Centerleder forskningsprofessor Morten Nielsen, ph.d.

Ansatte inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Mette My Madsen, postdoc, ph.d.

Mikkel Høghøj, postdoc, ph.d.

Mikkel Heller Jensen, videnskabelig assistent

Helene Buchhave Lind, videnskabelig assistent

Igangværende projekter

Fleksible Fællesskaber. Bæredygtige sociale bymodeller i almene boligområder. Fortid, Nutid og Fremtid

Ansvarlig: Forskningsprofessor **Morten Nielsen**

Beskrivelse: Med udgangspunkt i en tværfaglig undersøgelse af almene boligområder i Danmark vil forsknings- og formidlingsprojektet *Fleksible Fællesskaber* levere afgørende ny viden om rammerne for socialt bæredygtige blandede byer og gode boligmiljøer. Dermed vil projektet bidrage aktivt til at sikre en robust og varig by- og samfundsudvikling i Danmark. Formålet med dette forsknings- og formidlingsprojekt er at undersøge lokale uformelle fællesskabers fleksibilitet og rummelighed stillet overfor nye udfordringer omkring social og miljømæssig bæredygtighed. I særlig grad vil projektet fokusere på forholdet mellem lokale fællesskaber i almene boligområder og de byggede miljøer, hvori de skabes og udvikles for derved at skabe en mere nuanceret debat om robust byudvikling, der knytter social praksis i lokale byggede miljøer sammen med bredere politiske og økonomiske dagsorden omkring bæredygtighed

Varighed: 01.08.2021-31.07.2024

Finansiering: kr. 3.000.000 fra Realdania og 1.500.000 kr. fra BL – Danmarks Almene Boliger

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Arkitektskole

Det samskabende museum

Ansvarlig: Forskningsprofessor **Morten Nielsen**

Beskrivelse: Undersøgelsens primære formål er at afdække potentialet for, i højere grad end det er tilfældet i dag, at engagere, involvere og

skabe interesse blandt projektets målgruppe (unge mellem 15 og 25 år fra almene udsatte boligområder) for kulturhistorien og de danske staslige samt statsanerkendte museer. Dernæst har projektet til formål at udvikle nye tilgange, metoder og formater for ungeinvolvering gennem kvalitative undersøgelsesmetoder, samskabende workshopaktiviteter og eksperimenterende pop up-udstillinger. Projektet udføres af et tværfagligt projektteam bestående af antropolog Mikkel Heller (NM), etnolog Helene Buchhave Lind (NM) og historiker Anders Dalsager (Kroppedal Museum). Nationalmuseet er projektejer mens undersøgelsen er organiseret som et tværinstitutionelt samarbejde mellem Nationalmuseets Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO), Kroppedal Museum og tre boligsociale helhedsplaner i Høje Taastrup

Varighed: 01.08.2022-31.12.2024

Finansiering: 613.000 kr (493.000 fra SLKS og 120.000 fra Spar Nord Fonden)

Eksterne samarbejdspartnere: Kroppedal Museum, AKB Taastrupgaard og de boligsociale helhedsplaner i Gadehavegaard og Charlottekvarteret (Høje Taastrup).

Forskning i andre enheder

Frilandsmuseet (Afd. Museer & Slotte)

Igangværende projekter

Dér, hvor vi bor

Ansvarlig: **Signe Lykke Littrup**, museumsinspektør, ph.d.

Beskrivelse: Projektet er et integreret forsknings- og formidlingsprojekt, hvis formål er at styrke museumsgæsters kropslige erfaring med landbokulturens bygningers stedsspecifikke og regionalt tilpassede kvaliteter. Projektet undersøger, om det er muligt via multisensoriske interventioner og et byggeværksted er med biobaserede materialer for børn at inspirere gæster til at opleve gamle huse på nye måder, der aktiverer viden om fortiden til inspiration for nutiden om, hvordan mennesker bor i bæredygtigt samspil med det omgivende miljø. Projektet ligger inden for fagområderne historie, arkitektur og museums-kommunikation.

Varighed: 01.04.2022 – 31.12.2024

Finansiering: VELUX FONDEN 5.000.000 og Tømmerhandler Johannes Fogs Fond ca. 1.500.000

Eksterne samarbejdspartnere: : Kgl. Akademi institut for Kulturarv, transformation og restaurering <https://kglakademi.dk/program/kulturarv-transformation-og-restaurering> samt Roskilde Universitet, forskningsenheden for Erindring og Fortidsbrug <https://ruc.dk/research-group/erindring-og-fortidsbrug>

5. Eksterne Samarbejder

Nationalmuseets forskere arbejder sammen med en lang række samarbejdspartnere, når de udvikler og gennemfører forskningsprojekter. Således indgår et stort antal eksterne institutioner i Nationalmuseets forskning. Dette synliggøres i kapitlet "Eksterne Samarbejder", som kan give et hurtigt overblik. Kapitlet består af to lister. Den første illustrerer bredden i forskningssamarbejdet. Her er institutionerne indelt dels i danske og udenlandske, og dels i institutionstype, f.eks. "Universiteter og andre højere uddannelsesinstitutioner" eller "Lokalmuseer". Den anden liste har til formål at vise hvor bredt Nationalmuseets medarbejdere benyttes til tillidsposter. Denne liste er ikke som listen over forskningssamarbejder bundet op på forskning, men viser, at Nationalmuseets medarbejders faglighed kvalificerer dem til en bred vifte af tillidsposter. Listen inkluderer ikke mere almindelige faglige opgaver som bedømmelses-, vejlednings- eller censorarbejde, hvilket er en bred vifte af Nationalmuseets medarbejdere iøvrigt varetager. Denne liste er opgjort efter afdeling og personer.

Eksterne Forskningssamarbejder

Danske universiteter og andre uddannelsesinstitutioner

- Københavns Universitet
 - Center for Tekstilforskning
 - Saxo-instituttet.
 - Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier
 - Globe Institute
 - Retsmedicinsk Institut
- Aarhus Universitet
 - Institut for Kultur og Samfund
 - Institut for Geoscience
 - Institut for Agroøkologi, sektion for Afgrødegenetik og bioteknologi
- Aalborg Universitet
 - Institut for planlægning
- Roskilde Universitet
- Danmarks Tekniske Universitet
- Arkitektskolen Aarhus
- Det Kongelige Akademi, Konservatorskolen

ABM-/Sektorforskningsinstitutter

- Rigsarkivet
- Det Kongelige Bibliotek
- De Nationale Undersøgelser for Danmark og Grønland
- Statens MUSEUM for Kunst

Danske lokalmuseer

Sjælland m. øer

- Kroppedal Museum
- Museum Nordsjælland
- M/S Museet for Søfart

- Roskilde Museum
- Vikingeskibsmuseet
- Sagnlandet Lejre.
- Museum Vestsjælland
- Museum Sydøstdanmark
- Museum Lolland-Falster
- Bornholms Museum

Fyn m. øer

- Odense Bys Museer
- Svendborg Museum
- Langelands Museum

Jylland

- Museum Østjylland
- Museum Salling
- Herregårdsmuseet Gammel Estrup
- Moesgaard Museum
- VejleMuseerne
- Sydvestjyske Museer
- Sea War Museum.
- Museum Sønderjylland
- Museum Give
- Bunkermuseet Hanstholm

Andet

- Nationalpark Kongernes Nordsjælland
- Det Kongelige Teater

Udenlandske universiteter og akademier

- ARTEK (the Technical University of Greenland)
- Universitetet i Oslo
- Uppsala Universitet
- Göteborgs Universitet

EKSTERNE SAMARBEJDER

- Islands Universitet
- Oxford University
- University of Plymouth
- Durham University
- University of York
- University College London
- Manchester Metropolitan University
- London South Bank University
- Loughborough University
- University of Ulster, Northern Ireland
- Universität Greifswald
- Greifswald University, Institut für Botanik und Landschaftsökologie
- Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn
- Karlsruher Institut für Technologie
- Eberhard Karls Universität Tübingen
- Universität Hamburg.
- Europa-Universität Viadrina Frankfurt (Oder)
- Rijksuniversiteit Groningen
- Universiteit Leiden
- École Pratique des Hautes Études
- Centre national de la recherche scientifique/ Institut de Physique du Globe de Paris.
- Centre national de la recherche scientifique Nice
- Laboratoire archéomatériaux et prévision de l'altération (LAPA)/Archaeomaterials and Alterations Prediction Laboratory
- Österreichisches Akademie der Wissenschaften
- University of West Bohemia
- Università Ca' Foscari Venezia
- Università di Pisa
- Università degli Studi di Milano
- Sapienza Università di Roma
- New Europe College Institute of Advanced Studies in Bucharest
- University of Athens
- Det Danske Institut i Athen,
- O.P. Jindal Global University, Delhi
- Yale NUS College, Singapore.
- University of Chicago
- University of Wisconsin-Madison
- University of East Carolina
- University of Pittsburgh
- Rowan University
- University of Pennsylvania

- Florida State University
- University of Virginia

Udenlandske museer

- Grønlands Nationalmuseum og Arkiv
- Sisimiut Museum
- Vest-Agder Museum
- Bergen Museum
- Kulturhistorisk Museum, Oslo
- Vitenskabsmuseet i Trondheim
- British Museum
- Det Arkæologiske Museum på Syros
- Rhodos arkæologiske Museum
- 14 europæiske museer og kulturinstitutioner
- Costa Rican National Museum

Udenlandske kulturarvsinstitutioner

- The UNESCO Site Managers Aasivissuit-Nipisat and Kujataa
- Vest-Agder Fylkeskommune. Norge
- Kyklade Eforatet,
- Hule Eforatet,
- The National Trust
- English Heritage
- Parks Canada Agency

Andet

- Visit Greenland
- Innovation South Greenland
- Association of Arctic Expedition Cruise Operators (AECO)
- GUX Sisimiut (the KTI Gymnasium in Sisimiut)
- Costa Rican NGO
- UNESCO.

Tillidsposter

Direktøren*

Rane Willerslev

- Grosserer P. L. Jørgensens Mindefond - medlem af bestyrelsen
- Generalkonsul Gösta Enboms Fond - medlem af bestyrelsen
- Konservator S. Bjørn Bjørklehn og hustru født Tardins Fond - bestyrelsesformand
- Knud Rasmussen Fondet - medlem af bestyrelsen

- Kulturværdisudvalget – medlem
- Det Strategiske Panel (SLKS) – medlem
- Designmuseets Repræsentantskab – medlem
- Det Kongelige Danske Geografiske Selskab - medlem
- WILD Nature Foundation - medlem af bestyrelsen
- UNICEF præsidium – medlem
- Det Nationale Videncenter Historielab på University College Lillebælt – medlem af bestyrelsen

Afd. for Forskning, Samling og Bevaring

Vicedirektør Lars Højer

- Adjungeret professor ved Københavns Universitet
- Designmuseum Danmark – medlem af repræsentantskab
- Dansk Kulturinstitut – medlem af repræsentantskab
- Fonden til fordel for Nationalmuseets Samlinger efter 1660 – formand for bestyrelsen
- Science City Lyngby – medlem
- Nationalmuseets Fond for Videnskabelige Undersøgelser – medlem af bestyrelsen
- Forum for Arktisk Forskning – medlem
- ODM's forskningsudvalg – medlem
- Sektorforskningens Direktørkollegium (SEDIRK) – medlem
- Dansk Mongolsk Selskab - medlem af bestyrelsen
- Asian Dynamics Initiative, Københavns Universitet – medlem af advisory board
- Copenhagen Journal of Asian Studies - medlem af editorial board

Morten Nielsen

- University of St Andrews - Honorary Professor

Enhed for Oldtid, Middelalder og Renæssance

Forskningschef Michael Andersen

- Købmand S. P. Jensen og Hustrus Legat til Fordel for Den Gamle Bydel i Kalundborg - medlem af bestyrelsen
- Selskabet Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings Venner - medlem af bestyrelsen
- Advokat Axel Ernsts og Frøken Alfrida Ernsts Legat til Fremme af numismatisk Forskning i Danmark - medlem af bestyrelsen
- Fonden til Formidling af Kulturarven, Roskilde Domkirke - medlem af bestyrelsen
- Anlægsfonden, Formidlingscenter Kulturarven Roskilde Domkirke - medlem af bestyrelsen
- Det Videnskabelige Råd for lex.dk - medlem

- Elisabeth Munksgaard Fondet - formand for bestyrelsen
- Vilhelm Christian Eilschou Holms legat - medlem af bestyrelsen

Lasse Sørensen

- Det danske institut i Damaskus - medlem af bestyrelsen
- ANTHUSIA Marie Skłodowska-Curie Innovative Training Network (ITN) European Training Network - medlem af styregruppen
- Danish Journal of Archaeology - medlem af editorial board

Mads Dengsø Jessen

- DIME – Digitale Metaldetektorfund (AU) - medlem af styregruppen
- Dilling Doppeltspor udgravning (Universitetet i Oslo/Kulturhistorisk Museum) - medlem af styregruppen
- Retvet-Vinterbro udgravninger (Universitetet i Oslo/Kulturhistorisk Museum) - medlem af styregruppen
- Stormandsgård i Erritsø, VejleMuseerne - medlem af projektgruppen
- Rekonstruktion af Vikingeborgen Trelleborg - medlem af den faglige følgegruppe

Peter Vang Petersen

- Det Kgl. Nordiske Oldskriftselskab - sekretær for bestyrelsen
- Charles Christensens legat - medlem af bestyrelsen
- Erik Westerby's legat - medlem af bestyrelsen
- Stine Wiells legat - medlem af bestyrelsen

Laurine Albris

- Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab - medlem af bestyrelsen

Ulla Mannering

- Management Committee of the Danish COST action, EuroWeb: Europe Through Textiles - medlem
- The Nordic Network Cloth Cultures in and beyond the Viking Age - medlem
- The International Association on the Study of Silk Road Textiles (IASSRT) - repræsentant for Nationalmuseet
- Archaeological Textiles Newsletter/Review (ATN/ATR) - medlem af editorial board
- The North European Symposium for Archaeological Textiles (NESAT) - medlem af steering committee
- Erik Westerby Fonden - medlem af bestyrelsen

Flemming Kaul

- Egtvedpigens Verden - medlem af styregruppen
- Geopark Odsherred - medlem af styregruppen
- Sagkyndig for Kulturværtdiudvalget

Anne Pedersen

- Projektet Rytteren fra Fregerslev. Kongens Betrede - medlem af advisory board.
- Stormandsgård i Erritsø, VejleMuseerne - medlem af projektgruppen
- Projektet Anesminder. Archaeologiske udgravninger i Jelling, varetaget af VejleMuseerne - medlem af projektgruppen
- Brill Publishers Northern World Series - medlem af editorial board
- Tidsskriftet Medieval Archaeology - medlem af international advisory board
- Viking Congress Council - medlem
- Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning - medlem af bestyrelsen
- Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab - revisor

Anne Nørgård Jørgensen

- Stavsager - Fæsted – Harreby kultlokaliteter. Museet ved Sønderkov, medlem af styregruppe
- Svennup - offerlokalitet. Vendsyssel Historiske Museum, medlem af den faglige referencegruppe
- Våben på Vestsjælland. Museum Vestsjælland, medlem af den faglige referencegruppe

Ulla Kjær

- Forskningsprojektet "Moving Monuments. The Material Lives of Sculpture from the Danish Colonial Era", KU - medlem af advisory board
- Det særlige Bygningssyn - medlem
- Privatarkivudvalget - medlem
- Udvalget om Kirkegårde under Kirkeministeriet - formand
- Projektet Differentieret vedligeholdelse og brug af kirkebygninger - medlem af styregruppen
- Frederiksborgmuseet - samlingsrevisor
- Den selvejende institution Marienlyst Slot - medlem af bestyrelsen
- Curia Danica - medlem af bestyrelsen
- Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie - forstander
- Trap Danmark 6. udgave - fagkonsulent
- Selskabet for Kirkelig Kunst - medlem af repræsentantskabet
- ICOMOS - medlem af den Danske Nationalkomité's styregruppe

- Dansk Kunsthistorikerforening - medlem af bestyrelsen
- Foreningen til gamle Bygningers bevaring - medlem af bestyrelsen
- Museumsmandsforeningen medlem af bestyrelsen
- Frederiksborgmuseet
- – samlingsrevisor
- Lex.dk – fagansvarlig
- Bebyggelseshistorisk Tidsskrift, Göteborg
- - medlem af advisory board

Morten Larsen

- Jysk Arkæologisk Selskab
suppleant for bestyrelsen

Rikke Ilsted Kristiansen

- Tidsskriftet Kirkegårdskultur - medlem af redaktionen

Poul Grønder-Hansen

- Middelaldercentret, Nykøbing Falster - medlem af bestyrelsen

Claus Rohden Melin

- Kontaktudvalget for Dansk Maritim Historie- og samfundsforskning - medlem
- Foreningen land og by i middelalderen medlem af bestyrelsen
- Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab - medlem af bestyrelsen
- Foreningen for Kirkegårdskultur - medlem af bestyrelsen
- Lex.dk - fagansvarlig
- Arkitekt Charles Christensen og hustru Lise Christensens legat til studier af dansk bygningsskunst, fortrinsvis fra tiden indtil midten af det 17. århundrede - medlem af bestyrelsen

Anders Christian Christensen

- Trap Danmark 6. udgave - fagkonsulent

David Burmeister

- Censorkorpset for Kunsthistorie og Visuel Kultur - næstformand
- Selskabet for Kirkelig Kunst medlem af bestyrelsen

Lisbeth Imer

- Futhark – international journal of runology - medlem af advisory board
- Tilblivelsen af det nye vikingemuseum i Oslo - medlem af den faglige referencegruppe
- Forskningsprojektet "The Medieval Ritual Landscape" (MeRit), University of Reading – medlem

af advisory board

- KrogagerFonden og Nationalmuseets forskning-slegat – medlem af bestyrelsen
- Forskningsprojektet "Popular Culture Imaginaries in the Museum" Syddansk Universitet og Nationalmuseet
- medlem af faglig referencegruppe

Jette Arneborg

- Human Ecodynamics Research Center HERC. CUNY Graduate Center - medlem af advisory board
- Journal of the North Atlantic
- medlem af editorial board
- Archaeologia Islandica. Fornleiastofnum Íslands.
- medlem af advisory board

Kirsten Eliassen

- Der Wissenschaftliche Beirat der deutschen Burgenvereinigung - medlem

Martin Wangsgaard Jürgensen

- Medlem af styrelsen for Kirkehistorisk Selskab
- Medlem af styrelsen for Ico. Den Iconographiske Post
- Medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Oldtid og Middelalder

Line Melballe Bonde

- Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning
- - bestyrelsesformand

Marie Louise Bode Blyme

- fagansvarlig på lex.dk

Frederik Thede Schmidt-Hansen

- fagansvarlig på lex.dk

Enhed for Nyere Tid og Verdens Kulturer*

Forskningschef Christian Sune Pedersen

- Nationalmuseets Fond for Videnskabelige Undersøgelser og Erhvervelser
- medlem af bestyrelsen
- Fru Ida Emilie Grandjean, Født Attrups Fond
medlem af bestyrelsen
- Musikhistorisk Museums og Carl Claudius Samlings Fond - medlem af bestyrelsen
- Arbejdermuseet - medlem af advisory board
- Det grønne Museum - medlem af museumsrådet
- EEMDG European Ethnology Museums' Directors' Group - medlem
- Det Danske Institut i Damaskus - medlem af bestyrelsen

John Lund

- Det danske Institut i Athen
- arkæologisk rådgiver
- HEROM. Journal on Hellenistic and Roman Material Culture - editor
- Roman and Late Antique Mediterranean Pottery
- associate editor
- Carthage Studies
- medlem af advisory editorial board
- Proceedings from the Danish Institute at Athens
- medlem af editorial board
- Gösta Enbom Monographs
- medlem af advisory board
- Shanghai Archaeological Forum
- medlem af advisory board,

Thomas Husted Kirkegaard

- Bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Musikforskning

Mikkel Venborg Pedersen

- Dansk Center for Herregårdsforskning
- medlem af bestyrelsen
- Tidsskriftet Finskt Museum
- medlem af advisoryboard
- Virtus. Journal of Nobility Studies
- medlem af advisory board

Bjarne Grønnow

- Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
- medlem
- Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
- medlem af præsidiet
- Arktisk Institut - medlem af bestyrelsen
- Ragna Rask-Nielsens Grundforskningsfond
- medlem
- 'Stone Age Demographics', Tromsø Universitet
- medlem af advisory board

Vibeke Andersson Møller

- Udarbejdelse af bygningsfredningsbeskrivelser.
- Bergiafonden - medlem af bestyrelsen
- Europa Nostra Danmark - medlem af bestyrelsen
- Magasin du Nord Museum
- medlem af advisory board
- Selskabet for Arkitekturhistorie - næstformand

Lykke L. Pedersen

- Bevarings-/kulturinstitutioners samtidsdokumentation på tværs i projektet Danske kulturarv-sinstitutioners dokumentation af undersøgelser af coronakrisen - medlem af arbejdsgruppen
- Bevarings-/kulturinstitutioner på tværs for national strategi: Klimaprojektet – et projekt om samtidsdokumentation af det danske kli-

- maspørgsmål - medlem af projektgruppen
- Brumleby Museum - formand for bestyrelsen

Anne Mette Randrup Jørgensen

- 5. Thule Ekspedition 100 år (5TE100) - medlem af styregruppen
- VAN-EASA, European Association of Social Anthropologists, Visual Anthropology Network committee - medlem

Martin Petersen

- Asia Collections Network – Europe - medlem af bestyrelsen

Mille Gabriel

- Repatrieringsekspert, koordinator for Nationalmuseets task force på området
- UNESCO Verdensmålsskolerne - formand for styregruppen
- Den Danske UNESCO-nationalkommission medlem som repræsentant for kulturområdet

Mikkel Thelle

- Malmø Universitet, gæsteprofessor
- temp. Tidsskrift for Historie, faglige råd
- European Association for Urban History, bestyrelsesmedlem
- Dansk Byplanhistorisk Udvalg
- Dansk Center for Museumsforskning
- Dansk Selskab for Fædrelandets Historie

Enhed for Miljøarkæologi & Materialeforskning

Forskningschef Peter Rasmussen

- Lundbeck Foundation GeoGenetics Centre - medlem af advisory board

Karin Margarita Frei

- Shanghai Archaeological Forum - medlem af advisory board,
- Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab - medlem
- Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab - medlem af forskningsformidlingsudvalget
- Society of Archaeological Sciences - medlem
- European Association of Archaeologists (EAA) - medlem og repræsentant for Nationalmuseet
- Forskningsprojektet URNFIELD ved Zentrum für Baltische und Skandinavische Archäologie (ZBSA) - medlem af advisory board
- KFU forskningsprojektet Årtusinders råvarer ved

- Odense Bys Museer; - medlem af advisory board
- New Historia organisation at the New School University - medlem

David John Gregory

- Environmental Sciences Research Institute, Ulster University, UK - Visiting Research Professor,
- The Society of Antiquaries, London - medlem
- The Sea War Museum - gæsteforsker.
- European Standards (CEN) on deterioration and conservation of waterlogged archaeological wood - medlem af komitéen
- European Standard (CEN) on marine wood decay - medlem af komitéen
- ICOMOS working group on Underwater Cultural Heritage - medlem af komitéen
- The Journal of Wetland Archaeology - medlem af editorial board
- The Australasian Institute for Maritime Archaeology - medlem af editorial board
- UNESCO for Pacific and South East Asian region - cultural heritage advisor
- KrogagerFonden og Nationalmuseets forskning-slegat – medlem af bestyrelsen

Mette Marie Hald

- 13 International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East (ICAANE) - medlem af programkomiteen
- Tidsskriftet Bioarchaeology of the Near East - medlem af editorial board

Peter Steen Henriksen

- NatArk - Organisationen Naturvidenskab i Arkæologien - næstformand

Jørgen Hollesen

- ICOMOS International Polar Heritage Committee - ekspertmedlem
- International Co-Sponsored Meeting on Culture, Heritage and Climate Change (ICSM CHC, Meeting - ekspertdeltager
- Kiel 2021 Summit on Social Archaeology of Climate Change (SACC) supported by the European Association of Archaeologists in Kiel and the EAA Community of Climate Change and Heritage, the Cluster of Excellence ROOTS and the CRC 1266 – Scales of Transformation - ekspertdeltager

Lars Aasbjerg Jensen

- TC 346/WG 12 under CEN vedrørende udvikling af europæisk standard for montredesign - medlem af arbejdsgruppen

Henning Matthiesen

- Det Kgl. Akademi – Konservering

- adjungeret professor

Det arkæologiske udvalg (DAU) under Slots- og Kulturstyrelsen - medlem

Morten Fischer Mortensen

- DFF forskningsprojektet Textile resources in Viking Age landscapes - medlem af følgegruppen

Samantha S. Reiter

- European Association of Archaeologists (EAA) - medlem af executive board
- EAAs Social Media "Task Force" - medlem
- Tidsskriftet The European Archaeologist. - co-editor
- Formidlingsakademiet (Science Communication Academy, Videnskabernes Selskab) - medlem

Yvonne Shashoua

- Kulturministeriets Forskningsudvalg - medlem
- EU Horizon MOXY (Green Atmospheric Plasma Generated Monoatomic OXYgen Technology for the Restoration of Works of Art-(<https://cordis.europa.eu/project/id/101061336>projekt) 2022-2026 - medlem af International Advisory Board
- EU-Portugal projektet PlasCO2 : Supercritical CO2 to clean PUR ether foam and PMMA, NOVA University, Lisbon - medlem af advisory board

Michelle Taube

- DTU DANFIX (3D imaging center) cultural heritage advisory board - medlem

Enhed for Samlinger

Samlingschef Bobo Magid

- SARA - medlem af Change Advisory Board

Rikke Ruhe

- Skagen Museum - medlem af bestyrelsen
- Landsforeningen til Bevaring af Foto og Film, forkortet LFF – medlem af bestyrelsen

Marie Martens

- Kulturværdisudvalget - sagkyndig på området musikinstrumenter i Danmark.
- ICOM-CIMCIM, International Council of Museums – International Committee of Museums and Collections of Instruments and Music - medlem af hovedbestyrelsen
- Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samlings Fond - sekretær for bestyrelsen

Ramus Voss

- Militærhistorisk kommission - medlem
- Søfartspuljen - medlem

Peter Toft

- Projektet Grønlandsregistranten på Arktisk Institut - medlem af advisory board

Jørgen Walseth

- Våbenhistorisk Selskab - medlem af præsidiumet
- Forsvarets Museumskommission - repræsentant for Nationalmuseet

Stine Schierup

- Saxo-instituttets aftagerpanel - medlem

FSB Stab

Kristiane Strætkværn

- ICOM - pokesperson for ICOM International Committees
- ICOM - medlem af ICWG; Working Group on the future of International Committees
- Udgravningen af Gjellestadskibet, UiO - medlem af den eksterne referencegruppe
- Ny understøtning af Vasaskibet - medlem af den eksterne referencegruppe
- BEVARV – den nationale bevaringsplan - projektleder

Thomas Grane

- Danish Journal of Archaeology - medlem af editorial board
- Forskningsprojektet "Under Pres" Museum Midtjylland, Moesgaard Museum og Horsens Museum - medlem af advisory board
- Forskningsprojektet "Iron Age Vindinge Roskilde Museum - medlem af advisory board

ÆKSTERNE SAMARBEJDER

6. Nationalmuseets publikationer

I dette kapitel er Nationalmuseets publikationer fra 2023 præsenteret samlet og ordnet efter enhed/afdeling. Alle enheder, hvis medarbejdere har publiceret, er medtaget. For hver enhed er publikationerne overordnet delt i Peer-reviewede publikationer og Øvrige publikationer. Herunder er publikationerne inddelt i følgende kategorier: Monografier/antologier, Artikler, Bogkapitler/bidrag til antologier (herunder også artikler i konferencepublikationer), Anmeldelser, Faglige rapporter og rådgivning. Publikationerne er ordnede alfabetisk efter forfatteren fra den pågældende enhed. For hver publikation er den pågældende enheds forfatter(e) markeret i fed og kapitæler. Hvis der er medforfattere fra andre af museets enheder, er disse markeret i almindelig skrift og kapitæler. Herved synliggøres samarbejder på tværs af Nationalmuseets enheder. I 2023 har der været 251 publikationer, hvoraf 107 publikationer har forfattere fra flere af museets enheder.

Oldtid, Middelalder og Renæssance

Peer reviewede publikationer

Monografier/antologier

MELBALLE BONDE, LINE. *Challenging the Romanesque: Reconsidering Approaches to the Rural Parish Church of Twelfth-Century Denmark.* MF Norwegian School of Theology, Religion and Society.

Bek-Pedersen, K., **BØNDING, SOPHIE**, Murphy, L. J., Warmind, M., & Nygaard, S. (red.). *The Wild Hunt for Numinous Knowledge: Perspectives on and from the Study of Pre-Christian Nordic Religions in Honour of Jens Peter Schjødt.* Religionsvidenskabeligt Tidsskrift Bind 74 <https://tidsskrift.dk/rvt/issue/view/9621>

NIELSEN, POUL OTTO, & Nielsen, F. O. S. *Limensgård. Houses from the Early, Middle and Late Neolithic on Bornholm.* Det Kgl. Nordiske Oldskriftselskab & Syddansk Universitetsforlag. Nordiske fortidsminde Bind 34

SARGENT NOYES, RUTH (red.). *Reassessing epistemic images in the early modern world.* Amsterdam University Press B.V. Scientiae Studies Bind 3 <https://doi.org/10.1515/9789048553532>

SARGENT NOYES, RUTH (red.). *The Noble Family of Pacai (Pacowie) of the Grand Duchy of Lithuania and the Lithuanian Baroque.* Special issue, Kaunas History Annals.

Artikler

GARDELA, LESZEK. Miniature Spears in the Viking Age: Small Symbols of Óðinn? *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift*, 74, 397-430. <https://doi.org/10.7146/rt.v74i.132113>

GARDELA, LESZEK. Miniatures with Nine Studs: Interdisciplinary Explorations of a New Type of Viking Age Artefact. *Fornvaennen*, 117(1), 15-36. [http://raa.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=1535&pid=diva2%3A1649926&c=](http://raa.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=1535&pid=diva2%3A1649926&c=1&searchType=SIMPLE&language=en&query=%09+Miniatures+with+Nine+Studs&af=%5B%5D&aq=%5B%5B%5D%5D&aq2=%5B%5B%5D%5D&aqe=%5B%5D&noOfRows=50&sortOrder=author_sort_asc&sortOrder2=title_sort_asc&onlyFullText=false&sf=all)

[1&searchType=SIMPLE&language=en&query=%09+Miniatures+with+Nine+Studs&af=%5B%5D&aq=%5B%5B%5D%5D&aq2=%5B%5B%5D%5D&aqe=%5B%5D&noOfRows=50&sortOrder=author_sort_asc&sortOrder2=title_sort_asc&onlyFullText=false&sf=all](https://doi.org/10.7146/rt.v74i.132113)

GARDELA, LESZEK, PENTZ, PETER & Price, N. Revisiting the 'Valkyries': Armed Females in Viking Age Figurative Metalwork. *Current Swedish Archaeology*, 30(2022), 95-151. <https://doi.org/10.37718/CSA.2022.10>

Rasmussen, K. L., Milner, G. R., Delbey, T., Jensen, L. K. I., Witte, F., Rehren, T., **GRINDER-HANSEN, POUL** & **KJÆR, ULLA**. Release of lead from Renaissance lead-glazed ceramics from southern Denmark and northern Germany: implications from acetic acid etching experiments. *Heritage Science*, 10, [63]. <https://doi.org/10.1186/s40494-022-00703-8>

HORSNÆS, HELLE. Hedeby's største udmøntning i 1000-tallet. En stempelanalyse af typerne Hauberg Hardeknud 50 og Magnus 36. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, 2022(2), 37. https://numismatik.dk/wp-content/uploads/NUM_2022_02.pdf

KAUL, FLEMMING & Nielsen, F. O. A newsletter from the rocks: To place a fire -- now with Bornholm evidence. *Adoranten*, (2021), 127. https://www.rockartscandinavia.com/articles.php?article_id=168

Ladegaard-Pedersen, P., Frei, R., Frank, A. B., Sarcino, M., Zorzin, R., Martinelli, N., **KAUL, FLEMMING**, Kristiansen, K., & FREI, KARIN M. Constraining a bioavailable strontium isotope baseline for Lake Garda region, Northern Italy: A multi-proxy approach. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 41, 1-15. [103339]. <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2022.103339>

WALSH, MATTHEW, REITER, SAMANTHA, **KAUL, FLEMMING**, Frieman, C. J., & FREI, KARIN M. In the Company of Men: Alternative masculine gender identities in the Nordic Bronze Age. Re-interpre-

ting a same-sex double-grave from Karlstrup, Denmark. *Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8*, 159-181. https://lup.lub.lu.se/search/files/124958056/web_version_konferensvolym_mindre.pdf

Wild, M., MORTENSEN, MORTEN FISCHER, Andreasen, N. H., Borup, P., Casati, C., Eriksen, B., Frost, L., Gregersen, K. M., Henriksen, M. B., Kanstrup, M., Olsen, J., Buck Pedersen, K., **PETERSEN, PETER VANG**, Ramskov, C., **SØRENSEN, LASSE**, Sørensen, M., & Wåhlin, S. (2022). Palaeolithic bone and antler artefacts from Lateglacial and Early Holocene Denmark: technology and dating. *Quartaer*, 67 (2020), 105-181. https://quartaer.obermaier-gesellschaft.de/pdfs/2020/2020_05_Wild.pdf

Ørsted Brandt, L., Taurozzi, A. J., Mackie, M., Sinding, M-H. S., Vieira, F. G., SCHMIDT, ANNE LISBETH, **RIMSTAD, CHARLOTTE**, Collins, M. J., & **MANNERING, ULLA**. Palaeoproteomics identifies beaver fur in Danish high-status Viking Age burials - direct evidence of fur trade. *PLoS One*, 17(7), 1-14. [e0270040]. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0270040>

SARGENT NOYES, RUTH. 'To see at Least in an Image the Semblance of a Friend...' Representing the Family of Pacowie Between Baroque Tuscany and Lithuania. *Kaunas History Annals*, 20, 161-175. <https://doi.org/10.7220/2335-8734.20.9>

Radway, R., Grusiecki, T., Born, R., Ivanič, S., **SARGENT NOYES, RUTH** & Pevny, O. (2022). Globalizing Early Modern Central and Eastern European Art. *Art East Central*, 2(2), 11-47. <https://doi.org/10.5817/AEC2022-2-2>

Bogkapitler/bidrag til antologier

ALBRIS, S. LAURINE & PIHL, ANDERS. Bornholms førkristne landskab og bebyggelse: Nogle ekstralingvistiske perspektiver på Danmarks Stednavne 10. I J. G. G. Jacobsen, & B. Eggert (red.), *Danmarks Stednavne 100 år: Jubilæumsskrift i anledning af hundredåret for udgivelsen af bind 1: Samsøs Stednavne* (Bind 1, s. 199-248). Museum Tusulanum. Navnestudier Bind 46 https://nors.ku.dk/english/research-files/stednavne/11_albris_pihl.pdf

Andersson Strand, E., **MANNERING, ULLA**, & Shamir, O. Sheep wool across Eurasia. I F. Zhao, & M-L. Nosch (red.), *Textiles and clothing along the silk roads* (s. 31-44). *UNESCO. Thematic Collection of the Cultural Exchanges along the Silk Roads Bind 1* <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382993.locale=en>

Andersson Strand, E., **MANNERING, ULLA**, & Nosch, M-. Old Textiles – New Possibilities. Ten Years on. I K. Grömer, A. Ulanowska, I. Vanden Berghe, & M. Öhrman (red.), *Ancient Textile Production from an Interdisciplinary Perspective: Humanities and Natural Sciences Interwoven for our Understan-*

ding of Textiles (s. 19-35). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92170-5_2

BØNDING, SOPHIE. Den mytebrugende Grundtvig: Fra nationsdannelser til fantasyuniverser. I L. K. Martinsen, & M. Harding (red.), *Den store mand: Nye fortællinger om Grundtvig* (s. 54-71). Gad.

GARDELA, LESZEK. Women and Swords in the Viking Age: An Interdisciplinary Study of an Archaeological and Textual Motif. I D. Savbörg (red.), *Crossing Disciplinary Boundaries in Studies of the Viking Age* (s. 127-164). Brepols Publishers.

GARDELA, LESZEK. Harald Bluetooth and the Western Slavs: Cultural Interactions in Light of Textual and Archaeological Sources. I G. Bartusik, R. Biskup, & J. Morawiec (red.), *Adam of Bremen's Gesta Hammaburgensis Pontificum. Origins, Reception and Significance* (s. 246-267). Routledge.

GARDELA, LESZEK. Skandinavere og slaver i vikingernes verden. En kort historie om kulturel interaktion = Scandinavians and Slavs in the Viking Age: A Short History of Cultural Interaction. I M. Ravn, & C. Lindblom (red.), *Magt og guld – Vikinger i øst = Power and Gold - Vikings in the East* (s. 78-97). Turbine.

GARDELA, LESZEK. Miano bestii: Zachodniosłowiańska figurka „konika” z duńskiej Wyspy Møn i jej analogie: Name of the Beast. Western Slavic "Horse" Figurine from Møn in Denmark and its Analogies. I *W świecie bogów, ludzi i zwierząt. Studia ofiarowane Profesorowi Leszkowi Pawłowi Ślupeckiemu: In the World of Gods, Humans and Animals. Studies Dedicated to Professor Leszek Paweł Ślupecki* (s. 357-384). Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

GRINDER-HANSEN, POUL. Alms Boxes and Charity: Giving to the Poor after the Lutheran Reformation in Denmark. I G. Strenge, & L. Kjaer (red.), *Gift-Giving and Materiality in Europe, 1300-1600: Gifts as Objects* (s. 185-218). Bloomsbury Academic.

HORSNÆS, HELLE. Plinius om romersk møntvæsen. I J. Isager, & A. M. Nielsen (red.), *Guld, sølv og ædelsten i antikkens Rom: Bøgerne 33 og 37 af Naturhistorien* (s. 229-241). Syddansk Universitetsforlag. University of Southern Denmark Classical Studies Bind 28

IMER, LISBETH. Runic writing on Bornholm. I L. Kitzler Åhfeldt, & M. Källström (red.), *Det öppna och det fördolda: Runor i olika sociala miljöer från senvikingatid till efterreformatorisk tid* (s. 62-87). Riksantikvarieämbetets förlag. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1650393&dswid=-9690>

Jackson, R., **ARNEBORG, JETTE**, Dugmore, A. J., Harrison, R., Hartman, S., Madsen, C. K., Ogilvie, A. E. J., Simpson, I., Smiarowski, K., & McGovern, T. H. (2022). Success and Failure in the Norse North

Atlantic: Origins, Pathway Divergence, Extinction and Survival. I A. Izdebski, J. Haldon, & P. Filipkowski (red.), *Perspectives on Public Policy in Societal-Environmental Crises. Risk, Systems and Decisions* Springer. https://doi.org/DOI: 10.1007/978-3-030-94137-6_17

KAUL, FLEMMING. Middle Bronze Age Long-Distance Exchange: Amber, Early Glass and Guest Friendship, Xenia. I J. Ling, R. J. Chacon, & K. Kristiansen (red.), *Trade before civilization: Long distance exchange and the rise of social complexity* (s. 109-141). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009086547.008>

KJÆR, ULLA & GRINDER-HANSEN, POUL. Churches as places of Worship, Cultural Heritage, and National Symbols: Centralism, Autonomy, and the Hybrid Nature of Church-State Relations in Denmark. I E. V. D. Hemel, O. Salemink, & I. Stengs (red.), *Managing Sacralities. Competing and Converging Claims of Religious Heritage: Explorations in Heritage Studies* (Bind 6, s. 69-89). Berghahn Books. Explorations in Heritage Studies Bind 6 <https://doi.org/10.3167/9781800736177>

NIELSEN, POUL OTTO, Nielsen, F. O. S., & SØRENSEN, LASSE. Cultivating the island: Challenges and achievements of early farming communities on the island of Bornholm and in Kuyavia, c. 3950-3300 cal BC. I M. Grygiel, & P. Obst (red.), *Walking among ancient trees: Studies in honour of Ryszard Grygiel and Peter Bogucki on the 45th anniversary of their research collaboration* (s. 391-407). Fundacja Badan Archeologicznych Imienia Profesora Konrada Jazdzewskiego Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Lodzi. Wydawnictwo Fundacji Badan Archeologicznych Imienia Profesora Konrada Jazdzewskiego Bind 31

SARGENT NOYES, RUTH. 'Per Modum Compendii a Leonardo Damerio Leodiensi in Lucem Editum': Odo van Maelcote, Léonard Damery, the Astrolabium Aequinotiale, and the Parallaxic Print between Italy and the Southern Netherlands in the Age of Galileo. I R. Adam, R. De Marco, & M. Walsby (red.), *Books and Prints at the Heart of the Catholic Reformation in the Low Countries (16th-17th centuries)* (s. 101-130). Brill Academic Publishers, Incorporated. Library of the Written Word Series Bind 104 <https://doi.org/10.1163/9789004510159>

SARGENT NOYES, RUTH. (Re)moving Relics and Performing Gift Exchange between Early Modern Tuscany and Lithuania. I G. Stenga, & L. Kjær (red.), *Gift-Giving and Materiality in Europe, 1300-1600* (s. 103-131). Bloomsbury Academic.

SARGENT NOYES, RUTH. Self-fashioning at the crossroads of eighteenth-century Europe. Exploring spatial and temporal dimensions in elite portraits between Italy and Inflaty. I *Ideas and Materials: Cultural Hybridity of the Baltic and Other Regions. Proceedings of the Annual Doctoral Program*

Scientific Conference, Art Academy of Latvia, 2021

SARGENT NOYES, RUTH. 'Pittura filosofica': etching Galileo's sunspots and the discursive field of early modern epistemic images. I R. Noyes (red.), *Reassessing epistemic images in the early modern world* (s. 25-58). Amsterdam University Press B.V.. Scientiae Studies <https://doi.org/10.5117/9789463723350>

Øvrige publikationer

Monografier/antologier

ILSTED KRISTIANSEN, RIKKE, LINDHOLT, PIA K., BURMEISTER, DAVID & CHRISTENSEN, ANDERS C. *Danmarks Kirker : Svendborg Amt: Ulbølle Hundstrup Brahetrolleborg +Fleninge +Hågerup Krarup.* Syddansk Universitetsforlag. Danmarks Kirker Nr. 29-31 <http://danmarkskirker.natmus.dk/bogvaerket/seneste-udgivelser/svendborg-amt/haeft-29-31-ulboelle-hundstrup-brahetrolleborg-krarup/>

Lundt Hansen, A., Roland, N. & **IMER, LISBETH.** *Runer-nes verden.* Eudor.

WILLERSLEV, RANE, SØRENSEN, LASSE, DENGSSØ JESSEN, MADS & Mikkelsen, H. H. *En historie om mennesket: Homo Sapiens og meningen med tilværelsen.* Grønningen 1.

DENGSSØ JESSEN, MADS & BENDTSEN, MADS LOU (red.). *Gudme: Iron Age Settlement and Central Halls.* Oxbow Books. Pre-Christian Cult Sites Bind 1 <https://doi.org/10.2307/j.ctv3006z2h>

Artikler

HORSNÆS, HELLE. Borgerkrigsmønter fra Abels regeringstid. *Fund og Fortid*, (1/2022), 24-27.

ILSTED KRISTIANSEN, RIKKE, WANGSGAARD JÜRGENSEN, MARTIN & FAURHØJ OLSEN, BIRGITTE. Et genopdaget kalkmaleri fra 1576. *Skalk*, 2022(5), 14-17.

IMER, LISBETH. Runer og rumfart. *Maal & Maele*, 2022(3), 27-31.

KAUL, FLEMMING. Grundtvig i forhistoriens lys. *Kirke og Sogn, Vestervig og Agger Sogn*, 3.

KAUL, FLEMMING, Nielsen, B. H., & Lambertsen Hjortlund, G. Kulthuset i Hverrestrup Bakker. *Skalk*, 2022(6), 30-34.

KJÆR, ULLA. Fra en tjenestebolig i Prinsens Palæ i 1880'erne. *Historiske Meddelelser om København*, 2022, 52-97.

ANDERSSON MØLLER, VIBEKE, KJÆR, ULLA, Mogens A., M., & Janni Rosenberg, B. Med lov skal land bygges: Føljeton: BR18. *Arkitekten*, (6), 18-20.

LARSEN, MORTEN. Ajstrupmesteren. Et senmiddelalderligt træskærerværksted fra Vendsyssel. *Vendsys-*

sel Nu & Da, 2021-2022, 5-18.

MANNERING, ULLA & Andersson Strand, E. Vikingeskibets sejl – et gigantisk fælles projekt. *Skalk*, 6, 25-29.

MANNERING, ULLA, RIMSTAD, CHARLOTTE & BENDTSEN, MAD S LOU. Vikingetidens mandsdragt rekonstrueret. *Fund & Fortid*, (1), 12-15.

MANNERING, ULLA & RIMSTAD, CHARLOTTE. Rekonstruktion af en mandsdragt fra vikingetiden. *Dragtjournalen*, 16(20), 10-24. <http://www.dragt.dk/assets/PDF-filer/Dragtjournalen-nr-20.pdf>

GRANE, THOMAS, Croix, S., **SØRENSEN, LASSE**, Iversen, R., Rose, H. A., & Kristiansen, M. S. Editorial. *Danish Journal of Archaeology*, 11. <https://doi.org/10.7146/dja.v11i.135183>

Bogkapitler/bidrag til antologier

Madsen, C. K., & **ARNEBORG, JETTE.** Historie - Nordboerne. I *Trap Danmark - Trap Grønland: Grønland* (Bind 36). *Trap Danmark* Bind 36

Bek-Pedersen, K., **BØNDING, SOPHIE**, Murphy, L. J., Nygaard, S., & Warmind, M. Foreword. I S. Bønding, K. Bek-Pedersen, L. J. Murphy, S. Nygaard, & M. Warmind (red.), *The Wild Hunt for Numinous Knowledge: Perspectives on and from the Study of Pre-Christian Nordic Religion in Honour of Jens Peter Schjødt*. Religionsvidenskabeligt Tidsskrift Bind 74 <https://10.7146/rt.v74i.132094>

DENG SØ JESSEN, MAD S. Preface. I M. Densø Jessen, & M. L. Bendtsen (red.), *Gudme: Iron Age Settlement and Central Halls* (s. IX-X). Oxbow Books. Pre-Christian Cult Sites Bind 1 <https://doi.org/10.2307/j.ctv3006z2h.3>, <https://doi.org/10.2307/j.ctv3006z2h>

GRINDER-HANSEN, POUL. Adelige almisser i renæssancen. I C. M. Smidt, B. Beck, M. A. Andersen, & M. K. Elkjær (red.), *Herregårdshistorie til Britta Andersen* (s. 228-243). Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum. Herregårdshistorie Bind 18 <https://tidsskrift.dk/herhist/issue/archive>

GRINDER-HANSEN, POUL. Festkultur i dansk renæssance. I D. L. Mahler, & E. Colding (red.), *FEST: Fejring, rus & ritualer* (s. 197-211). Gad.

KAUL, FLEMMING & Warmind, M. Fester med kedler i fortid og nutid. I D. Mahler, & E. Colding (red.), *FEST: Fejring, rus & ritualer* (s. 110-127). Gad.

KJÆR, ULLA. Herregårdsarkitekten som holdt af multebær. I C. M. Smidt, B. Beck, M. Aaberg Andersen, & M. K. Elkjær (red.), *Herregårdshistorie: Herregårdshistorie til Britta Andersen* (Bind 18, s. 98-113). Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum. <https://tidsskrift.dk/herhist/issue/archive>

KJÆR, ULLA. Nationalmuseets kirkekonsulentfunktion. I A. Lund (red.), *Kirkens rum: Kunsten, arkitek-*

turen og den visuelle liturgi. Akademiraadets Udvalg for Kirkekunst (s. 186-95). Lindhardt & Ringhof.

KJÆR, ULLA. Skal den grønne kulturarv bevares? I M. Fauerskov (red.), *Bevaringsværdige gravstedsstrukturer. Umistelig kulturarv på kirkegården: Udgivet af Foreningen for Kirkegårdskultur* (s. 7). Foreningen for Kirkegårdskultur.

MANNERING, ULLA & RIMSTAD, CHARLOTTE. Fashioning the Viking Age. I K. Johansen (red.), *Nordic and World Braids and Bands: Proceedings of the Fifth International Conference on Braiding, Braids 2022, Svendborg, Denmark*. The Braid Society (s. 25-27). Johansen, Katia.

MANNERING, ULLA & RIMSTAD, CHARLOTTE. En højstatus genbrugsdragt fra vikingetiden. I T. Svendrup (red.), *Underholdning i antikken og middelalderen* (s. 75-94). Forlaget Ådalen.

MANNERING, ULLA & RIMSTAD, CHARLOTTE. The Danish prehistoric band and cord tradition. I K. Johansen (red.), *Nordic and World Braids and Bands: Proceedings of the Fifth International Conference on Braiding, Braids 2022, Svendborg, Denmark*. The Braid Society (s. 16-24). Johansen, Katia.

NIELSEN, POUL OTTO & Østergaard Sørensen, P. Gudme - an introduction. I M. D. Jessen, & M. L. Bendtsen (red.), *Gudme. Iron Age Settlement and Central Halls* (s. xi-xx). Oxbow Books. Pre-Christian Cult Sites Bind 1 <https://doi.org/10.2307/j.ctv3006z2h.4>

Anmeldelser

MANNERING, ULLA. 28th European Association of Archaeologists (EAA) Annual Meeting. *Archaeological Textiles Review*, 64, 166-168. <https://www.atnfriends.com/>

PEDERSEN, ANNE. Book review: Women & Weapons in the Viking World. Amazons of the North. By Leszek Gardęła. 22 x 29 cm. xvi + 184 pp, 21 colour pls and figs, 58 b&w pls and figs, 5 tables. Oxford & Philadelphia: Oxbow Books, 2021. *Medieval Archaeology*, 66(1), 193-194. <https://doi.org/10.1080/00766097.2022.2065071>

SARGENT NOYES, RUTH. Review of Sheila McTighe, Representing from Life in Seventeenth-century Italy, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2020. *Seventeenth - Century News* (Online), 77-81. <https://oaktrust.library.tamu.edu/handle/1969.1/195986>

SARGENT NOYES, RUTH. Review of J. Vanessa Lyon. Figuring Faith and Female Power in the Art of Rubens, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2020. *Seventeenth - Century News* (Online), 80(1-2), 71-76. <https://hdl.handle.net/1969.1/195979>

Faglige rapporter

DANGVARD PEDERSEN, DORTHE, ARNEBORG, JETTE, REIMER, FREDERIKKE & Dahl Olsen, R. KNK 4201.

Excavations at the cemetery at Gardar, Igaliku 2021.
Nationalmuseet.

Nyere Tid og Verdens Kulturer

Peer reviewede publikationer

Monografier/antologier

Villa, C., Jørkov, M. L. S., Koch Madsen, C., & **FOG JENSEN, JENS**. *3D Documentation of Stone Sites at Ilulisat, West Greenland*. Springer Nature Switzerland AG. Springer Series on Cultural Computing https://doi.org/10.1007/978-3-030-77028-0_7

HASLUND HANSEN, ANNE & Sousa, R. *The Tomb of the Priests of Amun: Burial Assemblages at the National Museum of Denmark*. Brill. Culture and History of the Ancient Near East Bind 130 Gate of the Priests Bind 2

HOLDGAARD, NANNA, Gram, N., & Hansen, L. E. (red.). *Teater og Publikum: I en tid med data, viden og publikumsudvikling*. Samfundslitteratur.

KIRKEGAARD, THOMAS HUSTED. *Tekla Griebel Wandall: 1866-1940*. Forlaget Multivers ApS. Danske Komponister Bind 12

Wilkinson, E. B. & **LUMSDEN, STEPHEN**. *Pottery from the University of California, Berkeley Excavations in the Area of the Mashki Gate (MG22), Nineveh, 1989-1990*. Archeopress. <https://doi.org/10.2307/j.ctv2v14cm7>

PETERSEN, MARTIN. *Hallyu: East Asian Popular Culture in a Transnational Perspective*. Syddansk Universitetsforlag. University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences Bind 630 East Asian Popular Culture in a Transnational Perspective : A National Museum of Denmark Collection Bind 2

PETERSEN, MARTIN. *Cosplay: East Asian Popular Culture in a Transnational Perspective*. Syddansk Universitetsforlag. University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences Bind 629 East Asian Popular Culture in a Transnational Perspective : A National Museum of Denmark Collection Bind 1

THELLE, MIKKEL, Toftgaard, J., & Frausing, M. (red.). *Danmarks Byer fra renæssance til enevælde*. Aarhus Universitetsforlag.

Artikler

FOG JENSEN, JENS & Gotfredsen, A-B. First people and muskox hunting in northernmost Greenland. *Acta Borealia* (Online), 39(1), 24-52. <https://doi.org/10.1080/08003831.2022.2061763>

Kjær, K. H., Bjørk, A. A., Kjeldsen, K. K., Hansen, E. S., Andreasen, C. S., Siggaard-Andersen, M-L., Khan, S.

A., Søndergaard, A. S., Colgan, W., Schomacker, A., Woodroffe, S., Funder, S., Rouillard, A., **FOG JENSEN, JENS** & Larsen, N. K. Glacier response to the Little Ice Age during the Neoglacial cooling in Greenland. *Earth - Science Reviews*, 227, 1-43. [103984]. <https://doi.org/10.1016/j.earscirev.2022.103984>

Seersholm, F. V., Harmsen, H. H., Gotfredsen, A. B., Madsen, C. K., **FOG JENSEN, JENS**, HOLLESEN, JØRGEN, Meldgaard, M., Bunce, M., & Hansen, A. J. Ancient DNA provides insights into 4,000 years of resource economy across Greenland. *Nature Human Behaviour*. <https://doi.org/10.1038/s41562-022-01454-z>

GABRIEL, MILLE, Mandrup Bach, K., Høj Johnsen, U., Nielsen, V., & Schou Pallesen, C. M. Nye roller for gamle ting: Etnografiens samtidsrelevans i en verden i forandring. *Jordens Folk*, 57(2), 2-10. [1]. <https://tidsskrift.dk/jf/issue/archive>

HASLUND HANSEN, ANNE, ANDERSSON MØLLER, VI-BEKE & Belamaric, J. Knud Haastrup og Dubrovnik: Dansk byplanlægning og den kroatiske forbindelse. *Architectura*, 44, 7-47.

HOLDGAARD, NANNA & BORITZ, METTE. Power to the Children? Understanding Children's Participation in the Year of the Children via the National Museum in Copenhagen. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 25(3), 218-233. <https://doi.org/10.18261/nkt.25.3.5>

Gunn, S., Butler, R., de Block, G., **HØGHØJ, MIKKEL** & **THELLE, MIKKEL**. Cities, infrastructure and the making of modern citizenship: the view from north-west Europe since c. 1870. *Urban History*, 50, 3, 565-583. <https://doi.org/10.1017/S0963926821000882>

KIRKEGAARD, THOMAS HUSTED. Schenker (not) in Scandinavia. *Danish Musicology Online*, 2022(Special issue), 18-45. http://www.danish-musicologyonline.dk/arkiv/arkiv_dmo/dmo_saernummer_2022/dmo_saernummer_2022_european_music_analysis_02.pdf

KIRKEGAARD, THOMAS HUSTED. Exhibiting the Unheard(-of): Cultural Memory, Cultural Oblivion, and Women Composers. *Seismograf/DMT*, (Seismograf Peer: Sounding Women's Work II), [19743]. <https://doi.org/10.48233/SEISMOGRAF2802>

LUND, JOHN. Drawings and Watercolours made by Frederik Scholten in Revolutionary Greece, 1824-1829. *Proceedings of the Danish Institute of Athens*, 10, 311-327. <https://tidsskrift.dk/pdia/issue/archive>

Moen, M., & **WALSH, MATTHEW**. Under the skin: reimagining perceptions of personhood, value and sacrifice with Norwegian bog skeletons. *European Journal of Archaeology*, 25(4), 483-503. <https://doi.org/10.1017/ea.2021.65>

Prentiss, A. M., **WALSH, MATTHEW**, Gjesfeld, E.,

Denis, M., & Foor, T. A. Cultural Macroevolution in the Middle to Late Holocene Arctic of East Siberia and North America. *Journal of Anthropological Archaeology*, 65(March), [101388]. <https://doi.org/10.1016/j.jaa.2021.101388>

WALSH, MATTHEW, REITER, SAMANTHA, KAUL, FLEMMING, Frieman, C. J., & FREI, KARIN M. In the Company of Men: Alternative masculine gender identities in the Nordic Bronze Age. Re-interpreting a same-sex double-grave from Karlstrup, Denmark. *Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8*, 159-181. https://lup.lub.lu.se/search/files/124958056/web_version_konferensvolym_mindre.pdf

Bogkapitler/bidrag til antologier

GABRIEL, MILLE. I Mexico fester man med de døde. I D. Mahler, & E. Colding (red.), *FEST: Fejring, rus & ritualer* (s. 146-165). Gad.

GRØNNOW, BJARNE. Foreword. I P. Dawes (red.), *Expedition Relicts from, High Arctic Greenland: Eight decades of exploration history told through 102 objects* (s. 14-15). Museum Tusulanum.

HASLUND HANSEN, ANNE. Les concepts du passé et l'expédition royale danoise en Arabie (1761-1767). I C. Guichard, & S. V. Damme (red.), *Les Antiquités dépaysées: Histoire globale de la culture antique au siècle des Lumières* (s. 175-202). Liverpool University Press. Oxford University Studies in the Enlightenment

HOLDGAARD, NANNA & Tosca, S. "Man kan da ikke se en teaterforestilling på sin computer". I N. Holdgaard, N. Gram, & L. E. Hansen (red.), *Teater og Publikum: I en tid med data, viden og publikumsudvikling* (s. 127-143). Samfundslitteratur.

LUND, JOHN. A Comparative study of the Rhodian and Knidian fabricants in the 2nd century BC. I A. P. Medvedev (red.), «ОТ КАВКАЗА ДО ДУНАЯ»: СЕВЕРНОЕ ПРИЧЕРНОМОРЬЕ В АНТИЧНУЮ ЭПОХУ: Сборник научных трудов к 70-летию профессора Сергея Юрьевича Монахова (s. 316-325). Amirit. https://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2022/09/01/from_the_caucasus_to_the_danube.pdf

LUND, JOHN. Cypriot connectivity from the Late Classical to the Roman periods. A diachronic perspective. I G. Bourogiannis (red.), *Beyond Cyprus: Investigating Cypriot Connectivity in the Mediterranean from the Late Bronze Age to the End of the Classical Period* (s. 553-563). National and Kapodistrian University of Athens. *Aura Supplement* Bind 9 <http://epub.lib.uoa.gr/index.php/aura/issue/view/156>

LUND, JOHN. The Formative History of the Lagynos: Some Suggestion. I L. Rembart, & A. Waldner (red.), *Manufacturers and Markets: The Contr-*

ibutions of Hellenistic Pottery to Economies Large and Small Proceedings of the 4th Conference of IARPotHP, Athens, November 2019, 11th-14th (s. 255-262). Phoibos Verlag.

LUND, JOHN & Lawall, M. L. Roman amphora studies in Cyprus: an overview. I A. Kaldeli (red.), *Amphorae from the Eastern Mediterranean and Beyond: Production and Distribution from the Early to the Late Roman Period* (s. 1-11). Astrom Editions. SIMA PB Bind 191 Studies in Mediterranean archaeology and literature

THELLE, MIKKEL & Toftgaard, J. Danmarks Byer 1550-1850. I M. Thelle, J. Toftgaard, & M. Frausing (red.), *Danmarks Byer fra Renæssance til enevælde* (s. 11-29). Aarhus Universitetsforlag

Gullbekk, S. H., **WALSH, MATTHEW** & Moen, M. Cash on legs – Cattle as currency and pecuniary sacrifices. I G. Ween, M. Lundblad, & Å. Steinsholm (red.), *Control: Attempting to Tame the World* (s. 205-209). Pax.

Øvrige publikationer

Monografier/antologier

Riegels Melchior, M., **VENBORG PEDERSEN, MIKKEL** & Vogt, L. (red.). *Moden i Danmark gennem 400 år: 1660-1900: Status - Luksus - Velklædt*. Gad.

MAHLER, DITLEV & Colding, E. (red.), *FEST: Fejring, rus & ritualer*. Gad

Artikler

ANDERSSON MØLLER, VIBEKE, KJÆR, ULLA, Mogens A., M., & Janni Rosenberg, B. Med lov skal land bygges: Føljeton: BR18. *Arkitekten*, (6), 18-20.

ANDERSSON MØLLER, VIBEKE. 60'er-byggeriet er meget bedre end sit rygte: Politiken Kronik. *Politiken*, Sektion (2) Kultur, 5. [e909b28f].

CHRISTENSEN, JENS OLE & Baun Senholt, C. Er vi på vej mod en ny koldkrig? Hjemmeværnsmagasinet. *Tidsskrift for Hjemmeværnet*, 2022, 14 - 18.

GRØNNOW, BJARNE. Efterlysning: Kan du hjælpe Nationalmuseet. *Tidsskriftet Grønland*, 70(2) / Juni 2022, 76-77.

ALBERTSEN, INGA PAULSEN, TOLSTRUP, ANDREAS, PEDERSEN, KATRINE BERG, DAHL, NANNA AMALIE, RANMAR, ULLA HAHN, STEENSTRUP, JOHANNE & **HOLDGAARD, NANNA**. "Giv mig en oplevelse, og jeg glemmer det aldrig". *MiD Magasin*, (44), 18-19.

KIRKEGAARD, THOMAS HUSTED. Musikvidenskabelige identitetskriser. *Aarhus Universitet*. <https://cc.au.dk/musikvidenskabs-historier/erindring-om-studiet/2010erne/thomas-h-kirkegaard>

KIRKEGAARD, THOMAS HUSTED & Vad, M. Introduction: European Music Analysis and the Politics of Identity. *Danish Musicology Online*, 2022(Special

issue), 3-17. http://www.danishmusicologyonline.dk/arkiv/arkiv_dmo/dmo_saernummer_2022/dmo_saernummer_2022_european_music_analysis_01.pdf

KIRKEGAARD, THOMAS HUSTED & Vad, M. (red.) (2022). European Music Analysis and the Politics of Identity (special issue of Danish Musicology Online). *Danish Musicology Online*, 2022(Special Issue). http://www.danishmusicologyonline.dk/arkiv/arkiv_dmo/dmo_saernummer_2022/Dansk_Musikforskning_Online_Saernummer_2022_European_Music_Analysis.pdf

LUND JENSEN, EJNAR. Grønlands kamp for ligestilling - eller den røde tråd fra koloni til selvstændig nation. *Tidsskriftet Grønland*, 70(2), 62-75.

MÜTH-FREDERIKSEN, SILKE & Kissas, K. Archaic Sikyon: Settlement forms and development of a famous Greek centre of arts in its geomorphological environment. I R. Brancato (red.), *Schemata. La città oltre la forma: Per una nuova definizione dei paesaggi urbani e delle loro funzioni: e società nel Mediterraneo pre-classico. Età ar e società nel Mediterraneo pre-classico. Età arcaica* (s. 575-590). Quasar. Cronache di Archeologia Bind 2022

MÜTH-FREDERIKSEN, SILKE, Kissas, K., Giannakopoulos, G., Hayward, C., Ierardi, M., Kristensen, N. M., Spyralanti, Z., & Tsirtsis, K. Old Sikyon 2018-19: Preliminary Report on the Excavations and Accompanying Research. *The Danish Institute at Athens. Proceedings*, 10, 243-275. <https://tidsskrift.dk/pdia/issue/archive>

WALSH, MATTHEW & REITER, SAMANTHA. Letter from the Editors. *TEA - The European Archaeologist*, (71 Winter), 2-3. https://www.e-a-a.org/EAA/Publications/TEA/TEA_71/EAA/Navigation_Publications/TEA_71.aspx?hkey=e0558272-3506-47dc-83e5-475e661be0a1

REITER, SAMANTHA & WALSH, MATTHEW. Letter from the Editors. *TEA - The European Archaeologist*, (72 Winter). https://www.e-a-a.org/EAA/Publications/Tea/Tea_72/EAA/Navigation_Publications/Tea_72.aspx

THELLE, MIKKEL. Små komplekse samfund. *Arkitekten*, (3), 43-48.

WALSH, MATTHEW & REITER, SAMANTHA. Letter from Editors. *TEA - The European Archaeologist*, (73), 2-3. https://www.e-a-a.org/EAA/Publications/TEA/TEA_73/EAA/Navigation_Publications/TEA_73.aspx

Bogkapitler/bidrag til antologier

CHRISTENSEN, JENS OLE. Hjemmeværn, Vendsyssel og Vandstedgaard. Hjemmeværnsgaarden og Hjemmeværnet 1947-2022. I *Det vigtige er ikke, hvem vi kæmper imod, men hvad vi kæmper for: Tanker og refleksioner i anledning af 75-året for stiftelsen af*

'Den Selvejende Fond Hjemmeværnsgaarden Vandstedgaard' (s. 15-39). Den Selvejende Fond Hjemmeværnsgaarden Vandstedgaard.

FOG JENSEN, JENS. Kulturlandskaberne. I *Trap Danmark - Trap Grønland: Grønland* (6 udg., Bind 36, s. 52-53). Trap Danmark.

HASLUND HANSEN, ANNE. Carsten Niebuhr og Den Arabiske Rejse 1761-1767. I B. Harvig (red.), *Den Yderste Grænse: Vilde pionerer, opdagelsesrejsende og ekspeditioner* (s. 212-213). Gad.

HASLUND HANSEN, ANNE. Forord. I Thorkild Hansen: *Det Lykkelige Arabien: en dansk ekspedition 1761-67* (7 udg., s. 7-17). Gyldendal.

KIRKEGAARD, THOMAS HUSTED. Tekla Griebel Wandall (Den Store Danske). I S. C. Steensen (red.), *Den Store Danske / lex.dk Lex.dk*. https://denstoredanske.lex.dk/Tekla_Griebel_Wandall

LUND, JOHN. Den omvendte verden. I D. L. Mahler, & E. Colding (red.), *FEST: Fejring, rus & ritualer* (s. 63-67). Gad.

LUND, JOHN. Til fest med Dionysos. I D. L. Mahler, & E. Colding (red.), *FEST: Fejring, rus & ritualer* (s. 81-91). Gad.

OKHOTINA LIND, NATALIA. Роль pietистов в христианизации Камчатки. I *Aus Sibirien – 2021: Научно-информационный сборник* (s. 104).

OKHOTINA LIND, NATALIA. Приветствие научно-практической конференции «Стеллеровские чтения». I *Aus Sibirien – 2021. : Научно-информационный сборник*. (s. 8).

PEDERSEN, CHRISTIAN SUNE. Maskeradefesten. I D. Mahler, & E. Colding (red.), *FEST: Fejring, rus & ritualer* (s. 53-61). Gad.

PEDERSEN, CHRISTIAN SUNE. Forord. I D. L. Mahler, & E. Colding (red.), *FEST: Fejring, rus & ritualer* (s. 7). Gad.

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL. Om gentlemanidealet omkring 1900. *Dragtjournalen*, 16(20), 3-9. <http://www.dragt.dk/assets/PDF-filer/Dragtjournalen-nr-20.pdf>

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL & Riegels Melchior, M. Forord. I M. V. Pedersen, M. R. Melchior, & L. Vogt (red.), *Moden i Danmark gennem 400 år: 1660-1900: Status - Luksus - Velklædt* (Bind 1, s. 6-7). Gad.

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL & Riegels Melchior, M. Indledning. I M. V. Pedersen, M. R. Melchior, & L. Vogt (red.), *Moden i Danmark gennem 400 år: 1660-1900: Status - Luksus - Velklædt* (Bind 1, s. 8-17). Gad.

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL & Melchior, M. R. Epilog. I M. V. Pedersen, M. R. Melchior, & L. Vogt (red.), *Moden i Danmark gennem 400 år: 1900-2020: Chik, Smart, Moderne* (Bind 2, s. 214-220). Gad.

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL. Standsmæssig klædt: Herskabstøj fra 1770-1780'erne. I C. M. Smidt, B. Beck, M. Aaberg Andersen, & M. K. Elkjær (red.), *Herregårdshistorier : Til Britta Andersen* (Bind 18, s. 279-288). Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum. Herregårdshistorie Bind 18 <https://tidsskrift.dk/herhist/issue/archive>

Anmeldelser

MÜTH-FREDERIKSEN, SILKE. Anmeldelse af A. M. Theocharaki, *The Ancient Circuit Walls of Athens*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter 2020. *Gnomon*, 94(2022), 449-457.

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL. Anmeldelse af: Emma Severinsson og Philip Warkander (eds.): *Modevetenskap. Perspektiv på mode, stil och estetik*. *Ethnologia Scandinavica*, 52, 286-287.

Faglige rapporter

FOG JENSEN, JENS, APPELT, MARTIN, GRØNNOW, BJARNE, Harmsen, H., TOFT, PETER A., Larsen, F. F., Olsen, A., Sørensen, M., Desjardins, S., Kanutsen, J., Gotfredsen, A. B., Pedersen, N. B., MATTHIENSEN, HENNING, Myrup, M., GREGORY, DAVID, VOSS, RASMUS, **PEDERSEN, CHRISTIAN SUNE** & KRÜGER, SASCHA. *Field Report 2021: WP 3.4: Dynamic Glocal Networks*.

Myrvoll, A. K., Jensen, B., Nyvang, C., Holmstrøm Kjellberg, J., Kjær, L., Schütze, L. M., **PEDERSEN, LYKKE L.**, K. Mogensen, M., & Clausen, R. En undersøgelse af danske kulturarvsinstitutioners dokumentation af coronakrisen: *Rapport af arbejdsgruppe nedsat af Privatarkivudvalget 2021*. Privatarkivudvalget.

Harmsen, H., Dagmar, H., Buschman, V. Q., & **FOG JENSEN, JENS.** *Vulnerability assessment of selected key sites in Aasivissuit – Nipisat UNESCO World Heritage Area, West Greenland. Nipisat, Arajutsisut, Innap nuua & Itinnerup Tupersuai*.

FOG JENSEN, JENS & APPELT, MARTIN. WP 3.4: Dynamic Glocal Networks: – Settlement, Trade and Exchange in West Greenland. I B. Grønnow (red.), *ACTIVATING ARCTIC HERITAGE EXPLORING UNESCO WORLD HERITAGE IN GREENLAND ANNUAL REPORT 2021* The National Museum of Denmark.

Miljøarkæologi og Materialeforskning

Peer reviewede publikationer

Artikler

Out, W. A., Hänninen, K., **BAITTINGER, CLAUDIA** & Vermeeren, C. Woodland management at the Swedish middle Neolithic site of Alvastra? A new perspective. *Vegetation History and Archaeobotany*.

<https://doi.org/10.1007/s00334-022-00869-y>

Ljungqvist, F. C., Seim, A., Tegel, W., Krusic, P. J., **BAITTINGER, CLAUDIA**, Belingard, C., Bernabei, M., **BONDE, NIELS**, Borghaerts, P., Couturier, Y., Crone, A., van Daalen, S., Daly, A. Doeve, P., Domínguez-Delmás, M., Edouard, J.-L., Frank, T., Ginzler, C., Grabner, M., Gschwind, F. M., Haneca, K., Hansson, A., Herzig, F., Heussner, K.-U., Hofmann, J., Houbrechts, D., Kaczka, R. J., Kolář, T., and Kontic, R., Kyncl, T., Labbas, V., Lagerås, P., Le Digol, Y., Le Roy, M., Leuschner, Hanns H., Linderson, H., Ludlow, F., Marais, A., Mills, C. M., Neyses-Eiden, M., Nicolussi, K., Perrault, C., Pfeifer, K., Rybníček, M., Rzepecki, A., Schmidhalter, M., Seifert, M., Shindo, L., Spyt, B., Susperregi, J., Svarva, H. L., Thun, T., Walder, F., Wązny, T., Werthe, E., Westphal, T., Wilson, R. and Büntgen, Ulf (2022). Regional Patterns of Late Medieval and Early Modern European Building Activity Revealed by Felling Dates. *Frontiers in Ecology and Evolution*, 9. <https://doi.org/10.3389/fevo.2021.825751>

Daly, C., Fatorić, S., Carmichael, B., Pittungnapoo, W., Adetunji, O., **HOLLESEN, JØRGEN**, Nakhaei, M., & Diaz, A. H. Climate change adaptation policy and planning for cultural heritage in low- and middle-income countries. *Antiquity*, 96(390), 1427-1442. <https://doi.org/10.15184/aqy.2022.114>

Earle, T., Olsen, A-L. H., Eriksen, B. V., **HENRIKSEN, PETER STEEN** & Kristensen, I. K. Everyday Life at Bjerre Site 7, a Late Bronze Age House in Thy, Denmark. *European Journal of Archaeology*, 25(3), 1-24. <https://doi.org/10.1017/eea.2021.63>

Frank, A. B., Frei, R., Kristiansen, K., & **FREI, KARIN M.** A multi-proxy, bioavailable strontium isotope baseline for southern Almería, Spain: Using modern environmental samples to constrain the isotopic range of bioavailable strontium. *Applied Geochemistry*, 144, 1-14. [105405]. <https://doi.org/10.1016/j.apgeochem.2022.105405>

Frei, R., Frank, A. B., & **FREI, KARIN M.** The proper choice of proxies for relevant strontium isotope baselines used for provenance and mobility studies in glaciated terranes – Important messages from Denmark. *Science of the Total Environment*, 821, 1-13. [153394]. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.153394>

Sabatini, S., **FREI, KARIN M.**, De Grossi Mazzorin, J., Cardarelli, A., Pellacani, G., & Frei, R. Investigating sheep mobility at Montale, Italy, through strontium isotope analyses. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 41, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.jas-rep.2021.103298>

Ladegaard-Pedersen, P., Frei, R., Frank, A. B., Saracino, M., Zorzin, R., Martinelli, N., KAUL, FLEMMING, Kristiansen, K., & **FREI, KARIN M.** Constraining a bioavailable strontium isotope baseline for Lake Garda region, Northern Italy: A multi-proxy ap-

- proach. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 41, 1-15. [103339]. <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2022.103339>
- REITER, SAMANTHA & FREI, KARIN M.** The Ølby Woman. *The New Historia*. <https://thenewhistoria.org/schema/the-olby-woman/>
- GREGORY, DAVID**, Dawson, T., Elkin, D., Tilburg, H. V., Underwood, C., Richards, V., Viduka, A., Westley, K., Wright, J., & **HOLLESEN, JØRGEN**. Of time and tide: the complex impacts of climate change on coastal and underwater cultural heritage. *Antiquity*, 96(390), 1396-1411. <https://doi.org/10.15184/aqy.2022.115>
- Perucchini, E., Glatz, C., Heimvik, S. G., Bendrey, R., **HALD, METTE MARIE**, Del Bravo, F., Sameen, S. M., & Toney, J. Revealing invisible stews: new results of organic residue analyses of Beveled Rim Bowls from the Late Chalcolithic site of Shakhi Kora, Kurdistan Region of Iraq. *Journal of Archaeological Science: Reports*. <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2022.103730>
- HOLLESEN, JØRGEN**. Climate change and the loss of archaeological sites and landscapes: a global perspective. *Antiquity*, 96(390), 1382-1395. <https://doi.org/10.15184/aqy.2022.113>
- Seersholm, F. V., Harmsen, H. H., Gotfredsen, A. B., Madsen, C. K., **FOG JENSEN, JENS**, **HOLLESEN, JØRGEN**, Meldgaard, M., Bunce, M., & Hansen, A. J. Ancient DNA provides insights into 4,000 years of resource economy across Greenland. *Nature Human Behaviour*. <https://doi.org/10.1038/s41562-022-01454-z>
- Prendin, A. L., Normand, S., Carrer, M., Pedersen, N. B., **MATTHIESEN, HENNING**, Westergaard-Nielsen, A., Elberling, B., Treier, U. A., & **HOLLESEN, JØRGEN**. Influences of summer warming and nutrient availability on *Salix glauca* L. growth in Greenland along an ice to sea gradient. *Scientific Reports*, (12), 1-12. [3077]. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-05322-8>
- MATTHIESEN, HENNING**, Brunning, R., Carmichael, B., & **HOLLESEN, JØRGEN**. Wetland archaeology and the impact of climate change. *Antiquity*, 96(390), 1412-1426. <https://doi.org/10.15184/aqy.2022.112>
- Andersen, S. H., & **MORTENSEN, MORTEN FISCHER**. Maglemosekøller af urokseknogler. *Aarboeger for Nordisk Oldkyndighed og Historie*, 2018, 7-16.
- Ulriksen, J., **MORTENSEN, MORTEN FISCHER**, **JESSEN, CATHERINE**, **HENRIKSEN, PETER STEEN**, Sindbæk, S. M., Christiansen, A. V., Pedersen, J. B., & Kristiansen, S. M. Non-destructive 3D prospection at the Viking Age fortress Borgring, Denmark. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 42(April), [103351]. <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2022.103351>
- Wild, M., **MORTENSEN, MORTEN FISCHER**, Andrea-
sen, N. H., Borup, P., Casati, C., Eriksen, B., Frost, L., Gregersen, K. M., Henriksen, M. B., Kanstrup, M., Olsen, J., Buck Pedersen, K., **PETERSEN, PETER VANG**, Ramskov, C., **SØRENSEN, LASSE**, Sørensen, M., & Wåhlin, S. (2022). Palaeolithic bone and antler artefacts from Lateglacial and Early Holocene Denmark: technology and dating. *Quartaer*, 67 (2020), 105-181. https://quartaer.obermaier-gesellschaft.de/pdfs/2020/2020_05_Wild.pdf
- Kosore, C. M., Ojwang, L., Maghanga, J., Kamau, J., Shilla, D., Everaert, G., Khan, F. R., & **SHASHOUA, YVONNE**. Microplastics in Kenya's marine nearshore surface waters: Current status. *Marine Pollution Bulletin*, 179(113710), [113710]. <https://doi.org/DOI: 10.1016/j.marpolbul.2022.113710>
- Nchimbi, A. A., Kosore, C. M., Oduor, N., Shilla, D. J., **SHASHOUA, YVONNE**, Khan, F. R., & Shilla, D. Microplastics in Marine Nearshore Surface Waters of Dar es Salaam and Zanzibar, East Africa. *Bulletin of Environmental Contamination and Toxicology*, 109, 1037-1042. <https://doi.org/10.1007/s00128-022-03620-5>
- Nchimbi, A. A., Shilla, D., Kosore, C. M., Shilla, D. J., **SHASHOUA, YVONNE** & Khan, F. R. Microplastics in marine beach and seabed sediments along the coasts of Dar es Salaam and Zanzibar in Tanzania. *Marine Pollution Bulletin*, 185(Part A), [114305]. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2022.114305>
- Rasmussen, T. V., Hansen, T. K., **SHASHOUA, YVONNE**, Ottosen, L., Pedersen, L. G., Nielsen, J. K., & Steenstrup, F. R. Performance of Polyethylene Vapor Barrier Systems in Temperate Climates. *Buildings*, 12(1768). <https://doi.org/10.3390/buildings12101768>
- SHASHOUA, YVONNE**, **PEYDAEI, ASAL**, **MORTENSEN, MARTIN N.**, **KANSTRUP, ANDERS** & **GREGORY, DAVID**. Real time degradation studies on polyurethane household sponges in Danish weather and marine environments. *Marine Pollution Bulletin*, 184, [114128]. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2022.114128>
- SHASHOUA, YVONNE** & **KANSTRUP, ANDERS**. Overblik over viden om nedbrydning af plastikaffaldstyper i den danske natur. *Plastikviden.dk*. <https://plastikviden.dk/media/234510/overblik-over-viden-om-nedbrydning-af-plastikaffaldstyper-i-den-danske-natur.pdf>
- TRAKADAS, ATHENA** & Karra, A. Coastal landscapes, environmental change, and maritime cultural heritage resources in Morocco: the case study of Essaouira. *Journal of Maritime Archaeology*, 17(3). <https://doi.org/10.1007/s11457-022-09334-3>
- WALSH, MATTHEW, **REITER, SAMANTHA**, KAUL, FLEMMING, Frieman, C. J., & **FREI, KARIN M.** In the Company of Men: Alternative masculine gender identities in the Nordic Bronze Age. Re-interpreting a same-sex double-grave from Karlstrup,

Denmark. *Acta Archaeologica Lundensia*. Series in 8, 159-181. https://lup.lub.lu.se/search/files/124958056/web_version_konferensvolym_mindre.pdf

Bogkapitler/bidrag til antologier

FREI, KARIN M. Hvem var de? Antropologiske studier og strontiumisotopanalyser af skeletter fra Skt. Gertruds Kapel i Køge. I A. M. Kjærgård (red.), *Skt. Gertruds Kapel i Køge: - en mild stiftelse fra Danmarks middelalder* (s. 91-119). Museum Sydøstdanmark/Forlaget Museerne.dk.

MATTHIESEN, HENNING, FRYDENDAHL, JACOB, Andersen, L. B., Carré, C., Dillmann, P., Neff, D., & Wiinblad, Trine. Natural conservation of archaeological iron. I Proceedings of the Interim Meeting of the ICOM-CC Metals Working Group September 5-9, 2022 Helsinki, Finland (s. 16-24). ICOM-CC Publications Online. <https://www.icom-cc-publications-online.org/5086/Natural-Conservation-of-Archaeological-Iron>

Øvrige publikationer

Artikler

ERIKSEN, ANNE MARIE & GREGORY, DAVID. 300 år gamle velbevarede vrage fundet i Østersøen. Nationalmuseet. <http://aktuelbevaring.natmus.dk/300-aar-gamle-velbevarede-vrage-fundet-i-oestersoen.html>

FRYDENDAHL, JACOB, MATTHIESEN, HENNING & Grundvad, L. Bevaring imod alle odds. *Skalk*, 2022(6), 3-7.

HALD, METTE MARIE, JESSEN, CATHERINE, HENRIKSEN, PETER STEEN & Ulriksen, J. Kunne man sejle til Borgring? *Skalk*, 2022(2), 20-23.

HALD, METTE MARIE. The Backfill: Happiest Archaeologist of All Time. *Journal of Urban Archaeology*, 6, 143. <https://doi.org/10.1484/J.UA.5.132191>

KLENZ LARSEN, POUL. Salte i murværk: *Byggeteknisk erfaringblad* (21) 22 04 22. BYG-ERFA. <https://byg-erfa.dk/salte-murvaerk>

MORTENSEN, MORTEN FISCHER, Nielsen, S., Sindbæk, S. M., Christensen, J., & Ulriksen, J. Tørv og tømmer. *Skalk*, 1, 3-9.

Sørensen, M., Buck Pedersen, K., & **MORTENSEN, MORTEN FISCHER.** De arkæologiske strategier - Ældre Stenalder: Lokalisering og forundersøgelser. *Slots- og Kulturstyrelsen*. <https://slks.dk/omraader/kulturarv/arkaeologi/arkaeologiske-strategier/arkaeologisk-metode-og-problemstillinger>

REITER, SAMANTHA. Newsflash from Hungary: Exhibition curators' work made impossible, profound last-minute changes in exhibition content. *TEA - The European Archaeologist*, (71 Winter), 18-19.

https://www.e-a-a.org/EAA/Publications/Tea/TEA_71/Newsflash/EAA/Navigation_Publications/Tea_71_content/Newsflash.aspx#71_hungary

REITER, SAMANTHA. Commercial Archaeology: Where the grass turns are always greener? *TEA - The European Archaeologist*, (73 Summer). https://www.e-a-a.org/EAA/Publications/Tea/Tea_73/Commercial_archaeology/EAA/Navigation_Publications/Tea_73_content/Commerical_archaeology.aspx

WALSH, MATTHEW & **REITER, SAMANTHA.** Letter from the Editors. *TEA - The European Archaeologist*, (71 Winter), 2-3. https://www.e-a-a.org/EAA/Publications/TEA/TEA_71/EAA/Navigation_Publications/TEA_71.aspx?hkey=e0558272-3506-47dc-83e5-475e661be0a1

REITER, SAMANTHA & WALSH, MATTHEW. Letter from the Editors. *TEA - The European Archaeologist*, (72 Winter). https://www.e-a-a.org/EAA/Publications/Tea/Tea_72/EAA/Navigation_Publications/Tea_72.aspx

WALSH, MATTHEW & **REITER, SAMANTHA.** Letter from Editors. *TEA - The European Archaeologist*, (73), 2-3. https://www.e-a-a.org/EAA/Publications/TEA/TEA_73/EAA/Navigation_Publications/TEA_73.aspx

REITER, SAMANTHA & FREI, KARIN M. Innovative Methods: Unexpected Stories of Bronze Age Female Mobility, Leadership, and Global Networks. *The New Historia*. <https://thenewhistoria.org/pattern/innovative-methods/>

TRAKADAS, ATHENA. The Cultural Heritage Framework Programme: Ensuring a Place for Cultural Heritage's Contribution to the UN Decade of Ocean Science. *Marine Technology Society Journal*, 56(3), 110-111. <https://www.ingentaconnect.com/contentone/mts/mts/2022/00000056/00000003/art00020#>

Karra, A., & **TRAKADAS, ATHENA.** Documenting a shipwreck in the intertidal zone in Essaouira, Morocco. *MarEA*. <https://marea.soton.ac.uk/2022/02/24/documenting-a-shipwreck-in-the-intertidal-zone-in-essaouira-morocco/>

Bogkapitler/bidrag til antologier

Skuldbøl, T., Colantoni, C., **HALD, METTE MARIE,** Mankinson, M., Masoumian, M., Brahe, H., & Lindequist, S. Gird-i Gulak. A Neo-Assyrian fort on the eastern frontier of Assyria. A salvage project by the Danish Archaeological Expedition to Iraq. I *The Archaeology of the Raparin Region of Iraqi Kurdistan* (s. 125-159). Eötvös Lorand University, Budapest. Antiqua et Orientalia Bind 9

Anmeldelser

TRAKADAS, ATHENA. of: D. Bernal-Casasola, D. Malfitana, A. Mazzaglia, J.J. Díaz, Le cetariae ellenistiche e romane di Portopalo (Sicilia). Primi risultati da ricerche interdisciplinari / Las cetariae helenísticas y romanas de Portopalo (Sicilia). Primeros apuntes interdisciplinarios. *Journal of Maritime Archaeology*, 17(3). <https://doi.org/10.1007/s11457-022-09340-5>

Faglige rapporter

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatomisk analyse af trækul fra Hausland øvre, Grimstad kommune, Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatomisk analyse af trækul fra Skoie, Lindesnes kommune, Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatomisk analyse af trækul fra Eigeråsen, Lyngdal kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 39 - 2022 https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Vedbestemmelse/2022/NNU_39_2022_Vedanatomisk_analyse_af_traekul_fra_Eigeraasen_Lyngdal_kommune_Agder_fylke_Norge.pdf

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatomisk analyse af trækul fra Larvik industriområde, Kvinesdal kommune, Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatomisk analyse af trækul fra Hovatn, Bygland kommune, Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatomisk analyse af trækul fra VA Nomeland - Rysstad, Valle kommune, Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatomisk analyse af træ fra en kiste fra Orange Grove, Grave 1, St. Croix.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatomisk analyse af trækul fra Blykullebakken BMR 4113, Bornholm.

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra Sjøbu, Kvaløen, Grimstad kommune, Agder, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 05 - 2022 https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/NNU_05_2022_Dendrokronologisk_undersoegelse_af_proeвер_u dtaget_fra_Sjoebu_Kvaloeen_Grimstad_kommune_Agder_Norge.pdf

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra "bua", Kolbjørnsvik, Arendal kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 08 - 2022 https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/NNU_08_2022_Dendrokronologisk_undersoegelse_af_proeвер_u dtaget_fra_Kolbjoernsvik_Arendal_kommune_Agder_fylke_Norge.pdf

[der fylke_Norge.pdf](#)

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver fra Våningshus, Gunleifjell, Åmli kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 12 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra dobbelt stolpehus, Gunleifjell, Åmli kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 13 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra loft, Løyland, Valle kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 20 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra stølsbu, Sordal, Valle kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 23 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra loft, Nordstog, på Dale, Valle kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 24 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra fjøs / løe på Lauvdal, Bygland kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 25 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra stolpehus på Helle, Valle kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 26 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra 'stølsbu' og høyløe på Rotveltestøylene, Helle, Valle kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 28 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra 'stølsbu' på Kulteren, Helle, Valle kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 29 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra Eldhus/Badstue, Gjerstadveien, Gjerstad kommune, Agder fylke, Norge. Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 40 - 2022

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra tagkonstruktion mm. i Høvåg kirke, Lillesand

kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 44 - 2022*

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra bygning, Helgøya 5, Kristiansand kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 45 - 2022*

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra Lafta høybu, 'Øvste myrbu', Valle kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 59 - 2022*

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra 'Juv', bygning med melkebua på garden Lunden, Valle kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 68 - 2022*

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra tømmer fremkommet ved arkæologisk udgravning i Oslo, "Bispegata Kollektivtiltak" III. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 70 - 2022*

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra "stolpehus", Vestre Mosberg, Åmli kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 75 - 2022*

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra Våningshus. Indre Hauan, Sirdal kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 11 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/NNU_11_2022_Dendrokronologisk_undersogelse_af_proevev_udtaget_fra_Vaainingshus_Indre_Hauan_Sirdal_kommune_Agder_fylke_Norge.pdf

BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra loft på Helle, Valle kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 27 - 2022*

BAITTINGER, CLAUDIA & STEVNSVIG, ANNA MARIE. Vedanatometisk analyse af trækul fra KBM4447 Kul-torvet 2, Københavns kommune.

BAITTINGER, CLAUDIA & STEVNSVIG, ANNA MARIE. Vedanatometisk analyse af trækul fra RV 9 Reiar-moen Syd, Valle kommune, Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA & STEVNSVIG, ANNA MARIE. Vedanatometisk analyse af trækul fra Snartemo Nedre, gnr/bnr 4/4, Hægobostad kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 78 - 2022*

https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Vedbestemmelse/2022/NNU_78_2022_Vedanatomisk_analyse_af_traekul_fra_Snartemo_Nedre_Haegobostad_kommune_Agder_fylke_Norge.pdf

BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra stolpehus, Greipsland, Lindesnes kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 2022: 2*

BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra "Utlø", Solheim, Sirdal kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 2022:16*

BONDE, NIELS. Aldersbestemmelse af lindetræer i allé i haven bag Christian VII's palæ, Amalienborg, København.

BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra tømmer fundet ved arkæologisk udgravning i Oslo, "Bispevika B8b" II. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 2022:48*

BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøve fra Høylandsbotn, Kvinesdal kommune, Agder fylkeskommune, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 64 - 2022*

BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøve fra 'ulovlig VA-gravning i Clemens gate', Oslo (NIKU 1022352) (NNU A9795, projekt 53565). *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 67 - 2022*

BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra bygning, Strandgata 29, Lillesand kommune, Agder fylke, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 35 - 2022*

BONDE, NIELS. Dendrokronologisk undersøgelse af dele af antemensalet fra Lyngsjø kirke, Skåne, Sverige.

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af bindingsværkshus, Fuglesangsvej 16, Hasle, Bornholm. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 01 2022* <http://www.nnuweb.dk/dendro/2022/A9743rap.pdf>

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Egtved kirke, Vejle amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 3-2022* <http://www.nnuweb.dk/dendro/2022/A9746rap.pdf>

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af egestamme fundet ved Madebjerg, Samsø. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materia-*

leforskning. NNU rapport Nr. 04 - 2022 https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A6787rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af vinduesramme fra Erritsø kirke, Vejle amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 15 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9759rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af fyrretræsprøve fundet ved udgravning i Telemarksgate, Skien, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 17 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9760rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af prøver fundet ved udgravning i Bispevika B8b, Oslo, Norge. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 18 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9622rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Gestelev kirke, Svendborg amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 19 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9758rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Herringe kirke, Svendborg amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 21 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9764rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af "Smertens mand", Mariager kirke. Randers amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 30 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9767rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tømmer fundet ved Lune Mølle Agre, Lejre Sogn. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 32 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9766rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af et stykke træ udtaget fra fangekælderen i Esrum Kloster, Frederiksborg amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 34 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9774rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af en egepæl fra Vandsøgårdsvej, Rødding, Viborg amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi*

og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 41 - 2022 https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9780rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af egeplanker Knabstrup Gods Holbæk amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 42 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A8464rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Vantinge kirke, Svendborg amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 14 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9751rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tårn og vinduesramme i Asperup kirke, Odense amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 22 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A6495rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Bredstrup kirke, Vejle amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 9 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9750rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Vejlbj kirke, Vejle amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 06 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9749rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af bræt fra kiste ved Skive kirke, Viborg amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 47 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9783rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tømmer fra Håstrup kirke, Svendborg amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 58 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9792rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Taulov kirke, Vejle amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 69 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9799rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tømmer fra Dronningeøen, Frederiksborg Slot, Frederiksborg amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 55 - 2022* <https://natmus.dk/fileadmin/>

[user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9787rap.pdf](#)

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af tårn i Hillerslev kirke, Thisted amt. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 49 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A9784rap.pdf

HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA. Dendrokronologisk undersøgelse af "konge" (bjælke) fra Vor Frue kirke, Kalundborg. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 10 - 2022* https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/nnu/Dendro/2022/A6884rap2.pdf

KRÜGER, SASCHA & JESSEN, CATHERINE. Human activity in the landscape around a small basin at Vinge, northern Zealand during the Neolithic and Bronze Ages. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU Rapport Nr. 36 - 2022*

MATTHIESEN, HENNING. Status for truede arkæologiske pladser i Åmosen: Vandstandsmålinger september 2017-april 2022. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning.*

FOG JENSEN, JENS, APPELT, MARTIN, GRØNNOW, BJARNE, Harmsen, H., TOFT, PETER A., Larsen, F. F., Olsen, A., Sørensen, M., Desjardins, S., Kanutsen, J., Gotfredsen, A. B., Pedersen, N. B., **MATTHIESEN, HENNING**, Myrup, M., **GREGORY, DAVID**, VOSS, RASMUS, PEDERSEN, CHRISTIAN SUNE & **KRÜGER, SASCHA.** Field Report 2021: WP 3.4: *Dynamic Glocal Networks.*

MORTENSEN, MORTEN FISCHER & HENRIKSEN, PETER STEEN. Gennemsyn af pollen- og makrofossilprøver fra Brøndrupvej 23. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning. NNU rapport Nr. 7-2022*

MORTENSEN, MORTEN FISCHER. Pollenanalyse fra Aalborg Kasserne. *Nationalmuseet. Miljøarkæologi og Materialeforskning.*

MORTENSEN, MORTEN FISCHER. Pollenanalyse fra Brøndumvej 23.

MORTENSEN, MARTIN N. & FRYDENDAHL, JACOB. GC-MS analyse af kogesten, MVE4039-2 Boeslunde Syd.

MORTENSEN, MARTIN N. & FRYDENDAHL, JACOB. GC-MS analysis of oils and terpenes from Stockholms stadshus.

MORTENSEN, MARTIN N. FRYDENDAHL, JACOB, & SHASHOUA, YVONNE. GC-MS analysis of plastic for LEGO.

MORTENSEN, MARTIN N. Bindemiddelanalyse af bemaling i Vor Frue Kirke Odense.

MORTENSEN, MARTIN N. Analyse af bindemidler i bemaling fra Christiansborg Slotskirke.

MORTENSEN, MARTIN N. Olieanalyse af kalkmaleri i Vestermarie kirke.

MORTENSEN, MARTIN N. Sammenligning af bindemidler i malerier fremstillet i Kina og solgt i Europa.

MORTENSEN, MARTIN N. Note vedrørende GC-MS analyse af muligt tjæreimprægneret tekstil.

MORTENSEN, MARTIN N. TAUBE, MICHELLE & MORTENSEN, MORTEN FISCHER. Analyse af forsegling og indhold af brandgrav fra Museum Salling.

Forskningscenteret SUMO

Monografier/antologier

Bunkenborg, M., **NIELSEN, MORTEN** & Pedersen, M. A. *Collaborative Damage: An Experimental Ethnography of Chinese Globalization.* Cornell University Press.

Peer reviewede publikationer

Artikler

HØGHØJ, MIKKEL. Between the city and the sea: the welfare landscape of Køge Bay seaside park and the urbanization of nature in post-war Denmark. *Geografiska Annaler. Series B. Human Geography*, 104(3), 209-226. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04353684.2022.2040377>

NIELSEN, MORTEN. Speculative Cities: Housing and value conversions in Maputo, Mozambique. *Housing Studies*, 37(6). <https://doi.org/10.1080/02673037.2021.1935770>

Bogkapitler/bidrag til antologier

NIELSEN, MORTEN. Sociale bymodeller: Bæredygtig byudvikling nu og i fremtiden. I K. M. Raahauge, & S. Eeg (red.), *Space of Danish Welfare* (s. 39-41,105). [50] Arkitektens Forlag.

Samlinger

Peer reviewede publikationer

Artikler

SCHMIDT, ANNE LISBETH, **MARCHEN ANDERSEN, ANNE-MARIE**, Jensen, K-M. V., & HJELM-PETERSEN, ANETTE. The Battle against Pests in a Victorian Home: A Case Study of the Effect of Diatomaceous Earth. *Studies in conservation*, 68(5), 548-557. <https://doi.org/10.1080/00393630.2022.2057717>

GARDELA, LESZEK, **PENTZ, PETER** & Price, N. Revisiting the 'Valkyries': Armed Females in Viking Age Figurative Metalwork. *Current Swedish Archaeology*, 30(2022), 95-151. <https://doi.org/10.37718/CSA.2022.10>

PENTZ, PETER. Vikings and Vellum: Viking En-

counters with Book Culture. *Medieval Archaeology*, 66(1), 84-119. <https://doi.org/10.1080/00766097.2022.2065069>

Øvrige publikationer

Artikler

MARTENS, MARIE. Et musikinstrument i Musikmuseet: Carl Claudius - "en Konge i sin egen Samlings Rige". *Custos. Tidsskrift for tidlig musik*, (December 2022), 25-27.

MARTENS, MARIE. Et musikinstrument i Musikmuseet: Viola d'amore. *Custos. Tidsskrift for tidlig musik*, (Juni 2022), 24-25.

MARTENS, MARIE. Et musikinstrument i Musikmuseet: Baryton-gamben. *Custos. Tidsskrift for tidlig musik*, (September 2022), 10-11.

PENTZ, PETER. Who were the Vikings? *Beaux-Arts*, 4-5.

PENTZ, PETER. The Sail made the World smaller. *Beaux-Arts*, 26-31.

PENTZ, PETER. A Hierarchical Society. *Beaux-Arts*, 44-49.

PENTZ, PETER. Living among the Dead. *Beaux-Arts*, 58-62.

PENTZ, PETER. Den lumske slange. *Fund & Fortid*, 18-19.

PENTZ, PETER. Odin ... eller en flyvemaskine. *Skalk*, 2022(5), 18-21.

PENTZ, PETER. Tanken bag Tingene. *Fund & Fortid*, 2022(4), 23-25.

WALSETH, JØRGEN. Propagandaballon. *Vaabenhistorisk Tidsskrift*, 55(2), 28-35.

Bogkapitler/bidrag til antologier

MARCHEN ANDERSEN, ANNE-METTE. Fastelavn - Traditioner under forandring. I D. Mahler, & E. Colding (red.), *Fest: Fejring, rus og ritualer* (s. 39-51). Gad.

Anmeldelser

MARTENS, MARIE. Komponist, pædagog, organisator. *Skriftserien PubliMus*. <https://www.publimus.dk/anmeldelser/bertil-krarup/finn-hoeffding>

Faglige rapporter

FOG JENSEN, JENS, APPELT, MARTIN, GRØNNOW, BJARNE, Harmsen, H., **TOFT, PETER A.**, Larsen, F. F., Olsen, A., Sørensen, M., Desjardins, S., Kanutsen, J., Gotfredsen, A. B., Pedersen, N. B., MATTHIESEN, HENNING, Myrup, M., GREGORY, DAVID, **VOSS, RASMUS**, PEDERSEN, CHRISTIAN SUNE & KRÜGER, SASCHA. Field Report 2021: WP 3.4: *Dynamic Glocal Networks*.

Magasiner

Peer reviewede publikationer

Artikler

POMMERGAARD, KIRSTINE. Gravlagt med hammer og tang: om ældre romertids smedegrave. *Arkæologiske skrifter*, 15, 19-34.

Konservering og Restaurering

Peer-reviewede publikationer

Artikler

Ørsted Brandt, L., Taurozzi, A. J., Mackie, M., Sinding, M-H. S., Vieira, F. G., **SCHMIDT, ANNE LISBETH**, RIMSTAD, CHARLOTTE, Collins, M. J., & MANNERING, ULLA. Palaeoproteomics identifies beaver fur in Danish high-status Viking Age burials - direct evidence of fur trade. *PLoS One*, 17(7), 1-14. [e0270040]. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0270040>

SCHMIDT, ANNE LISBETH. Species Identification of Common Native Arctic Mammals in Inuit Fur Clothing Based on Hair Microscopy. *Studies in Conservation*. <https://doi.org/10.1080/00393630.2022.2130100>

SCHMIDT, ANNE LISBETH, MARCHEN ANDERSEN, ANNE-MARIE, Jensen, K-M. V., & HJELM-PETERSEN, ANETTE. The Battle against Pests in a Victorian Home: A Case Study of the Effect of Diatomaceous Earth. *Studies in conservation*, 68(5), 548-557. <https://doi.org/10.1080/00393630.2022.2057717>

Schwalbe, D. M., **SCHMIDT, ANNE LISBETH** & Schmidt, K. The Fifth Thule Expedition's Siberian Legacy. *Alaska Journal of Anthropology*, 19(1&2), 175-194.

Bogkapitler/bidrag til antologier

MATTHIESEN, HENNING, FRYDENDAHL, JACOB, Andersen, L. B., Carré, C., Dillmann, P., Neff, D., & **WIINBLAD, TRINE.** Natural conservation of archaeological iron. I Proceedings of the Interim Meeting of the ICOM-CC Metals Working Group September 5-9, 2022 Helsinki, Finland (s. 16-24). *ICOM-CC Publications Online*. <https://www.icom-cc-publications-online.org/5086/Natural-Conservation-of-Archaeological-Iron>

Øvrige publikationer

Artikler

ILSTED KRISTIANSEN, RIKKE, WANGSGAARD JÜRGENSEN, MARTIN & **FAURHØJ OLSEN, BIRGITTE.** Et genopdaget kalkmaleri fra 1576. *Skalk*, 2022(5), 14-17.

Nationalmuseet København

Peer reviewede publikationer

Artikler

HOLDGAARD, NANNA & **BORITZ, METTE**. Power to the Children? Understanding Children's Participation in the Year of the Children via the National Museum in Copenhagen. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 25(3), 218-233. <https://doi.org/10.18261/nkt.25.3.5>

Øvrige publikationer

Artikler

ALBERTSEN, INGA PAULSEN, TOLSTRUP, ANDREAS, PEDERSEN, KATRINE BERG, DAHL, NANNA AMALIE, RANMAR, ULLA HAHN, STEENSTRUP, JOHANNE & HOLDGAARD, NANNA. "Giv mig en oplevelse, og jeg glemmer det aldrig". *Mid Magasin*, (44), 18-19.

BYRIEL-THYGESEN, METTE. Pride-arrangement blev en øjenåbner for nye målgrupper. *Danske Museer*, 35(Forår), 42-44. <https://www.danskemuseer.dk/arkiv/>

Øvrige forfattere

Øvrige publikationer

Artikler

GRANE, THOMAS, Croix, S., **SØRENSEN, LASSE**, Iversen, R., Rose, H. A., & Kristiansen, M. S. Editorial. *Danish Journal of Archaeology*, 11. <https://doi.org/10.7146/dja.v11i.135183>

WILLERSLEV, RANE. Nationalmuseet ønsker fortsat at forske i stenalderen. *Politiken*, [e8d96b60].

WILLERSLEV, RANE. Russiske kunst- og kulturgenstande bør ikke gemmes væk. *Altinget.dk*. <https://www.alinget.dk/kultur/artikel/rane-willerslev-russiske-kunst-og-kulturgenstande-boer-ikke-gemmes-vaek>

7. Nationalmuseets forskning i tal

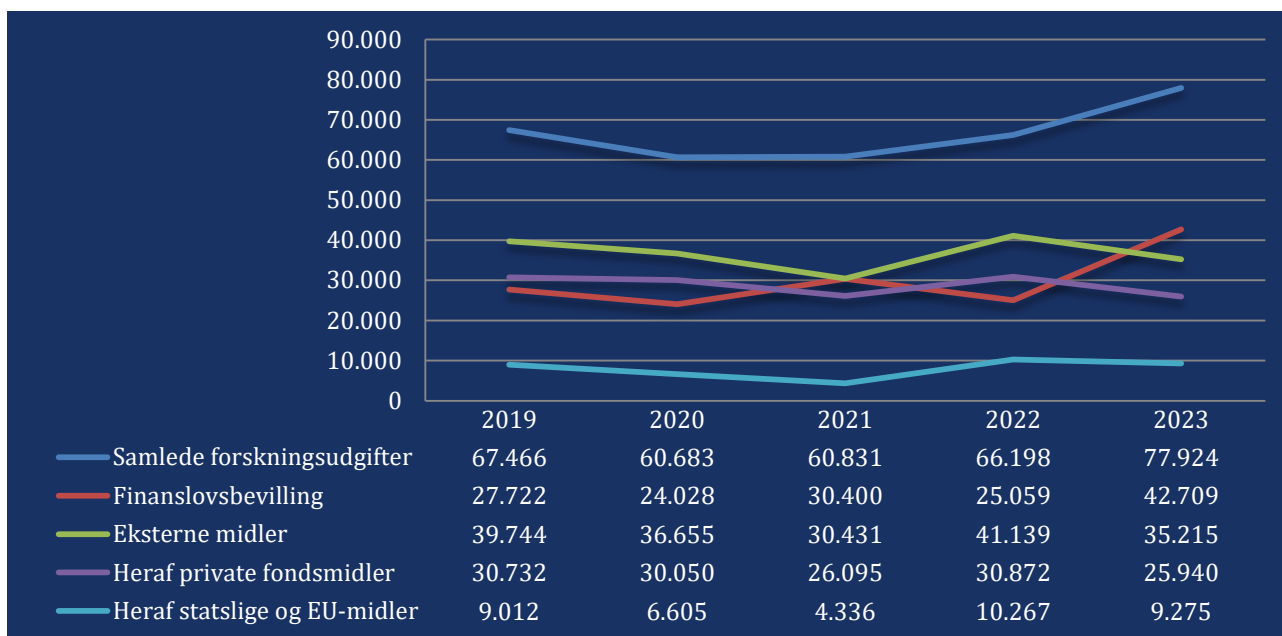
Eksterne midler hjemtaget til forskning 2019-2023

Nedenstående tabel viser, hvor mange forskningsansøgninger, der i et givent år er sendt med Nationalmuseets forskere som hovedansøger eller væsentlig partner, samt hvor mange midler, der er hjemtaget.

Beløb	2019	2020	2021	2022	2023	2019-2023
Ansøgt i kr	232.907.489	143.452.831	155.797.869	87.431.640	214.326.632	833.916.461
Bevilget i kr	16.552.651	27.524.697	38.798.126	25.768.032	75.597.995	153.025.677
Bevillingsprocent	7,1%	19,2%	24,9%	29,5%	35,3%	22,1%
Antal	2019	2020	2021	2022	2023	2018-2022
Ansøgt	48	52	48	45	47	240
Bevilget	14	17	17	17	16	81
Bevillingsprocent	29,2%	32,7%	35,4%	37,8%	34,0%	33,8%

Ressourcer anvendt til forskning 2019-2023

Da der i denne periode er ændret på de regnskabstekniske forhold, er tallet for 2023 ikke umiddelbart sammenligneligt, hvad angår forbruget til forskning på finanslovsmidler. Hvis man ser alene på forbruget af eksternt finansieret forskning, vil det fremgå, at forbruget er faldet i forhold til 2022, som var ekstraordinært højt. Over længere tid ligger niveauet dog ganske stabilt.

Beløbene er opgjort i tusinde kr.

Nationalmuseets forskere i 2023

Forskere

Nationalmuseet opererer med to grupper af forskere, dels ansatte inden for den videnskabelige stillingsstruktur, som er ansat i museets tre forskningsenheder, dels ansatte uden for stillingsstrukturen.

*Kategorien "videnskabelig assistent" er ikke medtaget i listen.

Fordeling af forskere inden for den videnskabelige stillingsstruktur per 31. december 2023

Stillingstype	Forskningsenhed	OMR	NTVK	M&M	SUMO	I alt
TIDSBEGRÆNSEDE STILLINGER						
Ph.d.-stipendiat		4	2	1	0	7
Postdoc		1	2	4	3	10
Projektforsker		2	0	1	0	3
Projektseniorforsker		2	0	0	0	2
Projektansatte		9	4	6	3	22
FASTE STILLINGER						
Forsker		0	0	1	0	1
Seniorforsker		8	10	6	0	24
Seniorrådgiver		0	0	1	0	1
Forskningsprofessor med særlige opgaver		1	0	1	0	2
Forskningsprofessor		0	1	2	1	4
Fastansatte		9	11	11	1	32
I alt		18	15	17	4	54

Alders- og kønsmæssig fordeling af forskere inden for stillingsstrukturen i 2023

NM i alt	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=54)	2	9	18	14	11	0	25	28
Procent	3,8	17,3	34,6	26,9	21,2	0,0	48,1	53,8
OMR	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=18)	2	0	8	3	5	0	11	7
Procent	11,1	0,0	44,4	16,7	27,8	0,0	61,1	38,9
NTVK	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=15)	0	3	3	6	3	0	6	9
Procent	0,0	20,0	20,0	40,0	20,0	0,0	40,0	60,0
M&M	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=17)	0	5	5	4	3	0	7	10
Procent	0,0	29,4	29,4	23,5	17,6	0,0	41,2	58,8
SUMO	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=4)	0	1	2	1	0	0	1	3
Procent	0,0	25,0	50,0	25,0	0,0	0,0	25,0	75,0

I tabellerne optræder Nationalmuseets enheder under følgende forkortelser: Oldtid, Middelalder og Renæssance = OMR; Nyere Tid og Verdens Kulturer = NTVK; Miljøarkæologi og Materialeforskning = M&M; Samlinger = Saml.; Magasinering = Mag.; Konservering og Restaurering = K&R; Nationalmuseet København NMK; Øvrige medarbejdere = Øvr.

Nationalmuseets projekter og publikationer i 2023

Projekter

Status \ Enhed	OMR	NTVK	M&M	SUMO	Øvrige	I alt
Afsluttede	11	15	10	0	0	36
Igangværende	15	16	22	2	1	56
Heraf nye	7	5	9	0	1	22
I alt	26	31	32	2	1	92

Publikationer

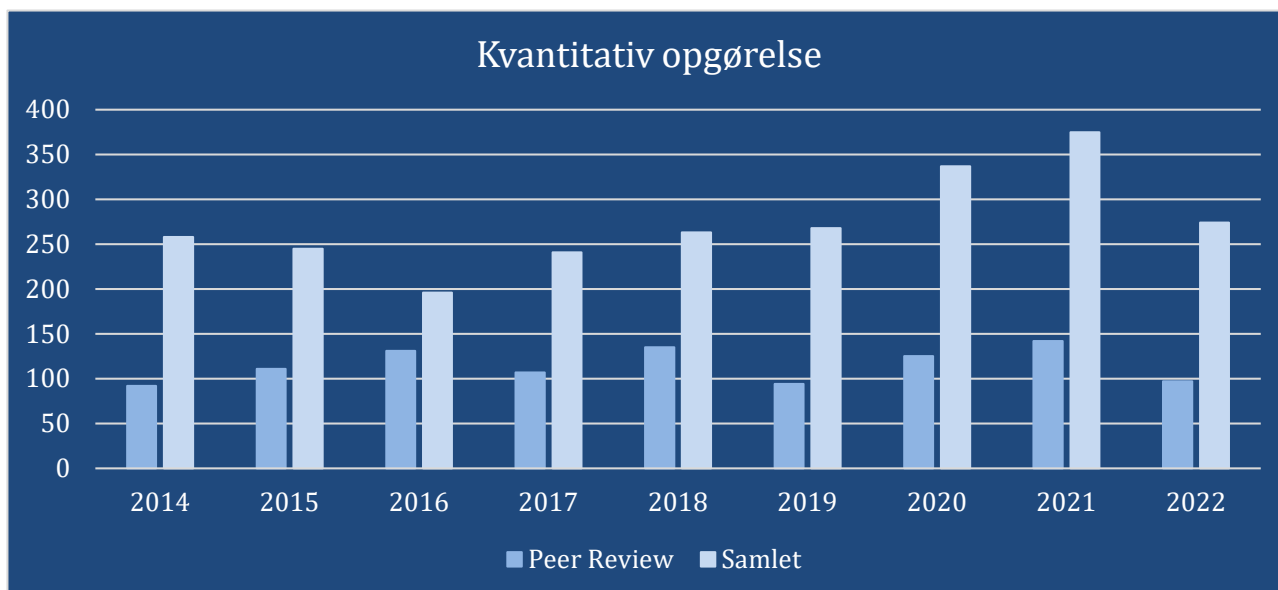
Nationalmuseets publikationer er præsenteret i to tabeller. I den første detaljerede tabel for 2023 er publikationerne opgjort efter enhed og overordnet delt i *Peer-reviewede publikationer* og *Øvrige publikationer*. Herunder er publikationerne inddelt i følgende kategorier: *Monografier/antologier*, *Artikler*, *Bogkapitler/bidrag til antologier*, *Anmeldelser* og *Faglige rapporter*. Tal i parentes angiver antal publikationer, som er forfattet sammen med kolleger fra andre enheder. Disse er indrapporteret flere gange, hvilket er reflekteret i differencen mellem de to kolonner for henholdsvis rapporterede og antal publikationer. Nederst i tabellen ses antallet af medarbejdere henholdsvis inden for og uden for den videnskabelige stillingsstruktur, som har bidraget til publikationerne.

I den anden kvantitative tabel ses dels det samlede antal publikationer, dels antal peer reviewede publikationer per år for de sidste ti år.

Detaljeret oversigt over publikationer per type for 2023

Enheder \ Publikationer	OMR	NTVK	M&M	SUMO	SAML	K&R	NMK	Øvr.	I alt rapporteret	I alt antal
Peer-reviewede publikationer										
Monografier/antologier	5(1)	5(1)	0	0	1(1)	0	0	1(1)	12	10
Artikler	15(1)	15(4)	13(2)	2(1)	2(1)	1	0	1(1)	49	44
Bogkapitler/bidrag til antologier	29(1)	14(1)	8(1)	2	1	0	1(1)	1	56	54
Rapporter	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1
I alt	49(3)	34(6)	22	4(1)	4(2)	1	1(1)	3(2)	118	109
Øvrige publikationer										
Monografier/antologier	8	3(1)	1	0	1	1(1)	0	0	14	13
Ph.d.-afhandling	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1
Artikler	18(1)	6(3)	8(3)	1	4	0	2	2(1)	41	37
Bogkapitler/bidrag til antologier	5	10	2	0	3(1)	0	1(1)	0	21	20
Anmeldelser	1	1	0	0	0	0	0	0	2	2
Faglige rapporter	4	2	65	0	1	0	0	0	72	72
I alt	36(1)	22(4)	77(3)	1	9(1)	1(1)	3(1)	2(1)	151	145
Uden for stillingsstrukturen										
Uden for stillingsstrukturen	12	4	9	0	6	1	3	8		45
I alt	29	21	23	2	6	1	3	8		96

Oversigt over peer reviewede publikationer i forhold til det samlede antal over en tiårig periode

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Peer Review	92	111	131	107	135	94	125	142	97	107
Samlet	258	245	196	241	263	268	337	375	274	251